

ಶ್ಲೋಕ - 1

ಶ್ರೀಭಗವಾನುವಾಚ

ಇಮಂ ವಿವಸ್ವತೇ ಯೋಗಂ ಪ್ರೋಕ್ತವಾನಹಮವ್ಯಯಮ್ |
ವಿವಸ್ವಾನ್ಮನವೇ ಪ್ರಾಹ ಮನುರಿಕ್ಷಾಕವೇಽಬ್ರವೀತ್ ||೧||

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನ್ ಉವಾಚ—ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನು ಹೇಳಿದನು; ಇಮಮ್—ಈ; ವಿವಸ್ವತೇ—ಸೂರ್ಯದೇವನಿಗೆ; ಯೋಗಮ್—ಪರಮೋನ್ನತನೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಂಬಂಧದ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು; ಪ್ರೋಕ್ತವಾನ್—ಉಪದೇಶಿಸಿದನು; ಅಹಮ್—ನಾನು; ಅವ್ಯಯಮ್—ಅವಿನಾಶಿಯಾದ; ವಿವಸ್ವಾನ್—ವಿವಸ್ವಾನನು (ಸೂರ್ಯದೇವನ ಹೆಸರು); ಮನವೇ—ಮಾನವ ಕುಲದ ತಂದೆಗೆ (ವೈವಸ್ವತನಿಗೆ); ಪ್ರಾಹ—ಹೇಳಿದನು; ಮನುಃ—ಮಾನವ ಕುಲದ ತಂದೆಯು; ಇಕ್ಷಾಕವೇ—ಇಕ್ಷಾಕು ರಾಜನಿಗೆ; ಅಬ್ರವೀತ್—ಹೇಳಿದನು.

ಅನುವಾದ

ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಹೇಳಿದನು — ನಾಶವಿಲ್ಲದ ಈ ಯೋಗವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಾನು ವಿವಸ್ವಾನ್ ಎಂದರೆ ಸೂರ್ಯನಿಗೆ ಹೇಳಿದನು; ವಿವಸ್ವಾನನು ಅದನ್ನು ಮಾನವ ಕುಲದ ತಂದೆಯಾದ ಮನುವಿಗೆ ಹೇಳಿದನು; ಮನುವು ಇಕ್ಷಾಕುವಿಗೆ ಹೇಳಿದನು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಸೂರ್ಯಗ್ರಹದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭವಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಗ್ರಹಗಳ ರಾಜವರ್ಗಕ್ಕೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಲಾಗಿತ್ತು. ಅಂತಹ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದ ಅದರ ಚರಿತ್ರೆಯ ನಿರೂಪಣೆಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ನೋಡುತ್ತೇವೆ. ಎಲ್ಲ ಗ್ರಹಗಳ ರಾಜರೂ ಇರುವುದು ನಿವಾಸಿಗಳ ರಕ್ಷಣೆಗಾಗಿ. ರಾಜವರ್ಗದವರು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಆಳಿ ಅವರನ್ನು ಕಾಮದ ಸಲುವಾಗಿರುವ ಐಹಿಕ ಬಂಧನದಿಂದ ರಕ್ಷಿಸಬೇಕಾದರೆ ಅವರಿಗೆ ಭಗವದ್ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರವು ತಿಳಿದಿರಬೇಕು. ಮಾನವ ಜೀವನದ ಗುರಿ ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನೊಂದಿಗೆ ನಿರಂತರವಾದ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಈ ಪಾಠವನ್ನು ಶಿಕ್ಷಣ, ಸಂಸ್ಕೃತಿ ಮತ್ತು ಭಕ್ತಿಗಳ ಮೂಲಕ ಜನತೆಗೆ ತಿಳಿಸಿಕೊಡುವುದು ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲ ಗ್ರಹಗಳ ಅಧಿಪತಿಗಳ ಕರ್ತವ್ಯ. ಇದನ್ನೇ ಬೇರೆ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಮಾನವ ಜನ್ಮದ ಈ ಅವಕಾಶವನ್ನು ಉಪಯೋಗಿಸಿಕೊಂಡು ಜನರು ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಸದುಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಂಡು ಯಶಸ್ವಿಯಾದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯಬೇಕು. ಇದಕ್ಕಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಹರಡುವುದು ಎಲ್ಲ ರಾಜ್ಯಗಳ

ಅಧಿಪತಿಗಳ ಕರ್ತವ್ಯ.

ಸೌರವ್ಯೂಹದ ಎಲ್ಲ ಗ್ರಹಗಳಿಗೆ ಮೂಲ ಸೂರ್ಯಲೋಕ; ಇದರ ರಾಜನಾದ ಸೂರ್ಯದೇವನಿಗೆ ಈ ಕಲ್ಪದಲ್ಲಿ ವಿವಸ್ವಾನ್ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಬ್ರಹ್ಮ ಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ (5.52) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ.

ಯಚ್ಚಕ್ಷುರೇಷ ಸವಿತಾ ಸಕಲಗ್ರಹಾಣಾಂ

ರಾಜಾ ಸಮಸ್ತಸುರಮೂರ್ತಿರಶೇಷತೇಜಾಃ |

ಯಸ್ಯಾಜ್ಞಯಾ ಭ್ರಮತಿ ಸಮ್ಭ್ರತಕಾಲಚಕ್ರೋ

ಗೋವಿನ್ದಮಾದಿಪುರುಷಂ ತಮಹಂ ಭಜಾಮಿ ||

ಬ್ರಹ್ಮದೇವನು ಹೇಳಿದ — "ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ಗೋವಿಂದನನ್ನು (ಕೃಷ್ಣನನ್ನು) ನಾನು ಪೂಜಿಸಬಯಸುತ್ತೇನೆ. ಅವನು ಆದಿಪುರುಷ. ಎಲ್ಲ ಗ್ರಹಗಳ ರಾಜನಾದ ಸೂರ್ಯನು ಅವನ ಅಜ್ಞೆಯಂತೆ ಅಗಾಧ ಶಕ್ತಿಯನ್ನೂ ಶಾಖವನ್ನೂ ಪಡೆದಿರುತ್ತಾನೆ. ಸೂರ್ಯನು ಭಗವಂತನ ಕಣ್ಣಿನ ಪ್ರತಿನಿಧಿ. ಆತನ ಅಜ್ಞೆಯಂತೆ ಸೂರ್ಯನು ತನ್ನ ಪಥದಲ್ಲಿ ಚಲಿಸುತ್ತಾನೆ."

ಸೂರ್ಯನು ಗ್ರಹಗಳ ರಾಜ; (ಈಗ ವಿವಸ್ವಾನ್ ಎಂಬ ಹೆಸರಿನ) ಸೂರ್ಯದೇವನು ಸೂರ್ಯಗ್ರಹವನ್ನಾಳುತ್ತಾನೆ. ಶಾಖ ಮತ್ತು ಬೆಳಕನ್ನು ನೀಡಿ ಸೂರ್ಯಗ್ರಹವು ಎಲ್ಲ ಗ್ರಹಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುತ್ತದೆ. ಕೃಷ್ಣನ ಅಪ್ಪಣೆಯಂತೆ ಸೂರ್ಯನು ಪರಿಭ್ರಮಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ವಿವಸ್ವಾನ್‌ನನ್ನು ಭಗವದ್ಗೀತಾಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಮೊದಲ ಶಿಷ್ಯನನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಿಕೊಂಡನು. ಆದುದರಿಂದ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಇಹಲೋಕದ ಕ್ಷುದ್ರ ಪಂಡಿತನಿಗಾಗಿ ರಚಿತವಾದ ಊಹಾತ್ಮಕ ಗ್ರಂಥವಲ್ಲ; ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದ ಬರುತ್ತಿರುವ ಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಮಾಣಗ್ರಂಥ.

ಗೀತೆಯ ಚರಿತ್ರೆಯನ್ನು ಮಹಾಭಾರತದಲ್ಲಿ (ಶಾಂತಿ ಪರ್ವ, 348.51-52) ನಾವು ಹೀಗೆ ಗುರುತಿಸಬಹುದು.

ತ್ರೇತಾಯುಗಾದೌ ಚ ತತೋ ವಿವಸ್ವಾನ್ಮನವೇ ದದೌ |

ಮನುಶ್ಚ ಲೋಕ ಭೃತ್ಯರ್ಥಂ ಸುತಾಯೇಕ್ಷಾಕವೇ ದದೌ ||

ಇಕ್ಷ್ವಾಕುಣಾ ಚ ಕಥಿತೋ ವ್ಯಾಪ್ಯ ಲೋಕಾನವಷ್ಟಿತಃ ||

"ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ವಿವಸ್ವಾನನು ಮನುವಿಗೆ ತ್ರೇತಾಯುಗದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಿದ. ಮಾನವಕುಲದ ತಂದೆಯಾದ ಮನುವು ಅದನ್ನು ತನ್ನ ಮಗ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಹೇಳಿಕೊಟ್ಟ; ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವು ಭೂಗ್ರಹದ ರಾಜ ಮತ್ತು ರಘುವಂಶದ ಮೂಲಪುರುಷ. ಶ್ರೀರಾಮಚಂದ್ರನು ಈ ರಘುವಂಶದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ." ಆದುದರಿಂದ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಮಹಾರಾಜನ ಕಾಲದಿಂದ ಮಾನವಕುಲದಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಬಂದಿದೆ.

ಕಲಿಯುಗದ ಅವಧಿ 4,32,000 ವರ್ಷಗಳು; ಇದರಲ್ಲಿ ಈಗತಾನೆ ಐದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳು ಕಳೆದಿವೆ. ಇದಕ್ಕೆ ಹಿಂದಿನದು ದ್ವಾಪರಯುಗ (8,00,000 ವರ್ಷಗಳು), ಅದಕ್ಕೆ

ಮೊದಲು ತ್ರೇತಾಯುಗ (12,00,000 ವರ್ಷಗಳು) ಹೀಗೆ ಸುಮಾರು 20,05,000 ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಮನುವು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ತನ್ನ ಮಗನೂ, ಶಿಷ್ಯನೂ, ಭೂಲೋಕದ ಅರಸನೂ ಆದ ಇಕ್ಷ್ವಾಕು ಮಹಾರಾಜನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದ. ಈಗಿನ ಮನುವಿನ ಯುಗವು ಸುಮಾರು 30,53,00,000 ವರ್ಷಗಳೆಂದು ಲೆಕ್ಕ; ಇದರಲ್ಲಿ 12,04,00,000 ವರ್ಷಗಳು ಮುಗಿದಿವೆ. ಮನುವು ಹುಟ್ಟುವ ಮೊದಲೇ ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಶಿಷ್ಯನೂ ಸೂರ್ಯದೇವನೂ ಆದ ವಿವಸ್ವಾನನಿಗೆ ಇದನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದ ಎಂದು ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ ಸುಮಾರು ಅಂದಾಜಿನಲ್ಲಿ ಗೀತೆಯನ್ನು ಕಡೆಯ ಪಕ್ಷ 12,04,00,000 ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದಾದರೂ ಉಪದೇಶಿಸಿರಬೇಕು; ಮಾನವಕುಲದಲ್ಲಿ ಅದು ಇಪ್ಪತ್ತು ಲಕ್ಷ ವರ್ಷಗಳಿಂದ ಉಳಿದು ಬಂದಿದೆ. ಸುಮಾರು ಐದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಕೆಳಗೆ ಭಗವಂತನು ಮತ್ತೆ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದನು. ಗೀತೆಯೇ ಹೇಳುವ ಪ್ರಕಾರ ಮತ್ತು ಉಪದೇಶ ಮಾಡುವ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಪ್ರಕಾರ ಇದು ಸುಮಾರಾಗಿ ಗೀತೆಯ ಚರಿತ್ರೆ. ಸೂರ್ಯದೇವನಾದ ವಿವಸ್ವಾನನು ಒಬ್ಬ ಕ್ಷತ್ರಿಯ; ಅವನು ಸೂರ್ಯವಂಶ ಕ್ಷತ್ರಿಯರೆಲ್ಲರ ತಂದೆಯಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದಲೇ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ವಿವಸ್ವಾನನಿಗೆ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಲಾಯಿತು. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನು ನುಡಿದನು; ಅದು ವೇದಗಳಿಗೆ ಸಮಾನ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಜ್ಞಾನವು ಅಪೌರುಷೇಯ. ವೇದದ ಆದೇಶಗಳನ್ನು ಲೌಕಿಕ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸದೆ ಅವು ಇರುವಂತೆಯೇ ಸ್ವೀಕರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಗೀತೆಯನ್ನು ಸಹ ಲೌಕಿಕ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳಿಗೆ ಒಳಪಡಿಸದೆ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು. ಐಹಿಕ ವಿವಾದನಿರತರು ತಮಗೆ ತೋರಿದಂತೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಕುರಿತು ಊಹಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಅದು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಯಥಾರೂಪವಲ್ಲ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಅದರ ವಾಸ್ತವ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಗುರು ಪರಂಪರೆಯಿಂದ ಸ್ವೀಕರಿಸಬೇಕು; ಅದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಸೂರ್ಯದೇವನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿಸಿದನೆಂದೂ ಸೂರ್ಯದೇವನು ತನ್ನ ಮಗ ಮನುವಿಗೆ ಹೇಳಿದನೆಂದೂ ಮನುವು ತನ್ನ ಮಗ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಿಗೆ ಹೇಳಿದನೆಂದೂ ವರ್ಣಿಸಿದೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 2

ಏವಂ ಪರಮ್ಪರಾಪ್ರಾಪ್ತಮಿಮಂ ರಾಜರ್ಷಯೋ ವಿದುಃ |

ಸ ಕಾಲೇನೇಹ ಮಹತಾ ಯೋಗೋ ನಷ್ಟಃ ಪರಂತಪ ||೨||

ಏವಂ—ಹೀಗೆ; ಪರಮ್ಪರಾ—ಗುರುಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಿಂದ; ಪ್ರಾಪ್ತಮ್—ಪ್ರಾಪ್ತವಾದ; ಇಮಮ್—ಈ ವಿಜ್ಞಾನವನ್ನು; ರಾಜ ಋಷಯಃ—ರಾಜರ್ಷಿಗಳು; ವಿದುಃ—ತಿಳಿದುಕೊಂಡರು; ಸಃ—ಆ; ಕಾಲೇನ—ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ; ಇಹ—ಈ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ; ಮಹತಾ—ಮಹತ್ತರವಾದ; ಯೋಗಃ—ಭಗವಂತನೊಂದಿಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಸಂಬಂಧದ ವಿಜ್ಞಾನವು; ನಷ್ಟಃ—ನಷ್ಟವಾಯಿತು; ಪರಂತಪ—ಶತ್ರುದಮನನಾದ ಅರ್ಜುನನೇ.

ಅನುವಾದ

ಈ ಉತ್ತಮೋತ್ತಮ ವಿಜ್ಞಾನವು ಗುರುಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದಿತು. ರಾಜರ್ಷಿಗಳು ಅದನ್ನು ಹಾಗೆಯೇ ಗ್ರಹಿಸಿದರು. ಆದರೆ ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ಈ ಪರಂಪರೆಯು ಭೇದವಾಯಿತು; ಆದುದರಿಂದ ಈ ವಿಜ್ಞಾನವು

ನಷ್ಟವಾದಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ರಾಜರ್ಷಿಗಳು ಪ್ರಜೆಗಳನ್ನು ಆಳುವಾಗ ಗೀತೆಯ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ಕಾರ್ಯಗತ ಮಾಡಬೇಕಾಗಿತ್ತು; ಆದುದರಿಂದ ಗೀತೆಯು ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಅವರಿಗಾಗಿ ರಚಿತವಾದದ್ದೆಂದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಇದು ಎಂದೂ ಉದ್ದೇಶಿತವಾಗಿರಲಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರು ಅದನ್ನು ಯಾರಿಗೂ ಪ್ರಯೋಜನವಾಗದಂತೆ ಹಾಳು ಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು ಮತ್ತು ಮನಸೋ ಇಚ್ಛೆಯಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡಿಬಿಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಆದುದರಿಂದ ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ರಾಕ್ಷಸರಿಗಾಗಿ ಹೇಳಿಲ್ಲ. ನೀತಿನಿಷ್ಠೆಗಳಿಲ್ಲದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಕಾರರ ಉದ್ದೇಶಗಳು ಮೂಲ ಉದ್ದೇಶವನ್ನು ನಷ್ಟಗೊಳಿಸಿದ ಕೂಡಲೆ ಗುರುಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಮತ್ತೆ ಸ್ಥಾಪಿಸುವ ಅಗತ್ಯವು ತಲೆದೋರಿತು. ಗುರುಪರಂಪರೆಯು ಭೇದವಾಯಿತೆಂದು ಭಗವಂತನೇ ಐದು ಸಾವಿರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಕಂಡುಕೊಂಡನು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಗೀತೆಯ ಉದ್ದೇಶವು ನಷ್ಟವಾಯಿತು ಎಂದು ಸಾರಿದ. ಅದೇ ರೀತಿ ಈಗಲೂ (ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಇಂಗ್ಲಿಷಿನಲ್ಲಿ) ಗೀತೆಯ ಎಷ್ಟೋ ಆವೃತ್ತಿಗಳಿವೆ. ಅವುಗಳಲ್ಲಿ ಅನೇಕ ಆವೃತ್ತಿಗಳು ಯಾವ ಅಧಿಕೃತ ಗುರುಪರಂಪರೆಗೂ ಅನುಗುಣವಾಗಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಲೌಕಿಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ರೂಪಿಸಿದ ಅಸಂಖ್ಯಾತ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳಿವೆ. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ಕೃಷ್ಣನ ಮಾತುಗಳಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ವ್ಯಾಪಾರವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದರೂ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಮೆ ಅವು ಯಾವುವೂ ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಇದು ರಾಕ್ಷಸೀ ಮನೋಧರ್ಮ. ಏಕೆಂದರೆ ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ದೇವರಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಭೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಗುರುಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ವೀಕೃತವಾಗಿರುವಂತೆ ಗೀತೆಯ ಒಂದು ಇಂಗ್ಲಿಷ್ ಆವೃತ್ತಿಯು ಬಹಳ ಅಗತ್ಯವಾಗಿದೆ. ಈ ದೊಡ್ಡ ಅಗತ್ಯವನ್ನು ತುಂಬಿಕೊಡಲು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಯತ್ನಿಸಲಾಗಿದೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಯಥಾರೂಪವಾಗಿ ಅಂಗೀಕರಿಸಿದರೆ ಮಾನವ ಕುಲಕ್ಕೆ ಅದು ಒಂದು ದೊಡ್ಡ ವರ. ಆದರೆ ಅದನ್ನು ಊಹಾತ್ಮಕಚಿಂತನೆಗಳ ಒಂದು ಗ್ರಂಥವನ್ನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ಅದು ವ್ಯರ್ಥಕಾಲಕ್ಷೇಪ.

ಶ್ಲೋಕ - 3

ಸ ಏವಾಯಂ ಮಯಾ ತೇಽದ್ಯ ಯೋಗಃ ಪ್ರೋಕ್ತಃ ಪುರಾತನಃ |

ಭಕ್ತೋಽಽಸಿ ಮೇ ಸಖಾ ಚೇತಿ ರಹಸ್ಯಂ ಹ್ಯೇತದುತ್ತಮಮ್ ||೩||

ಸಃ—ಅದೇ; ಏವ—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ; ಅಯಮ್—ಇದು; ಮಯಾ—ನನ್ನಿಂದ; ತೇ—ನಿನಗೆ; ಅದ್ಯ—ಈ ದಿನ; ಯೋಗಃ—ಯೋಗವಿಜ್ಞಾನವು; ಪ್ರೋಕ್ತಃ—ಹೇಳಲ್ಪಟ್ಟಿತು; ಪುರಾತನಃ—ಬಹು ಪ್ರಾಚೀನವಾದ; ಭಕ್ತಃ—ಭಕ್ತನು; ಅಸಿ—ಆಗಿದ್ದೀಯೆ; ಮೇ—ನನ್ನ; ಸಖಾ—ಸ್ನೇಹಿತನು; ಚ—ಕೂಡ; ಇತಿ—ಆದ್ದರಿಂದ; ರಹಸ್ಯಮ್—ರಹಸ್ಯವಾದುದನ್ನು; ಹಿ—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ; ಏತತ್—ಇದನ್ನು; ಉತ್ತಮಮ್—ದಿವ್ಯವಾದುದನ್ನು.

ಅನುವಾದ

ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನೊಂದಿಗೆ ಸಂಬಂಧವಿರುವ ಈ ಬಹುಪ್ರಾಚೀನ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಇಂದು ನಾನು ನಿನಗೆ ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದೇನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ನೀನು ನನ್ನ ಭಕ್ತ ಮತ್ತು ಸ್ನೇಹಿತ. ಆದುದರಿಂದ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರದ ಅಲೌಕಿಕ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ನೀನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಎರಡು ವರ್ಗಗಳು — ಭಕ್ತರು ಮತ್ತು ರಾಕ್ಷಸರು. ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತಿಳಿಯಲು ಭಗವಂತನು ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಆರಿಸಿಕೊಂಡ. ಏಕೆಂದರೆ ಆತನು ಭಗವಂತನ ಭಕ್ತ. ರಾಕ್ಷಸನಾದವನು ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ, ರಹಸ್ಯವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಗ್ರಹಿಸಲಾರ. ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಜ್ಞಾನಗ್ರಂಥದ ಹಲವು ಆವೃತ್ತಿಗಳಿವೆ. ಕೆಲವು ಆವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಕ್ತರು ಬರೆದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳಿವೆ. ಕೆಲವು ಆವೃತ್ತಿಗಳಲ್ಲಿ ರಾಕ್ಷಸರು ಬರೆದ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನಗಳಿವೆ. ಭಕ್ತರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ವಾಸ್ತವವಾದದ್ದು; ರಾಕ್ಷಸರ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಬಾರದ್ದು. ಅರ್ಜುನನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಅರ್ಜುನನ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವ ಯಾವುದೇ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನವು ಈ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದ ಶಾಸ್ತ್ರಕ್ಕೆ ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಸೇವೆ. ರಾಕ್ಷಸರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಇರುವಂತೆ ಅವನನ್ನು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ. ಅದರ ಬದಲು ಅವರು ಕೃಷ್ಣನ ವಿಷಯ ಏನೋ ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಸಾಮಾನ್ಯ ಓದುಗರನ್ನು ಕೃಷ್ಣನ ಉಪದೇಶದಿಂದ ದಾರಿ ತಪ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ತಪ್ಪುದಾರಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆ ಇದೆ. ನಾವು ಅರ್ಜುನನಿಂದ ಬಂದ ಗುರುಶಿಷ್ಯಪರಂಪರೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸಬೇಕು. ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಶ್ರೇಷ್ಠಶಾಸ್ತ್ರವಾದ ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಪ್ರಯೋಜನವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು.

ಶ್ಲೋಕ - 4

ಅರ್ಜುನ ಉವಾಚ

ಅಪರಂ ಭವತೋ ಜನ್ಮ ಪರಂ ಜನ್ಮ ವಿವಸ್ವತಃ |

ಕಥಮೇತದ್ ವಿಜಾನೀಯಾಂ ತ್ವಮಾದೌ ಪ್ರೋಕ್ತವಾನಿತಿ ||೪||

ಅರ್ಜುನಃಃಉವಾಚ—ಅರ್ಜುನನು ಹೇಳಿದನು; ಅಪರಮ್—ಕಿರಿಯನಾದ; ಭವತಃ—ನಿನ್ನ; ಜನ್ಮ—ಜನನವು; ಪರಮ್—ಹಿರಿಯನಾದ; ಜನ್ಮ—ಜನನವು; ವಿವಸ್ವತಃ—ಸೂರ್ಯದೇವನ; ಕಥಮ್—ಹೇಗೆ; ಏತತ್—ಇದನ್ನು; ವಿಜಾನೀಯಾಮ್—ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಿ; ತ್ವಮ್—ನೀನು; ಆದೌ—ಮೊದಲಲ್ಲಿ; ಪ್ರೋಕ್ತವಾನ್—ಉಪದೇಶಿಸಿದ್ದೀಯೆ; ಇತಿ—ಎಂದು.

ಅನುವಾದ

ಅರ್ಜುನನು ಕೇಳಿದ—ಸೂರ್ಯದೇವನಾದ ವಿವಸ್ವಾನನು ನಿನಗಿಂತ ಮೊದಲು ಹುಟ್ಟಿದವನು. ಆದಿಯಲ್ಲಿ ನೀನು ಅವನಿಗೆ ಈ ಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ಬೋಧಿಸಿದೆ ಎಂದು ನಾನು ಹೇಗೆ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲಿ?

ಭಾವಾರ್ಥ

ಅರ್ಜುನನು ಭಗವಂತನ ಅಂಗೀಕೃತನಾದ ಭಕ್ತನು. ಅವನು ಕೃಷ್ಣನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ನಂಬದಿರುವುದು ಹೇಗೆ? ವಾಸ್ತವ ಸಂಗತಿ ಎಂದರೆ, ಅರ್ಜುನನು ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಿರುವುದು ತನಗಾಗಿ ಅಲ್ಲ. ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲದವರಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ವಿಚಾರವನ್ನು ಒಪ್ಪದ ರಾಕ್ಷಸರಿಗಾಗಿ. ತನಗೇ ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನ ಅಥವಾ ಕೃಷ್ಣನ ವಿಷಯ ತಿಳಿಯದು ಎನ್ನುವಂತೆ ಅರ್ಜುನನು ಅವರಿಗಾಗಿ ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳುತ್ತಾನೆ. ಹತ್ತನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುವಂತೆ ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಎಲ್ಲದರ ಆದಿಮೂಲನು ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾತ್ಮದಲ್ಲಿ ಕಡೆಯ ಪ್ರಮಾಣ ಎಂದು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದಿದೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ದೇವಕಿಯ ಮಗನಾಗಿ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸಿದ ಎಂಬುದು ನಿಜ. ಆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ನಿತ್ಯನಾದ ಆದಿಪುರುಷನಾಗಿ, ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನಾಗಿ ಹೇಗೆ ಉಳಿದ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಕಷ್ಟ. ಈ ಅಂಶವನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅರ್ಜುನನು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಅಧಿಕಾರಯುತನಾಗಿ ಮಾತನಾಡಲೆಂದು, ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೇಳಿದನು. ಇಂದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ನೆನಪಿಗೇ ಎಟುಕದಿರುವಷ್ಟು ಅನಾದಿ ಕಾಲದಿಂದಲೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಪರಮ ಪ್ರಮಾಣ ಎಂದು ಇಡೀ ಜಗತ್ತು ಒಪ್ಪಿಕೊಂಡಿದೆ. ರಾಕ್ಷಸರು ಮಾತ್ರವೇ ಆತನನ್ನು ನಿರಾಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ಮತ್ತು ಅವರ ಹಿಂಬಾಲಕರಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವಂತೆ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ವಿರೂಪಗೋಳಿಸಲು ರಾಕ್ಷಸರು ಸದಾ ಪ್ರಯತ್ನಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ರಾಕ್ಷಸರು ಚಿತ್ರಿಸಿದ ಹಾಗೆ ಕೃಷ್ಣನೇ ತನ್ನನ್ನು ವರ್ಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವಂತೆ ಅರ್ಜುನನು ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಕೃಷ್ಣನ ಮುಂದೆ ಇಟ್ಟನು. ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬನೂ ತನ್ನ ಕಲ್ಯಾಣಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಕೃಷ್ಣಶಾಸ್ತ್ರವನ್ನು ತಿಳಿದಿರುವುದು ಅಗತ್ಯ. ಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ವಿಷಯವಾಗಿ ಮಾತನಾಡುವುದು ಎಲ್ಲ ಲೋಕಗಳಿಗೂ ಮಂಗಳಕರ. ಕೃಷ್ಣನೇ ಇಂತಹ ವಿವರಣೆಗಳನ್ನು ನೀಡುವುದು ರಾಕ್ಷಸರಿಗೆ ವಿಚಿತ್ರವಾಗಿ ಕಾಣಬಹುದು. ಏಕೆಂದರೆ ರಾಕ್ಷಸರು ಯಾವಾಗಲೂ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ತಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಕೋನದಿಂದಲೇ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಭಕ್ತರಾದವರು ಕೃಷ್ಣನೇ ಹೇಳುವ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮನಃಪೂರ್ವಕವಾಗಿ ಸ್ವಾಗತಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭಕ್ತರಿಗೆ ಅವನ ವಿಷಯವನ್ನು ಇನ್ನೂ ಹೆಚ್ಚು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವ ಹಂಬಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ಕೃಷ್ಣನ ಅಧಿಕಾರಯುತ ಮಾತುಗಳನ್ನು ಎಂದೂ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಕೃಷ್ಣನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವ ನಾಸ್ತಿಕರಿಗೆ ಇದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣನು ಮಾನವಾತೀತ, ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ವಿಗ್ರಹ, ಆನಂದ ಜ್ಞಾನಗಳ ನಿತ್ಯಸ್ವರೂಪನು, ಅಲೌಕಿಕ, ಭೌತಿಕ ನಿಸರ್ಗದ ತ್ರಿಗುಣಗಳನ್ನೂ ಕಾಲ-ದೇಶಗಳ ಆಧಿಪತ್ಯವನ್ನೂ ಮೀರಿದವನು ಎಂದು ತಿಳಿಯಬಹುದು. ಅರ್ಜುನನಂತಹ ಕೃಷ್ಣಭಕ್ತನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನ ಅಲೌಕಿಕಸ್ಥಾನದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಪ್ಪು ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಇರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಅರ್ಜುನನು ಈ ಪ್ರಶ್ನೆಯನ್ನು ಭಗವಂತನ ಮುಂದಿಡುವುದು, ಕೃಷ್ಣನು ಭೌತಿಕ ನಿಸರ್ಗದ ಗುಣತ್ರಯಗಳಿಗೆ ಬದ್ಧನಾದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವ ಜನರ ನಾಸ್ತಿಕ ಮನೋಧರ್ಮವನ್ನು ಧಿಕ್ಕರಿಸಲು ಭಕ್ತನು ಮಾಡುತ್ತಿರುವ ಒಂದು ಪ್ರಯತ್ನ.

ಶ್ಲೋಕ - 5

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನುವಾಚ

ಬಹೂನಿ ಮೇ ವ್ಯತೀತಾನಿ ಜನ್ಮಾನಿ ತವ ಚಾರ್ಜುನ |

ತಾನ್ಯಹಂ ವೇದ ಸರ್ವಾಣಿ ನ ತ್ವಂ ವೇತ್ಥ ಪರನ್ತಪ ||೫||

ಶ್ರೀ ಭಗವಾನ್ ಉವಾಚ—ದೇವೋತ್ತಮ ಪುರುಷನು ಹೇಳಿದನು; ಬಹೂನಿ—ಅನೇಕ; ಮೇ—ನನ್ನ; ವ್ಯತೀತಾನಿ—ಕಳೆದಿವೆ; ಜನ್ಮಾನಿ—ಜನ್ಮಗಳು; ತವ—ನಿನ್ನ; ಚ—ಮತ್ತು; ಅರ್ಜುನ—ಅರ್ಜುನನೇ; ತಾನಿ—ಅವುಗಳನ್ನು; ಅಹಮ್—ನಾನು; ವೇದ—ತಿಳಿದಿದ್ದೇನೆ; ಸರ್ವಾಣಿ—ಎಲ್ಲವನ್ನು; ನ—ಇಲ್ಲ; ತ್ವಮ್—ನೀನು; ವೇತ್ಥ—ತಿಳಿದಿದ್ದೀಯೆ; ಪರನ್ತಪ—ಶತ್ರುದಮನನೇ.

ಅನುವಾದ

ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನು ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದನು—ಶತ್ರುದಮನನಾದ ಅರ್ಜುನನೇ, ನೀನು ನಾನು ಅನೇಕ ಜನ್ಮಗಳನ್ನು ಕಳೆದಿದ್ದೇವೆ. ನನಗೆ ಅವೆಲ್ಲ ಜನ್ಮಗಳ ನೆನಪಿದೆ, ಆದರೆ ನಿನಗಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಬ್ರಹ್ಮಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ (5.33) ನಮಗೆ ಭಗವಂತನ ಹಲವು ಅವತಾರಗಳ ವಿಷಯ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಅಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ—

ಅದ್ವೈತಮಚ್ಯುತಮನಾದಿಮನನ್ತರೂಪಮ್

ಆದ್ಯಂ ಪುರಾಣಪುರುಷಂ ನವಯೌವನಂ ಚ |

ವೇದೇಷು ದುರ್ಲಭಮದುರ್ಲಭಮಾತ್ಮಭಕ್ತೌ

ಗೋವಿನ್ದಮಾದಿಪುರುಷಂ ತಮಹಂ ಭಜಾಮಿ ||

"ನಾನು ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ, ಗೋವಿಂದನನ್ನು (ಕೃಷ್ಣನನ್ನು) ಭಜಿಸುತ್ತೇನೆ. ಆತನು ಆದಿಪುರುಷನು, ಪರಾತ್ಪರನು, ಚ್ಯುತಿಯಿಲ್ಲದ ಅಚ್ಯುತನು, ಅನಾದಿಪುರುಷನು. ಅನಂತರೂಪವನ್ನು ತಾಳಿದರೂ ಅವನು ಆದಿಪುರುಷನು, ಪುರಾಣಪುರುಷನು, ಸದಾ ನವಯೌವನ ಶೋಭಿತನು. ಭಗವಂತನ ಇಂತಹ ನಿತ್ಯವಾದ, ಅನಂದಮಯವಾದ, ಸರ್ವಜ್ಞ ರೂಪಗಳನ್ನು ವೇದಗಳ ಪಂಡಿತೋತ್ತಮರು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರು. ಆದರೆ ಅವು ಯಾವಾಗಲೂ ಪರಿಶುದ್ಧರಾದ ಭಕ್ತರ ಮುಂದೆ ಸದಾ ಪ್ರಕಟವಾಗಿರುತ್ತವೆ." ಬ್ರಹ್ಮಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ (5.39) ಹೀಗೆಯೂ ಹೇಳಿದೆ.

ರಾಮಾದಿಮೂರ್ತಿಷು ಕಲಾನಿಯಮೇನ ತಿಷ್ಠನ್

ನಾನಾವತಾರಮಕರೋದ್ ಭುವನೇಷು ಕಿನ್ತು |

ಕೃಷ್ಣಃ ಸ್ವಯಂ ಸಮಭವತ್ಪರಮಃಪುಮಾನ್ ಯೋ

ಗೋವಿನ್ದಮಾದಿಪುರುಷಂ ತಮಹಂ ಭಜಾಮಿ ||

"ನಾನು ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನನ್ನು, ಗೋವಿಂದನನ್ನು (ಕೃಷ್ಣನನ್ನು) ಪೂಜಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಆತನು ಯಾವಾಗಲೂ ರಾಮ ನರಸಿಂಹ ಮುಂತಾದ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಇತರ ಉಪ ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿಯೂ ನೆಲೆಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಆತನು ಪರಮ ದೇವೋತ್ತಮ ಪುರುಷನು. ಆತನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನೆಂದು ಹೆಸರು. ಆತನೇ ಸ್ವಯಂ ಅವತರಿಸುತ್ತಾನೆ."

ಭಗವಂತನು ಅದ್ವಿತೀಯನಾದರೂ ಅಸಂಖ್ಯಾತರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಅವನು ವರ್ಣವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸಿದರೂ ತಾನೇ ಆಗಿ ಉಳಿಯುವ ವೈಷೂರ್ಯದಂತೆ. ಪರಿಶುದ್ಧರಾದ ಭಕ್ತರು ಹಲವು ರೂಪಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲರು. ಆದರೆ ವೇದಗಳ ಸರಳ ಅಧ್ಯಯನದಿಂದ ಅವನು ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ (**ವೇದೇಷು ದುರ್ಲಭಮದುರ್ಲಭ ಮಾತ್ಮಭಕ್ತೌ**). ಅರ್ಜುನನಂತಹ ಭಕ್ತರು ಭಗವಂತನ ನಿತ್ಯ ಸಂಗಾತಿಗಳು. ಭಗವಂತನು ಅವತರಿಸಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ಸಂಗಾತಿಗಳಾದ ಭಕ್ತರು ಭಗವಂತನನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಪಾತ್ರಗಳಲ್ಲಿ ಸೇವಿಸಲು ತಾವೂ ಅವತಾರವೆತ್ತುತ್ತಾರೆ. ಅರ್ಜುನನು ಈ ಭಕ್ತರಲ್ಲಿ ಒಬ್ಬ; ಕೋಟ್ಯಂತರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಸೂರ್ಯದೇವನಾದ ವಿವಸ್ವಾನನಿಗೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಿದಾಗ ಅರ್ಜುನನು ಬೇರೊಂದು ಪಾತ್ರದಲ್ಲಿ ಅಲ್ಲಿದ್ದ ಎಂದು ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಭಗವಂತನಿಗೂ ಅರ್ಜುನನಿಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೇನೆಂದರೆ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಆ ಘಟನೆಯ ನೆನಪಿತ್ತು; ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಅದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಆಗಲಿಲ್ಲ. ವಿಭಿನ್ನಾಂಶವಾದ ಜೀವಿಗೂ ಭಗವಂತನಿಗೂ ಇದೇ ವ್ಯತ್ಯಾಸ. ಇಲ್ಲಿ ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ಗೆಲ್ಲುವ ವೀರನೆಂದು ಅರ್ಜುನನನ್ನು ಸಂಬೋಧಿಸಿದ್ದರೂ ಅವನು ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಹಲವು ಜನ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಆದದ್ದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲಾರ. ಆದುದರಿಂದ ಜೀವಿಯು ಐಹಿಕ ದೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಎಷ್ಟೇ ದೊಡ್ಡವನಾದರೂ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗಲಾರ. ಭಗವಂತನ ನಿತ್ಯ ಸಂಗಾತಿಯಾದವನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಮುಕ್ತಜೀವಿಯು. ಆದರೆ ಅವನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಮಾನನಾಗಲಾರನು. ಬ್ರಹ್ಮಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನನ್ನು ಅಚ್ಯುತನೆಂದು ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಹೀಗೆಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ಐಹಿಕ ಸಂಪರ್ಕವಿದ್ದರೂ ತನ್ನನ್ನು ಎಂದೂ ಮರೆಯುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದರ್ಥ. ಆದುದರಿಂದ ಜೀವಿಯು ಅರ್ಜುನನಂತೆ ಮುಕ್ತನಾದರೂ ಭಗವಂತನೂ ಮತ್ತು ಜೀವಿಯೂ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಗಳಲ್ಲೂ ಸಮರಾಗುವುದು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಅರ್ಜುನನು ಭಗವಂತನ ಭಕ್ತನಾದರೂ ಹಲವೊಮ್ಮೆ ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಮರೆಯುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಭಗವಂತನ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಭಕ್ತನು ಭಗವಂತನ ಅಚ್ಯುತ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಕೂಡಲೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ; ಭಕ್ತನಲ್ಲದವನು ಅಥವಾ ರಾಕ್ಷಸನು ಈ ಅಲೌಕಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರ. ಇದರ ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ಗೀತೆಯಲ್ಲಿನ ಈ ವರ್ಣನೆಗಳು ರಾಕ್ಷಸಬುದ್ಧಿಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ತಾನು ಕೋಟ್ಯಂತರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಮಾಡಿದ ಕಾರ್ಯಗಳು ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ನೆನಪಿದ್ದವು. ಕೃಷ್ಣ ಮತ್ತು ಅರ್ಜುನ ಇಬ್ಬರೂ ನಿತ್ಯರಾದರೂ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಇವುಗಳ ನೆನಪಿರಲಿಲ್ಲ. ಇಲ್ಲಿ ನಾವು ಇನ್ನೊಂದು ಅಂಶವನ್ನು ಗಮನಿಸಬಹುದು. ಜೀವಿಯು ದೇಹವನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವುದರಿಂದ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮರೆಯುತ್ತಾನೆ; ಆದರೆ ಭಗವಂತನು ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ದೇಹವನ್ನು ಬದಲು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವಾದ್ದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ನೆನಪಿರುತ್ತದೆ. ಅವನು ಅದ್ವೈತ, ಎಂದರೆ ಅವನ ದೇಹಕ್ಕೂ ಅವನಿಗೂ ವ್ಯತ್ಯಾಸವಿಲ್ಲ. ಅವನಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ್ದೆಲ್ಲ ಆತ್ಮವೇ — ಆದರೆ ಬದ್ಧ ಆತ್ಮನು ತನ್ನ ಶರೀರಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನನಾದವನು. ಭಗವಂತನ ದೇಹ ಮತ್ತು ಆತ್ಮ ಒಂದೇ. ಆದ್ದರಿಂದ ಆತನ ಸ್ಥಿತಿಯು ಯಾವಾಗಲೂ ಸಾಮಾನ್ಯಜೀವಿಯ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಬೇರೆಯಾದದ್ದು; ಆತನು ಭೌತಿಕ ವೇದಿಕೆಗೆ ಇಳಿದುಬಂದಾಗಲೂ ಜೀವಿಯಿಂದ ಭಿನ್ನನು. ರಾಕ್ಷಸರು ಭಗವಂತನ

ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸ್ವಭಾವಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳಲಾರರು. ಇದನ್ನು ಭಗವಂತನೇ ಮುಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 6

ಅಜೋಽಪಿ ಸನ್ಯವ್ಯಯಾತ್ಮಾ ಭೂತಾನಾಮೀಶ್ವರೋಽಪಿ ಸನ್ |
ಪ್ರಕೃತಿಂ ಸ್ವಾಮಧಿಷ್ಠಾಯ ಸಮ್ಭವಾಮ್ಯಾತ್ಮಮಾಯಯಾ ||೬||

ಅಜಃ—ಜನ್ಮರಹಿತನು; ಅಪಿ—ಆದರೂ; ಸನ್—ಹಾಗಿದ್ದು; ಅವ್ಯಯ—ನಾಶರಹಿತವಾದ; ಆತ್ಮಾ—ದೇಹವು; ಭೂತಾನಾಮ್—ಜನಿಸಿದ ಎಲ್ಲರ; ಈಶ್ವರಃ—ಪರಮ ಪ್ರಭುವು; ಅಪಿ—ಆದರೂ; ಸನ್—ಹಾಗಿದ್ದು; ಪ್ರಕೃತಿಮ್—ದಿವ್ಯರೂಪದಲ್ಲಿ; ಸ್ವಾಮ್—ನನ್ನ; ಅಧಿಷ್ಠಾಯ—ಹಾಗೆ ಇದ್ದು; ಸಮ್ಭವಾಮಿ—ಅವತರಿಸುತ್ತೇನೆ; ಆತ್ಮಮಾಯಯಾ—ನನ್ನ ಅಂತರಂಗ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ.

ಅನುವಾದ

ನನಗೆ ಹುಟ್ಟು ಎನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಶರೀರವು ಕ್ಷಯಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ನಾನು ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಪ್ರಭು. ಆದರೂ ಪ್ರತಿ ಯುಗದಲ್ಲಿಯೂ ನನ್ನ ಮೂಲ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಜನ್ಮದ ವೈಚಿತ್ರ್ಯವನ್ನು ಕುರಿತು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನಂತೆ ಕಂಡರೂ ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಅಸಂಖ್ಯಾತ 'ಜನ್ಮಗಳ' ಎಲ್ಲ ವಿಷಯಗಳೂ ಅವನಿಗೆ ನೆನಪಿರುತ್ತವೆ. ಸಾಮಾನ್ಯ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಕೆಲವೇ ಗಂಟೆಗಳ ಹಿಂದೆ ತಾನು ಏನು ಮಾಡಿದೆ ಎನ್ನುವುದು ನೆನಪಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಹಿಂದಿನ ದಿನ ಅದೇ ಹೊತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅವನು ಏನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದ ಎಂದು ಪ್ರಶ್ನಿಸಿದರೆ ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಅವನಿಗೆ ಬಹು ಕಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಜ್ಞಾಪಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಆತನು ತನ್ನ ನೆನಪಿಗೆ ಪಾತಾಳಗರಡಿಯನ್ನು ಹಾಕಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಇಷ್ಟಾದರೂ ತಾವೇ ಭಗವಂತ ಅಥವಾ ಕೃಷ್ಣ ಎಂದು ಹೇಳಿಕೊಳ್ಳುವ ಧಾರ್ಮಿಕವಿರವರು ಇದ್ದಾರೆ. ಅವರ ಅರ್ಥಹೀನ ಬಡಾಯಿಯಿಂದ ನಾವು ಮೋಸಹೋಗಬಾರದು. ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ಪ್ರಕೃತಿಯನ್ನು ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಕೃತಿ ಎಂದರೆ ಸ್ವಭಾವವೂ ಹೌದು, ಸ್ವರೂಪವೂ ಹೌದು. ಭಗವಂತನು ತಾನು ತನ್ನದೇ ಆದ ಶರೀರದೊಡನೆಯೇ ಅವತರಿಸುತ್ತೇನೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಸಾಮಾನ್ಯಜೀವಿಯು ಒಂದು ದೇಹದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ದೇಹಕ್ಕೆ ಬದಲಾವಣೆ ಮಾಡುವಂತೆ ಭಗವಂತನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಬದ್ಧಾತ್ಮನು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಒಂದು ಬಗೆಯ ದೇಹವನ್ನು ಹೊಂದಿರಬಹುದು. ಆದರೆ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಇನ್ನೊಂದು ಬಗೆಯ ದೇಹವನ್ನು ಹೊಂದಿರುತ್ತಾನೆ. ಭೌತಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜೀವಿಗೆ ಬದಲಾವಣೆಯಾಗದ ದೇಹವಿಲ್ಲ; ಆತನು ಒಂದು ದೇಹದಿಂದ ಇನ್ನೊಂದು ದೇಹಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಭಗವಂತನು ಹಾಗೆ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ತನ್ನ ಅಂತರಂಗ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ತಾನು ಅವತರಿಸಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ಒಂದೇ ಮೂಲಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಇದನ್ನೇ ಬೇರೆ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಬೇಕೆಂದರೆ, ಕೃಷ್ಣನು ಈ ಭೌತಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಎರಡು ಕೈಗಳೊಡನೆ ಕೊಳಲನ್ನು ಹಿಡಿದು ತನ್ನ ಮೂಲ ನಿತ್ಯ ಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಭೌತಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ಕಶ್ಮಲದ ಸೋಂಕಿಲ್ಲದೆ ತನ್ನ ನಿತ್ಯ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ರೀತಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆತನು ತನ್ನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಶರೀರದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡರೂ ಮತ್ತು ವಿಶ್ವದ ಪ್ರಭುವಾದರೂ ಸಾಮಾನ್ಯಜೀವಿಯಂತೆ ಜನ್ಮತಾಳಿರುವ ಹಾಗೆ ಕಾಣಿಸುತ್ತದೆ. ಭೌತಿಕ ಶರೀರದಂತೆ ಆತನ ಶರೀರವು ಕ್ಷಯಿಸುವುದಿಲ್ಲವಾದರೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಶೈಶವದಿಂದ ಬಾಲ್ಯಕ್ಕೆ, ಬಾಲ್ಯದಿಂದ ಯೌವನಕ್ಕೆ ಬೆಳೆಯುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯದ ಸಂಗತಿಯೆಂದರೆ ಅವನಿಗೆ ಯೌವನದಾಚೆ ವಯಸ್ಸಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಕುರುಕ್ಷೇತ್ರದ ಯುದ್ಧದ ಹೊತ್ತಿಗೆ ಅವನಿಗೆ ಮನೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಮೊಮ್ಮಕ್ಕಳಿದ್ದರು; ಎಂದರೆ ಐಹಿಕ ಲೆಕ್ಕದಲ್ಲಿ ಆತನಿಗೆ ಸಾಕಷ್ಟು ವಯಸ್ಸಾಗಿತ್ತು. ಆದರೂ ಆತನು ಇಪ್ಪತ್ತು ಅಥವಾ ಇಪ್ಪತ್ತೈದು ವರ್ಷ ವಯಸ್ಸಿನ ತರುಣನಂತೆ ಕಾಣುತ್ತಿದ್ದನು. ಮುದುಕನಾದ ಕೃಷ್ಣನ ಚಿತ್ರವನ್ನು ನಾವು ನೋಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಇಡೀ ಸೃಷ್ಟಿಯಲ್ಲಿ ಭೂತ, ವರ್ತಮಾನ, ಭವಿಷ್ಯತ್ ಕಾಲಗಳಲ್ಲಿ ಆತನೇ ಅತ್ಯಂತ ವಯಸ್ಸಾದವನಾದರೂ ಅವನಿಗೆ ನಮ್ಮಂತೆ ಮುಪ್ಪು ಬರುವುದಿಲ್ಲ. ಆತನ ದೇಹವಾಗಲೀ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯಾಗಲೀ ಕ್ಷೀಣಿಸುವುದೂ ಇಲ್ಲ, ಬದಲಾಗುವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಆತನು ಭೌತಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇದ್ದರೂ ಆತನದು ಹುಟ್ಟಿಲ್ಲದ, ಅದೇ ಸಚ್ಚಿದಾನಂದ ಸ್ವರೂಪ ಎನ್ನುವುದು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗುತ್ತದೆ. ಅವನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದೇಹ ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಬದಲಾವಣೆ ಎನ್ನುವುದಿಲ್ಲ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಅವನು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ಕಣ್ಮರೆಯಾಗುವುದು ಸೂರ್ಯನು ಉದಯಿಸಿ, ನಮ್ಮ ಮುಂದೆಯೇ ಚಲಿಸುತ್ತಾ ಅನಂತರ ನಮ್ಮ ದೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮರೆಯಾಗುವಂತೆ. ಸೂರ್ಯನು ಕಾಣಿಸದಿದ್ದಾಗ ನಾವು ಅವನು ಮುಳುಗಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇವೆ. ಸೂರ್ಯನು ನಮ್ಮ ಕಣ್ಮುಂದೆ ಇದ್ದಾಗ ಸೂರ್ಯನು ಕ್ಷಿತಿಜದ ಮೇಲಾಗದೆ ಇದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತೇವೆ. ವಸ್ತುತಃ ಸೂರ್ಯನು ಒಂದೇ ಅಚಲ ಸ್ಥಾನದಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ನಮ್ಮ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ದೋಷಪೂರ್ಣವಾಗಿವೆ ಮತ್ತು ಅವಕ್ಕೆ ಸಾಕಷ್ಟು ಸಾಮರ್ಥ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಆಕಾಶದಲ್ಲಿ ಸೂರ್ಯನು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದನ್ನು ಮತ್ತು ಮರೆಯಾಗುವುದನ್ನು ಲೆಕ್ಕ ಹಾಕುತ್ತೇವೆ. ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಮತ್ತು ಅದೃಶ್ಯನಾಗುವುದು ಯಾವುದೇ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜೀವಿಯು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಮತ್ತು ಅದೃಶ್ಯವಾಗುವ ರೀತಿಯಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಭಿನ್ನವಾದವು. ಆತನು ಅಂತರಂಗ ಶಕ್ತಿಯಿಂದ ನಿತ್ಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ.

ಚಿದಾನಂದನು ಭೌತಿಕ ಪ್ರಕೃತಿಯಿಂದ ಕಲುಷಿತನಾಗುವುದೇ ಇಲ್ಲ ಎಂಬುದು ಸ್ಪಷ್ಟ. ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನಿಗೆ ಹುಟ್ಟು ಎನ್ನುವುದು ಇಲ್ಲವೇ ಇಲ್ಲ. ಆದರೂ ಆತನು ಹಲವು ರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ಜನ್ಮತಾಳುವಂತೆ ಕಾಣುತ್ತದೆ ಎಂದು ವೇದಗಳು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತವೆ. ವೇದಕ್ಕೆ ಪೂರಕವಾದ ಸಾಹಿತ್ಯವೂ, ಭಗವಂತನು ಜನ್ಮತಾಳುವಂತೆ ಕಂಡರೂ ಆತನ ಶರೀರವು ಬದಲಾಗುವುದಿಲ್ಲ ಎಂದೇ ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಆತನು ನಾಲ್ಕು ಕೈಗಳುಳ್ಳ ಷಡೈಶ್ವರ್ಯ ಶೋಭಿತನಾದ ನಾರಾಯಣನಾಗಿ ತಾಯಿಗೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಮೂಲ ನಿತ್ಯಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಆತನು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಜೀವಿಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಅವನು ತೋರುವ ಅವ್ಯಾಜ ಕರುಣೆ; ತಾನು (ಭಗವಂತನು) ಇರುವ ರೂಪದಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಲು ಅವರಿಗೆ ಸಾಧ್ಯವಾಗಲಿ ಎನ್ನುವುದು ಆತನ ಉದ್ದೇಶ. ನಿರಾಕಾರವಾದಿಗಳು ಮನಸ್ಸಿನ ಸುಳ್ಳು ಸೃಷ್ಟಿಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಕಲ್ಪನೆಗಳನ್ನು

ಭಗವಂತನ ರೂಪಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಜೀವಿಗಳು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಬಾರದೆಂದೂ ಭಗವಂತನ ಉದ್ದೇಶ. ವಿಶ್ವಕೋಶ ನಿಘಂಟಿನ ಪ್ರಕಾರ ಮಾಯಾ ಅಥವಾ ಆತ್ಮಮಾಯಾ ಎನ್ನುವ ಪದವು ಭಗವಂತನ ಅಪ್ಪಾಜ ಕರುಣೆಯನ್ನು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಭಗವಂತನಿಗೆ ತನ್ನ ಎಲ್ಲ ಹಿಂದಿನ ಅವತಾರಗಳ ಮತ್ತು ಅದೃಶ್ಯಗಳ ನೆನಪಿರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜೀವಿಯು ಹೊಸ ಶರೀರವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಲೇ ಹಿಂದಿನ ಶರೀರದ ವಿಷಯವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮರೆತುಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಭಗವಂತನು ಈ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ಇರುವಾಗ ಅದ್ಭುತವಾದ, ಮಾನವಾತೀತವಾದ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆತನು ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳ ಒಡೆಯ. ಆದುದರಿಂದ ಭಗವಂತನು ಯಾವಾಗಲೂ ಅದೇ ಪರಮ ಸತ್ಯನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಅವನ ಶರೀರ ಮತ್ತು ಆತ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ಅವನ ಗುಣ ಮತ್ತು ದೇಹಗಳಲ್ಲಿ ಭಿನ್ನತೆ ಇಲ್ಲ. ಭಗವಂತನು ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸುವುದೇಕೆ, ಅದೃಶ್ಯನಾಗುವುದೇಕೆ ಎಂಬ ಪ್ರಶ್ನೆ ಏಳಬಹುದು. ಇದನ್ನು ಮುಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 7

ಯದಾ ಯದಾ ಹಿ ಧರ್ಮಸ್ಯ ಗ್ಲಾನಿರ್ಭವತಿ ಭಾರತ |

ಅಭ್ಯುತ್ಥಾನಮಧರ್ಮಸ್ಯ ತದಾತ್ಮಾನಂ ಸೃಜಾಮ್ಯಹಮ್ ||೨||

ಯದಾ ಯದಾ—ಯಾವಾಗ ಮತ್ತು ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ; ಹಿ—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ; ಧರ್ಮಸ್ಯ—ಧರ್ಮದ; ಗ್ಲಾನಿಃ—ಏರುಪೇರುಗಳು; ಭವತಿ—ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತವೋ; ಭಾರತ—ಭರತನ ಕುಲದವನೇ; ಅಭ್ಯುತ್ಥಾನಮ್—ಪ್ರಾಬಲ್ಯವು; ಅಧರ್ಮಸ್ಯ—ಅಧರ್ಮದ; ತದಾ—ಆ ಕಾಲದಲ್ಲಿ; ಆತ್ಮಾನಮ್—ಸ್ವಯಂ; ಸೃಜಾಮಿ—ವ್ಯಕ್ತವಾಗುತ್ತೇನೆ; ಅಹಮ್—ನಾನು.

ಅನುವಾದ

ಭರತ ವಂಶಜನಾದ ಅರ್ಜುನನ, ಯಾವಾಗ ಎಲ್ಲೆಲ್ಲಿ ಧರ್ಮದ ಅವನತಿಯಾಗುತ್ತದೋ ಮತ್ತು ಅಧರ್ಮವು ಹೆಚ್ಚುತ್ತದೋ ಆಗ ಸ್ವಯಂ ಅವತಾರ ಮಾಡುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಇಲ್ಲಿ ಸೃಜಾಮಿ ಎನ್ನುವ ಪದವು ಅರ್ಥವತ್ತಾದುದು. ಸೃಜಾಮಿ ಎನ್ನುವ ಪದವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿ ಎನ್ನುವ ಅರ್ಥದಲ್ಲಿ ಬಳಸುವಂತಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಹಿಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದ ಪ್ರಕಾರ ಭಗವಂತನ ಸ್ವರೂಪವು ಅಥವಾ ಶರೀರವು ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನ ಎಲ್ಲ ರೂಪಗಳೂ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸೃಜಾಮಿ ಎಂದರೆ ಭಗವಂತನು ತಾನು ಇರುವಂತೆಯೇ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಎಂದರ್ಥ. ಭಗವಂತನು ನಿಯತಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ; ಎಂದರೆ ಬ್ರಹ್ಮನ ಒಂದು ದಿನದ ಏಳನೆಯ ಮನುವಿನ ಇಪ್ಪತ್ತೆಂಟನೆಯ ಕಲ್ಪದ ದ್ವಾಪರಯುಗದ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಆತನು ಇಂತಹ ನಿಯಮ ನಿಬಂಧನೆಗಳಿಗೆ ಬದ್ಧನಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಆತನು ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಹಲವು ರೀತಿಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ತಿಸಲು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಸ್ವತಂತ್ರನು. ಅಧರ್ಮವು ಹೆಚ್ಚಿ ನಿಜವಾದ ಧರ್ಮವು ಗ್ಲಾನಿಯಾದಾಗಲೆಲ್ಲ ಆತನು ತನ್ನ ಇಚ್ಛೆಯಂತೆಯೇ

ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ವೇದದಲ್ಲಿ ಧಾರ್ಮಿಕ ತತ್ವಗಳನ್ನು ನಿರೂಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ವೇದಗಳ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ಅನುಷ್ಠಾನ ಮಾಡುವುದರಲ್ಲಿ ಯಾವುದೇ ಅಸಮಂಜಸತೆಯಾದರೂ ಮನುಷ್ಯನು ಅಧರ್ಮಿಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಇಂತಹ ತತ್ವಗಳು ಭಗವಂತನು ವಿಧಿಸಿದ ನಿಯಮಗಳು ಎಂದು ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಭಗವಂತನೊಬ್ಬನೇ ಧಾರ್ಮಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಬಲ್ಲ. ವೇದಗಳು ಭಗವಂತನೇ ಮೂಲತಃ ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಅವನ ಹೃದಯದ ಮೂಲಕ ಹೇಳಿದ ಮಾತುಗಳು ಎಂದೂ ಕೂಡ ಅಂಗೀಕೃತವಾಗಿವೆ. ಆದುದರಿಂದ ಧರ್ಮದ ತತ್ವಗಳು ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನ ನೇರವಾದ ಆಜ್ಞೆಗಳು (**ಧರ್ಮಂತು ಸಾಕ್ಷಾದ್ ಭಗವತ್ಪ್ರಣೀತಮ್**). ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಉದ್ದಕ್ಕೂ ಈ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಲಾಗಿದೆ. ಭಗವಂತನ ಅಪ್ಪಣೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಇಂತಹ ತತ್ವಗಳನ್ನು ನೆಲೆಗೊಳಿಸುವುದೇ ವೇದಗಳ ಉದ್ದೇಶ. ಗೀತೆಯ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನೇ, ಧರ್ಮದ ಅತ್ಯುನ್ನತ ತತ್ವವೆಂದರೆ ತನಗೆ ಶರಣಾಗುವುದು, ಬೇರೇನೂ ಅಲ್ಲ ಎಂದು ನೇರವಾಗಿ ಅಪ್ಪಣೆಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ವೇದಗಳ ತತ್ವಗಳು ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಶರಣಾಗುವಂತೆ ಮುಂದಕ್ಕೆ ದೂಡುತ್ತವೆ. ಇಂತಹ ತತ್ವಗಳನ್ನು ರಾಕ್ಷಸರು ಕ್ಷೋಭೆಗೊಳಿಸಿದಾಗಲೆಲ್ಲ ಭಗವಂತನು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಭಗವಾನ್ ಬುದ್ಧನು ಕೃಷ್ಣನ ಅವತಾರ ಎಂದು ಭಾಗವತದಿಂದ ತಿಳಿಯುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಪಂಚಿಕತೆಯು ತಾಂಡವವಾಡುತ್ತಿದ್ದು ಐಹಿಕ ಜೀವನಾಸಕ್ತರು ವೇದಗಳ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ನೆಪಮಾಡಿಕೊಂಡು ಬಳಸುತ್ತಿದ್ದಾಗ ಬುದ್ಧನು ಕಾಣಿಸಿಕೊಂಡನು. ವಿಶೇಷ ಉದ್ದೇಶಗಳಿಗಾಗಿ ಪ್ರಾಣಿಗಳನ್ನು ಬಲಿಕೊಡುವ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ನಿಯಮ ನಿಬಂಧನೆಗಳಿದ್ದರೂ ರಾಕ್ಷಸೀ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯವರು ವೇದದ ತತ್ವಗಳಿಗೆ ಗಮನವನ್ನೇ ಕೊಡದೆ ಪ್ರಾಣಿಬಲಿಯನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಿದ್ದರು. ಈ ವಿಪರೀತದ ನಡವಳಿಕೆಯನ್ನು ತಡೆದು ವೇದದ ಅಹಿಂಸಾ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಸ್ಥಾಪಿಸಲು ಬುದ್ಧನು ಅವತರಿಸಿದನು. ಆದುದರಿಂದ ಭಗವಂತನ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅವತಾರಕ್ಕೂ ಒಂದು ವಿಶೇಷವಾದ ಉದ್ದೇಶವಿದೆ. ಇವೆಲ್ಲವನ್ನು ಅಪೌರುಷೇಯ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳು ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸದಿರುವ ಯಾರನ್ನೇ ಆಗಲಿ ಅವತಾರವೆಂದು ಒಪ್ಪಿಕೊಳ್ಳಬಾರದು. ಭಗವಂತನು ಭಾರತಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನುವುದು ವಾಸ್ತವವಲ್ಲ. ತಾನು ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಯಾವುದೇ ಸ್ಥಳದಲ್ಲಾಗಲೀ ಯಾವುದೇ ಕಾಲದಲ್ಲಾಗಲೀ ಅವನು ಅವತರಿಸಬಲ್ಲ. ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಅವತಾರದಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಜನತೆಗೆ ಅರ್ಥವಾಗುವಷ್ಟು ಮಾತ್ರ ಧರ್ಮದ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಧ್ಯೇಯೋದ್ದೇಶವು ಒಂದೇ — ಜನತೆಯನ್ನು ಭಗವತ್ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಮತ್ತು ಧರ್ಮದ ತತ್ವಗಳ ವಿಧೇಯತೆಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯುವುದು. ಆತನು ತಾನೇ ಇಳಿದು ಬರುತ್ತಾನೆ; ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ತನ್ನ ನಿಜವಾದ ಪ್ರತಿನಿಧಿಯನ್ನು ತನ್ನ ಮಗ ಅಥವಾ ಸೇವಕನಾಗಿ ಕಳುಹಿಸುತ್ತಾನೆ; ಅಥವಾ ತಾನೇ ವೇಷ ಮರೆಸಿ ಬರುತ್ತಾನೆ.

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಮತ್ತು ಇತರ ಉನ್ನತ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಿಗೆ ಬೋಧಿಸಲಾಯಿತು. ಏಕೆಂದರೆ ಪ್ರಪಂಚದ ಇತರ ಭಾಗಗಳ ಸಾಮಾನ್ಯ ಜನರಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದರೆ ಅರ್ಜುನನು ಬಹಳ ಮುಂದುವರಿದಿದ್ದನು. ಎರಡಕ್ಕೆ ಎರಡನ್ನು ಸೇರಿಸಿದರೆ ನಾಲ್ಕಾಗುತ್ತದೆ ಎನ್ನುವುದು ಪ್ರಾರಂಭದ ಗಣಿತದ ತರಗತಿಯಲ್ಲೂ ಪ್ರೌಢವಾದ ಗಣಿತದ ತರಗತಿಯಲ್ಲೂ ನಿಜವಾದದ್ದು. ಆದರೂ ಪ್ರೌಢಗಣಿತ ಮತ್ತು ಕಿರಿಯಗಣಿತ ಎದುಂಟು. ಭಗವಂತನ ಎಲ್ಲ

ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಬೋಧಿಸುವ ತತ್ವಗಳು ಒಂದೇ. ಆದರೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಅವು ಪ್ರೌಢ ಮತ್ತು ಕಿರಿದು ಎಂದು ಕಾಣುತ್ತವೆ. ಮುಂದೆ ವಿವರಿಸುವಂತೆ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣಗಳ ಮತ್ತು ನಾಲ್ಕು ಆಶ್ರಮಗಳ ಸ್ವೀಕಾರದೊಂದಿಗೆ ಧರ್ಮದ ಉನ್ನತ ತತ್ವಗಳು ಪ್ರಾರಂಭವಾಗುತ್ತವೆ. ಅವತಾರದಂತಹ ಮಹತ್ಕಾರ್ಯದ ಸಂಪೂರ್ಣ ಉದ್ದೇಶ ಎಲ್ಲೆಡೆಗಳಲ್ಲಿಯೂ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಜಾಗೃತಗೊಳಿಸುವುದು. ಇಂತಹ ಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಬೇರೆಬೇರೆ ಸನ್ನಿವೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಮಾತ್ರ ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತದೆ ಅಥವಾ ಪ್ರಕಟವಾಗದೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 8

ಪರಿತ್ರಾಣಾಯ ಸಾಧೂನಾಂ ವಿನಾಶಾಯ ಚ ದುಷ್ಪತಾಮ್ |
ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥಾಪನಾರ್ಥಾಯ ಸಮ್ಭವಾಮಿ ಯುಗೇ ಯುಗೇ ||೮||

ಪರಿತ್ರಾಣಾಯ—ಉದ್ಧಾರಕ್ಕಾಗಿ; ಸಾಧೂನಾಮ್—ಭಕ್ತರ; ವಿನಾಶಾಯ—ನಾಶಕ್ಕಾಗಿ; ಚ—ಮತ್ತು; ದುಷ್ಪತಾಮ್—ದುಷ್ಟರ; ಧರ್ಮ—ಧರ್ಮತತ್ವಗಳ; ಸಂಸ್ಥಾಪನ ಅರ್ಥಾಯ—ಪುನಃ; ಸ್ಥಾಪನೆಗಾಗಿ; ಸಮ್ಭವಾಮಿ—ಪ್ರಕಟವಾಗುತ್ತೇನೆ; ಯುಗೇ ಯುಗೇ—ಯುಗಯುಗಗಳಲ್ಲೂ.

ಅನುವಾದ

ಸಜ್ಜನರನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ದುಷ್ಟರನ್ನು ನಾಶಮಾಡುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ಮತ್ತು ಧರ್ಮದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಮತ್ತೆ ಸ್ಥಾಪಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೂ ನಾನು ಪ್ರತಿಯುಗದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸುತ್ತೇನೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಪ್ರಕಾರ ಸಾಧು ಎಂದರೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮನುಷ್ಯನು. ಒಬ್ಬ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ಅಧರ್ಮಿ ಎಂದು ಕಾಣಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಅರ್ಹತೆಗಳು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಇದ್ದರೆ ಅವನು ಸಾಧು ಎಂದೇ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. **ದುಷ್ಪತಾಮ್** ಎನ್ನುವ ಪದವು ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಲಕ್ಷ್ಯಕೊಡದವರಿಗೆ ಅನ್ವಯಿಸುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ದುಷ್ಟರು ಅಥವಾ **ದುಷ್ಪತಾಮ್** ಆದವರನ್ನು ಅವರು ಐಹಿಕ ವಿದ್ಯೆಯಿಂದ ಭೂಷಿತರಾಗಿದ್ದರೂ ಮೂರ್ಖರು ಮತ್ತು ಅಧಮ ಮನುಷ್ಯರು ಎಂದು ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ನೂರಕ್ಕೆ ನೂರರಷ್ಟು ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವವರನ್ನು ಅವರು ವಿದ್ವಾಂಸರಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಸುಸಂಸ್ಕೃತರಲ್ಲದಿದ್ದರೂ, ಸಾಧು ಎಂದು ಪರಿಗಣಿಸಲಾಗುವುದು. ನಾಸ್ತಿಕರ ವಿಷಯ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಭಗವಂತನು ರಾಕ್ಷಸರಾದ ರಾವಣ ಮತ್ತು ಕಂಸರನ್ನು ನಾಶಮಾಡಿದಂತೆ ನಾಸ್ತಿಕರನ್ನು ನಾಶಮಾಡಲು ತನ್ನ ನಿಜಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿ ಅವತರಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿಲ್ಲ. ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಲು ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅನೇಕ ಬಂಟರಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಭಗವಂತನ ಪರಿಶುದ್ಧ ಭಕ್ತರನ್ನು ರಾಕ್ಷಸರು ಸದಾ ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಿರುತ್ತಾರೆ. ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಆ ಭಕ್ತರನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸುವುದಕ್ಕೋಸ್ಕರ ಭಗವಂತನು ಇಳಿದು ಬರುತ್ತಾನೆ. ಭಕ್ತನು ತನ್ನ ನೆಂಟನೇ ಆದರೂ ರಾಕ್ಷಸನು ಅವನನ್ನು ಹಿಂಸಿಸುತ್ತಾನೆ. ಪ್ರಹ್ಲಾದ ಮಹಾರಾಜನು ತನ್ನ ಮಗನೇ ಆದರೂ ಹಿರಣ್ಯಕಶಿಪು ಅವನನ್ನು ಹಿಂಸಿಸಿದ. ಕೃಷ್ಣನ ತಾಯಿಯಾದ ದೇವಕಿಯು ಕಂಸನ ತಂಗಿಯಾದರೂ, ಕೃಷ್ಣನು

ಅವರ ಮಗ ಎನ್ನುವ ಒಂದೇ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಆಕೆ ಮತ್ತು ಆಕೆಯ ಗಂಡ ವಸುದೇವನು ಹಿಂಸೆಗೆ ಒಳಗಾಗಬೇಕಾಯಿತು. ಆದ್ದರಿಂದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಕಂಸನನ್ನು ಕೊಲ್ಲುವುದಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ದೇವಕಿಯನ್ನು ರಕ್ಷಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಅವತಾರವೆತ್ತಿದ. ಆದರೆ ಎರಡೂ ಏಕಕಾಲದಲ್ಲಿ ಸಾಧಿತವಾದವು. ಆದುದರಿಂದ ಭಕ್ತನನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಲು ಮತ್ತು ದುಷ್ಟ ರಾಕ್ಷಸರನ್ನು ನಿಗ್ರಹಿಸಲು ಭಗವಂತನು ವಿವಿಧ ಅವತಾರಗಳನ್ನೆತ್ತುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಕೃಷ್ಣ ದಾಸ ಕವಿರಾಜನ ಚೈತನ್ಯ ಚರಿತಾಮೃತ (ಮಧ್ಯ - 20.263-264) ದಲ್ಲಿ ಕೆಳಗಿನ ಶ್ಲೋಕವು ಅವತಾರದ ಈ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಹೀಗೆ ಸಂಗ್ರಹಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತದೆ.

ಸೃಷ್ಟಿ ಹೇತು ಯೇಷಾಮೂರ್ತಿ ಪ್ರಪಂಚೋ ಅವತರೇ
ಸೇಷ ಈಶ್ವರಮೂರ್ತಿ 'ಅವತಾರ' ನಾಮ ಧರೇ
ಮಾಯಾತೀತ ಪರವ್ಯೋಮೇ ಸಬಾರ ಅವಸ್ಥಾನ
ವಿಶ್ವೇ ಅವತರಿಸಧರೇ 'ಅವತಾರ' ನಾಮ

"ಭಗವದ್ ರಾಜ್ಯದಿಂದ ಲೌಕಿಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಾಗಿ ಇಳಿದುಬರುವುದೇ ಭಗವದವತಾರ. ಹೀಗೆ ಇಳಿದು ಬರುವ ಪರಮ ಪುರುಷನ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ರೂಪವನ್ನು ಅವತಾರ ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಸ್ವರೂಪಗಳು ಭಗವಂತನ ರಾಜ್ಯವಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುತ್ತವೆ. ಅವು ಭೌತಿಕ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಬಂದಾಗ ಅವತಾರ ಎನ್ನುವ ಹೆಸರನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ."

ಅವತಾರಗಳಲ್ಲಿ ಹಲವು ರೀತಿಗಳು. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಪುರುಷಾವತಾರಗಳು, ಗುಣಾವತಾರಗಳು, ಲೀಲಾವತಾರಗಳು, ಶಕ್ತಿ ಆವೇಶ ಅವತಾರಗಳು, ಮನ್ವಂತರ ಅವತಾರಗಳು ಮತ್ತು ಯುಗಾವತಾರಗಳು; ಇವೆಲ್ಲ ವಿಶ್ವದಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲೆಡೆಯೂ ನಿಯತಕಾಲಕ್ಕೆ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತವೆ. ಆದರೆ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಆದಿಪ್ರಭು, ಎಲ್ಲ ಅವತಾರಗಳ ಆದಿಮೂಲ. ಪರಿಶುದ್ಧ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಅವನ ವೃಂದಾವನದ ಮೂಲಲೀಲೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಣಬೇಕೆಂದು ಬಹಳ ಕಾತರ; ಅವರ ಆತಂಕವನ್ನು ತಣಿಸುವ ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಉದ್ದೇಶಕ್ಕಾಗಿಯೇ ಪ್ರಭು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಇಳಿದು ಬರುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣಾವತಾರದ ಮುಖ್ಯ ಉದ್ದೇಶ ಅವನ ಪರಿಶುದ್ಧ ಭಕ್ತರನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸುವುದು.

ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಯುಗದಲ್ಲಿಯೂ ತಾನು ಅವತಾರವೆತ್ತುವುದಾಗಿ ಭಗವಂತನು ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಆತನು ಕಲಿಯುಗದಲ್ಲಿಯೂ ಅವತಾರವೆತ್ತುತ್ತಾನೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಇದು ಸೂಚಿಸುತ್ತದೆ. ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿರುವಂತೆ, ಕಲಿಯುಗದ ಅವತಾರ ಶ್ರೀ ಚೈತನ್ಯ ಮಹಾಪ್ರಭು; ಅವರು ಸಂಕೀರ್ತನ ಆಂದೋಳನದಿಂದ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಭಾರತದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಹರಡಿದರು. ಈ ಸಂಕೀರ್ತನ ಸಂಸ್ಕೃತಿಯು ಊರಿನಿಂದ ಊರಿಗೆ, ಹಳ್ಳಿಯಿಂದ ಹಳ್ಳಿಗೆ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲೆಲ್ಲ ಪ್ರಸಾರವಾಗುತ್ತದೆ ಎಂದು ಅವರು ಭವಿಷ್ಯ ನುಡಿದರು. ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ಕೃಷ್ಣನ ಅವತಾರವಾದ ಚೈತನ್ಯ ಮಹಾಪ್ರಭುಗಳನ್ನು ಉಪನಿಷತ್ತುಗಳು, ಮಹಾಭಾರತ ಮತ್ತು ಭಾಗವತದಂತಹ ಅಪೌರುಷೇಯ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳ ರಹಸ್ಯಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ನೇರವಾಗಿ ಅಲ್ಲದಿದ್ದರೂ ಗೋಪ್ಯವಾಗಿ ವರ್ಣಿಸಲಾಗಿದೆ. ಚೈತನ್ಯ ಮಹಾಪ್ರಭುಗಳ ಸಂಕೀರ್ತನ ಆಂದೋಳನವು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಭಕ್ತರನ್ನು ಬಹಳವಾಗಿ ಆಕರ್ಷಿಸುತ್ತದೆ. ಭಗವಂತನ ಈ ಅವತಾರವು ದುಷ್ಟರ್ಮಿಗಳನ್ನು

ಕೊಲ್ಲುವುದಿಲ್ಲ; ತನ್ನ ಅವ್ಯಾಜ ಕರುಣೆಯಿಂದ ಉದ್ಧರಿಸುತ್ತದೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 9

ಜನ್ಮ ಕರ್ಮ ಚ ಮೇ ದಿವ್ಯಮೇವಂ ಯೋ ವೇತ್ತಿ ತತ್ತತಃ |
ತೃಕ್ವಾ ದೇಹಂ ಪುನರ್ಜನ್ಮ ನೈತಿ ಮಾಮೇತಿ ಸೋಽರ್ಜುನ ||೯||

ಜನ್ಮ—ಹುಟ್ಟನ್ನು; ಕರ್ಮ—ಕಾರ್ಯವನ್ನು; ಚ—ಕೂಡ; ಮೇ—ನನ್ನ; ದಿವ್ಯಮ್—ಅಲೌಕಿಕವಾದ; ಏವಮ್—ಹೀಗೆ; ಯಃ—ಯಾರು; ವೇತ್ತಿ—ತಿಳಿದಿರುತ್ತಾನೋ; ತತ್ತತಃ—ನೈಜತೆಯಲ್ಲಿ; ತೃಕ್ವಾ—ತೃಪ್ತಿಸಿ; ದೇಹಮ್—ಈ ಶರೀರವನ್ನು; ಪುನಃ—ಮತ್ತೆ; ಜನ್ಮ—ಹುಟ್ಟನ್ನು; ನ ಏತಿ—ಪಡೆಯುವುದಿಲ್ಲ; ಮಾಮ್—ನನ್ನನ್ನು; ಏತಿ—ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ; ಸಃ—ಅವನು; ಅರ್ಜುನ—ಅರ್ಜುನನೇ.

ಅನುವಾದ

ಅರ್ಜುನನೇ, ಯಾರು ಹೀಗೆ ನನ್ನ ಹುಟ್ಟಿನ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಗಳ ದಿವ್ಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಯಥಾರ್ಥವಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳುವರೋ ಅವರು ದೇಹತ್ಯಾಗ ಮಾಡಿದನಂತರ ಮತ್ತೆ ಈ ಐಹಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಹುಟ್ಟುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ನನ್ನ ನಿತ್ಯನಿವಾಸಕ್ಕೆ ಬರುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಭಗವಂತನು ತನ್ನ ನಿತ್ಯನಿವಾಸದಿಂದ ಇಳಿದುಬರುವುದನ್ನು ಆರನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದ. ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನ ಅವತಾರದ ಸತ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡವನು ಆಗಲೇ ಐಹಿಕ ಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಈಗಿನ ಭೌತಿಕ ಶರೀರವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದ ಕೂಡಲೇ ಅವನು ಭಗವಂತನ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯಕ್ಕೆ ಹಿಂತಿರುಗುತ್ತಾನೆ. ಐಹಿಕ ಬಂಧನದಿಂದ ಹೀಗೆ ಮುಕ್ತನಾಗುವುದು ಜೀವಿಗೆ ಸುಲಭವೇನಲ್ಲ. ನಿರಾಕಾರವಾದಿಗಳು ಮತ್ತು ಯೋಗಿಗಳು ಬಹಳ ಕಷ್ಟಪಟ್ಟು ಹಲವಾರು ಜನ್ಮಗಳ ಅನಂತರ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆಗಲೂ ಅವರು ಪಡೆಯುವ ಮುಕ್ತಿಯೆಂದರೆ ಭಗವಂತನ ನಿರಾಕಾರ ಬ್ರಹ್ಮ ಜ್ಯೋತಿಯಲ್ಲಿ ಲೀನರಾಗುವುದು; ಇದು ಭಾಗಶಃ ಮುಕ್ತಿ. ಅವರು ಮುಂದೆ ಈ ಐಹಿಕ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಹಿಂದಿರುಗುವ ಅಪಾಯವು ಇದ್ದೇ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಭಕ್ತನು ಭಗವಂತನ ದೇಹ ಮತ್ತು ಕರ್ಮಗಳ ದಿವ್ಯ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡರೆ ಸಾಕು. ಆತನು ಈ ದೇಹವನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಅನಂತರ ಭಗವಂತನ ನಿವಾಸವನ್ನು ಸೇರುತ್ತಾನೆ; ಈ ಐಹಿಕ ಜಗತ್ತಿಗೆ ಹಿಂತಿರುಗುವ ಅಪಾಯವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಬ್ರಹ್ಮಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ (5.33) ಭಗವಂತನಿಗೆ ಹಲವಾರು ರೂಪಗಳು, ಅವತಾರಗಳು ಉಂಟು ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ; ಅದ್ವೈತಮ್ ಅಚ್ಯುತಮ್ ಅನಾದಿಮ್ ಅನಂತರೂಪಮ್. ಭಗವಂತನಿಗೆ ಅನೇಕ ದಿವ್ಯರೂಪಗಳಿದ್ದರೂ ಅವೆಲ್ಲ ಒಂದೇ. ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನು ಒಬ್ಬನೇ. ಇದು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಮನಸ್ಸಿನ ವಿದ್ವಾಂಸರಿಗೂ

ಅನುಭವಗಮ್ಯ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಿಗೂ ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೂ ನಾವು ಇದನ್ನು ದೃಢಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ವೇದಗಳಲ್ಲಿ (ಪುರುಷ ಬೋಧಿನೀ ಉಪನಿಷತ್ತು) ಹೇಳಿರುವಂತೆ —

**ಏಕೋ ದೇವೋ ನಿತ್ಯಲೀಲಾನುರಕ್ತೋ
ಭಕ್ತವ್ಯಾಪೀ ಹೃದ್ಯಂತರಾತ್ಮಾ**

"ಒಬ್ಬನೇ ಆದ ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನು ತನ್ನ ಪರಿಶುದ್ಧ ಭಕ್ತರೊಂದಿಗೆ ಅನೇಕ ದಿವ್ಯರೂಪಗಳಲ್ಲಿ ನಿರಂತರವಾಗಿ ಲೀಲೆಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತಾನೆ." ವೇದದ ಈ ಮಾತನ್ನು ಸ್ವತಃ ಭಗವಂತನೇ ಗೀತೆಯ ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತಾನೆ. ಯಾರು ವೇದಗಳ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನ ಪ್ರಮಾಣವನ್ನು ಒಪ್ಪಿ ಈ ಸತ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾನೋ, ಯಾರು ಊಹಾತ್ಮಕ ಚಿಂತನೆಗಳಲ್ಲಿ ಕಾಲವನ್ನು ವ್ಯರ್ಥಮಾಡುವುದಿಲ್ಲವೋ ಅವನು ಮುಕ್ತಿಯ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಪರಿಪೂರ್ಣಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಲಪುತ್ತಾನೆ. ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಈ ಸತ್ಯವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿದರೆ ಸಾಕು, ಮನುಷ್ಯನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಾನೆ. **ತತ್ತ್ವಮಸಿ** ಎನ್ನುವ ವೇದದ ಮಾತು ಇಲ್ಲಿ ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಅನ್ವಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಯಾರು ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನೇ ಪರಮೋನ್ನತನೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೋ ಅಥವಾ ಭಗವಂತನಿಗೆ, 'ನೀನೇ ಪರಬ್ರಹ್ಮನು, ದೇವೋತ್ತಮ ಪುರುಷನು' ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾನೋ ಅವನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿ ಆ ಕ್ಷಣವೇ ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಭಗವಂತನ ದಿವ್ಯಸಹವಾಸವು ಅವನಿಗೆ ಲಭ್ಯವಾಗುವುದು ಖಚಿತ. ಬೇರೆ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಭಗವಂತನ ಇಂತಹ ನಿಷ್ಠೆ ಭಕ್ತನು ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನು ಕೆಳಗಿನ ವೇದವಾಕ್ಯವು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತದೆ—

**ತಮೇವ ವಿದಿತ್ವಾತಿ ಮೃತ್ಯುಮೇತಿ
ನಾನ್ಯಃ ಪನ್ಥಾ ವಿದ್ಯತೇಽಯನಾಯ**

"ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ಭಗವಂತನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡ ಮಾತ್ರದಿಂದಲೇ ಮನುಷ್ಯನು ಹುಟ್ಟು, ಸಾವುಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗಿ ಮುಕ್ತಿಯ ಪರಿಪೂರ್ಣಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ತಲಪಬಹುದು. ಈ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಬೇರೆ ಯಾವ ಮಾರ್ಗವೂ ಇಲ್ಲ." (ಶ್ವೇತಾಶ್ವತರ ಉಪನಿಷತ್ತು, 3.8) ಬೇರೆ ದಾರಿಯೇ ಇಲ್ಲ ಎನ್ನುವುದರ ಅರ್ಥ, ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನೆಂದು ಅರಿಯದವನು ಖಂಡಿತವಾಗಿ ತಪೋಗುಣದಲ್ಲಿ ದ್ದಾನೆ ಎಂದು. ಅವನು ಜೇನುತುಪ್ಪದ ಸೀಸೆಯ ಹೊರ ಭಾಗವನ್ನು ನೆಕ್ಕಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ, ಎಂದರೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನು ಐಹಿಕ ವಿದ್ಯೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ವ್ಯಾಖ್ಯಾನ ಮಾಡಿದ ಮಾತ್ರಕ್ಕೆ, ಮುಕ್ತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯಲಾರನು. ಇಂತಹ ಅನುಭವಗಮ್ಯ ತತ್ತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ಐಹಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಬಹುಮುಖ್ಯ ಪಾತ್ರಗಳನ್ನು ವಹಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವರು ಮುಕ್ತಿಗೆ ಅರ್ಹರಾಗಿಯೇ ಆಗುತ್ತಾರೆ ಎಂದೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಗರ್ವಿತರಾದ ಲೌಕಿಕ ವಿದ್ವಾಂಸರು ಭಗವದ್ಭಕ್ತನ ಅವ್ಯಾಜ ಕರುಣೆಗಾಗಿ ಕಾಯಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಶ್ರದ್ಧೆ ಮತ್ತು ಜ್ಞಾನಗಳಿಂದ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು, ಮತ್ತು ಆ ಮೂಲಕ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು.

ಶ್ಲೋಕ - 10

ವೀತರಾಗಭಯಕ್ರೋಧಾ ಮನ್ಮಯಾ ಮಾಮುಪಾಶ್ರಿತಾಃ |
ಬಹವೋ ಜ್ಞಾನತಪಸಾ ಪೂತಾ ಮದ್ಭಾವಮಾಗತಾಃ ||೧೦||

ವೀತ—ಮುಕ್ತರಾಗಿ; ರಾಗ—ಆಸಕ್ತಿ; ಭಯ—ಭೀತಿ; ಕ್ರೋಧಾಃ—ಮತ್ತು ಕೋಪಗಳಿಂದ; ಮತ್
ಮಯಾ—ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿ; ಮಾಮ್—ನನ್ನಲ್ಲಿ; ಉಪಾಶ್ರಿತಾಃ—ಪೂರ್ಣವಾಗಿ
ಆಶ್ರಯಪಡೆದು; ಬಹವಃ—ಅನೇಕರು; ಜ್ಞಾನ—ಜ್ಞಾನದ; ತಪಸಾ—ತಪಸ್ಸಿನಿಂದ; ಪೂತಾಃ—
ಪರಿಶುದ್ಧರಾಗಿ; ಮತ್ ಭಾವಮ್—ದಿವ್ಯಪ್ರೇಮವನ್ನು; ಆಗತಾಃ—ಸಾಧಿಸಿದರು.

ಅನುವಾದ

ಭಯ, ರಾಗ, ಕ್ರೋಧಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಅನೇಕರು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವರಾಗಿ
ನನ್ನಲ್ಲಿ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ. ನನ್ನ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧರಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಹೀಗೆ ಅವರು ನನ್ನಲ್ಲಿ
ದಿವ್ಯಪ್ರೇಮವನ್ನು ಪಡೆದಿದ್ದಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ, ಅತಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಿಗೆ ಪರಮ ಪರಿಪೂರ್ಣ
ಸತ್ಯದ ಸಾಕಾರ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹುಕಷ್ಟ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ, ಬದುಕಿನ
ದೈಹಿಕ ಕಲ್ಪನೆ ಇರುವವರು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕತೆಯಲ್ಲೇ ತನ್ಮಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಎಷ್ಟು
ತನ್ಮಯರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ ಎಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ಪರಮ ಸತ್ಯವು ಹೇಗೆ ವ್ಯಕ್ತಿಯಾಗಿರಬಲ್ಲದು ಎನ್ನುವುದನ್ನು
ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದೇ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಮನಸ್ಸುಳ್ಳವನಿಗೆ ನಾಶವಿಲ್ಲದ, ಜ್ಞಾನ
ಮತ್ತು ನಿತ್ಯಾನಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ದಿವ್ಯಶರೀರವಿದೆ ಎಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದೂ ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ.
ಐಹಿಕ ಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲಿ ದೇಹವು ನಾಶವಾಗುವಂತಹುದು. ಅಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ದುಃಖಗಳಿಂದ
ತುಂಬಿರುವಂತಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಭಗವಂತನ ಸಾಕಾರಸ್ವರೂಪದ ವಿಷಯವನ್ನು ಹೇಳಿದಾಗ
ಜನರು ಇದೇ ಶರೀರದ ಕಲ್ಪನೆಯನ್ನು ಮನಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ
ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ, ಭೌತಿಕ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಯ ಬೃಹದ್ರೂಪವೇ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಮೀರಿದ್ದು. ಆದುದರಿಂದ ಅವರು
ಪರಮ ಸತ್ಯವು ನಿರಾಕಾರ ಎಂದೇ ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಅತಿಯಾಗಿ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ
ಮೋಹವಿರುವುದರಿಂದ, ಭೌತಿಕ ಅಸ್ತಿತ್ವದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದನಂತರವೂ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು
ಉಳಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಕಲ್ಪನೆಯೇ ಭಯವನ್ನು ಉಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬದುಕೂ
ವ್ಯಕ್ತಿಗತವಾದದ್ದು ಮತ್ತು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾದದ್ದು ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ಹೇಳಿದರೆ, ಅವರಿಗೆ ಮತ್ತೆ
ವ್ಯಕ್ತಿಗಳಾಗಬೇಕಲ್ಲ ಎಂದು ಭಯವಾಗುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಅವರು ನಿರಾಕಾರ
ಶೂನ್ಯದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗುವ ರೀತಿಯನ್ನೇ ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಸಾಮಾನ್ಯವಾಗಿ ಅವರು ಜೀವಿಗಳನ್ನು
ಸಮುದ್ರದೊಡನೆ ಒಂದಾಗುವ ನೀರಿನ ಗುಳ್ಳೆಗಳಿಗೆ ಹೋಲಿಸುತ್ತಾರೆ. ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವಿಲ್ಲದೆ
ಪಡೆಯಬಹುದಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಅತೃಪ್ತ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆ ಇದೇ. ಇದು ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ
ಭಯವನ್ನುಂಟುಮಾಡುವ ಘಟ್ಟ. ಇಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಪರಿಪೂರ್ಣ ತಿಳಿವಳಿಕೆ ಇಲ್ಲ.

ಇದಲ್ಲದೆ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅಸ್ತಿತ್ವ ಎನ್ನುವುದನ್ನೇ ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲಾರದವರು ಬಹುಮಂದಿ ಇದ್ದಾರೆ. ನಾನಾ ವಾದಗಳಿಂದಲೂ ವಿವಿಧ ರೀತಿಗಳ ಊಹಾತ್ಮಕ ಚಿಂತನೆಗಳ ಪರಸ್ಪರ ವಿರೋಧಗಳಿಂದಲೂ ಅವರಿಗೆ ಗೊಂದಲವಾಗುತ್ತದೆ; ಅಸಹ್ಯವಾಗುತ್ತದೆ ಇಲ್ಲವೇ ಕೋಪಬರುತ್ತದೆ. ಪರಮ ಕಾರಣವೆನ್ನುವುದೇ ಇಲ್ಲ, ಕಟ್ಟಿಕಡೆಗೆ ಎಲ್ಲವೂ ಶೂನ್ಯವೇ ಎಂದು ಅವರು ಮೂರ್ಖತನದಿಂದ ತೀರ್ಮಾನಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹವರು ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಅಸ್ಪಷ್ಟ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವವರು. ಕೆಲವರಿಗೆ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಅತಿ ಮೋಹ. ಅವರು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬದುಕಿಗೆ ಗಮನವನ್ನು ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಇನ್ನು ಕೆಲವರಿಗೆ ಪರಮ ಕಾರಣದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗುವ ಆಸೆ. ಮತ್ತೆ ಕೆಲವರು ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಊಹೆಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಕೋಪಿಸಿಕೊಂಡು ನಿಸ್ಸಹಾಯಕತೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲದರಲ್ಲಿಯೂ ನಂಬಿಕೆಯನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಈ ವರ್ಗದ ಜನ ಯಾವುದಾದರೂ ಮಾದಕದ್ರವ್ಯದ ಆಶ್ರಯ ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದರಿಂದ ತಮಗೆ ಉಂಟಾಗುವ ಭ್ರಮೆಗಳನ್ನು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ದರ್ಶನ ಎಂದು ಅವರು ಭಾವಿಸುವುದುಂಟು. ಐಹಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ಮೋಹದ ಮೂರೂ ಹಂತಗಳನ್ನು — ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬದುಕಿನ ನಿರ್ಲಕ್ಷ್ಯ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಭಯ, ಮತ್ತು ಬದುಕಿನ ನಿರಾಸೆಯಿಂದ ಉದ್ಭವವಾಗುವ ಶೂನ್ಯದ ಕಲ್ಪನೆ — ತೊಲಗಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಬದುಕಿನ ಐಹಿಕ ಕಲ್ಪನೆಯ ಈ ಮೂರೂ ಹಂತಗಳಿಂದ ಪಾರಾಗಬೇಕಾದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ನಿಜವಾದ ಗುರುವಿನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಿಂದ ಭಗವಂತನಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ಪಡೆದು ಭಕ್ತಿಜೀವನದ ಶಿಸ್ತನ್ನೂ ನಿಯಂತ್ರಕ ತತ್ವಗಳನ್ನೂ ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಭಕ್ತಿಜೀವನದ ಕಡೆಯ ಹಂತವನ್ನು ಭಾವ ಅಥವಾ ಪರಮ ಪುರುಷನಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಪ್ರೇಮ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯ ವಿಜ್ಞಾನವಾದ ಭಕ್ತಿರಸಾಮೃತ ಸಿಂಧು ಹೇಳುವಂತೆ (1.4.15-16)

ಆದೌ ಶ್ರದ್ಧಾ ತತಃ ಸಾಧು ಸನ್ನೋಷಧ ಭಜನಕ್ರಿಯಾ |

ತತೋಽನರ್ಥ ನಿವೃತ್ತಿಃ ಸ್ಯಾತ್ತತೋ ನಿಷ್ಕಾರುಚಿಸ್ತತಃ ||

ಅಥಾಸಕ್ತಿಸ್ತತೋ ಭಾವಸ್ತತಃ ಪ್ರೇಮಾಭ್ಯುದ್ಘಾತಿ |

ಸಾಧಕಾನಾಮಯಂ ಪ್ರೇಮ್ಣಃ ಪ್ರಾದುರ್ಭಾವೇ ಭವೇತ್ ಕ್ರಮಃ ||

"ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಕಿಂಚಿತ್ ಹಂಬಲ ಇರಬೇಕು. ಇದು ಆತನನ್ನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾಗಿ ಉನ್ನತಿ ಪಡೆದವರ ಸಹವಾಸವನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸುವ ಹಂತಕ್ಕೆ ತರುತ್ತದೆ. ಮುಂದಿನ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಆತನು ಉನ್ನತೀಗರಿದ ಗುರುವಿನಿಂದ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ. ಅವನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಹೊಸದಾಗಿ ದೀಕ್ಷೆಪಡೆದ ಶಿಷ್ಯನು ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯನ್ನು ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾನೆ. ಗುರುವಿನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವ ಮೂಲಕ ಮನುಷ್ಯನು ಎಲ್ಲ ಐಹಿಕ ಮೋಹದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ, ಆತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ದೃಢತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಿಷಯವನ್ನು ಕೇಳಬೇಕೆಂಬ ಅಭಿರುಚಿ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಈ ಅಭಿರುಚಿಯು ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನುಂಟುಮಾಡುತ್ತದೆ. ಇಂತಹ ಆಸಕ್ತಿಯು ಭಾವದಲ್ಲಿ ಎಂದರೆ ಭಗವಂತನ ಅಲೌಕಿಕ ಪ್ರೇಮದ ಪ್ರಾರಂಭದ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಪರಿಣಮಿಸುತ್ತದೆ. ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ನಿಜವಾದ ಪ್ರೀತಿಗೆ 'ಪ್ರೇಮ' ಎಂದು ಹೆಸರು, ಇದು ಬದುಕಿನ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಸ್ಥಿತಿ. ಪ್ರೇಮದ ಹಂತದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನು ಭಗವಂತನ ದಿವ್ಯ ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯಲ್ಲಿ

ಸತತವಾಗಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಗುರುವಿನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಕ್ರಮೇಣ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಹಂತಕ್ಕೆ ಏರಬಹುದು. ಆಗ ಆತನು ಎಲ್ಲ ಐಹಿಕ ಮೋಹದಿಂದ, ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವದ ಭಯದಿಂದ ಮತ್ತು ಶೂನ್ಯ ತತ್ವದಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುವ ಹತಾಶೆಯಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಬಹುದು. ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ ಭಗವಂತನ ನಿವಾಸವನ್ನು ಸೇರಬಹುದು.

ಶ್ಲೋಕ - 11

ಯೇ ಯಥಾ ಮಾಂ ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ ತಾಂಸ್ತಥೈವ ಭಜಾಮ್ಯಹಮ್ |
ಮಮ ವರ್ತ್ಮಾನುವರ್ತನ್ತೇ ಮನುಷ್ಯಾಃ ಪಾರ್ಥ ಸರ್ವಶಃ ||೧೧||

ಯೇ—ಯಾರೆಲ್ಲ; ಯಥಾ—ಹೇಗೆ; ಮಾಮ್—ನನ್ನನ್ನು; ಪ್ರಪದ್ಯಂತೇ—ಶರಣು ಹೊಂದುವರೋ; ತಾನ್—ಅವರಿಗೆ; ತಥಾ—ಹಾಗೆಯೇ; ಏವ—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ; ಭಜಾಮಿ—ಪ್ರತಿಫಲ ನೀಡುತ್ತೇನೆ; ಅಹಮ್—ನಾನು; ಮಮ—ನನ್ನ; ವರ್ತ್ಮಾ—ದಾರಿಯನ್ನು; ಅನುವರ್ತನ್ತೇ—ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ; ಮನುಷ್ಯಾಃ—ಎಲ್ಲ ಮನುಷ್ಯರು; ಪಾರ್ಥ—ಪ್ರಥಮ ಕುಮಾರನೇ; ಸರ್ವಶಃ—ಸಕಲ ವಿಧಗಳಲ್ಲಿಯೂ.

ಅನುವಾದ

ಯಾರು ನನಗೆ ಹೇಗೆ ಶರಣಾಗತರಾಗುತ್ತಾರೋ ಹಾಗೆ ನಾನು ಅವರಿಗೆ ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತೇನೆ. ಪಾರ್ಥನೇ, ಎಲ್ಲರೂ ಎಲ್ಲ ರೀತಿಗಳಲ್ಲೂ ನನ್ನ ಮಾರ್ಗವನ್ನೇ ಅನುಸರಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಕೃಷ್ಣನ ವಿವಿಧ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತಿಗಳ ವಿವಿಧ ಮುಖಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನಿಗಾಗಿ ಹುಡುಕುತ್ತಿದ್ದಾರೆ. ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ನಿರಾಕಾರ ಬ್ರಹ್ಮಜ್ಯೋತಿಪ್ರಭೆಯಾಗಿ ಮತ್ತು ಅಣುಗಳೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಎಲ್ಲ ವಸ್ತುಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುವ ಸರ್ವಾಂತರ್ಯಾಮಿ ಪರಮಾತ್ಮನಾಗಿ ಭಾಗಶಃ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವಾಗಿದ್ದಾನೆ. ಆದರೆ ಪರಿಶುದ್ಧ ಭಕ್ತರಿಗೆ ಮಾತ್ರ ಅವನ ಸಂಪೂರ್ಣ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಸಾಧ್ಯ. ಇದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣನು ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಗುರಿ; ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಅವನನ್ನು ಹೇಗೆ ಬಯಸಿದರೆ ಹಾಗೆ ಅವರಿಗೆ ತೃಪ್ತಿದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಹ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ನಿಲುವಿನಲ್ಲಿ ಭಕ್ತನು ಬಯಸಿದಂತೆಯೇ ಕೃಷ್ಣನು ಪರಿಶುದ್ಧ ಭಕ್ತರಿಗೆ ತನ್ನನ್ನು ಕೊಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಒಬ್ಬ ಭಕ್ತನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಪರಮ ಪ್ರಭುವಾಗಬೇಕೆಂದು, ಮತ್ತೊಬ್ಬನಿಗೆ ತನ್ನ ಸಖನಾಗಬೇಕೆಂದು, ಇನ್ನೊಬ್ಬನಿಗೆ ತನ್ನ ಮಗನಾಗಬೇಕೆಂದು, ಬೇರೊಬ್ಬನಿಗೆ ತನ್ನ ಪ್ರೇಮಿಯಾಗಬೇಕೆಂದು ಬಯಕೆಯಿರಬಹುದು. ಭಕ್ತರು ಅವನಲ್ಲಿಟ್ಟಿರುವ ಪ್ರೇಮದ ವಿಧವಿಧ ತೀವ್ರತೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಕೃಷ್ಣನು ಎಲ್ಲ ಭಕ್ತರಿಗೂ ಸಮಾನವಾಗಿ ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಭೌತಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಸಹ ಭಾವಗಳ ಇದೇ ವಿನಿಮಯ ಇರುತ್ತದೆ. ಭಗವಂತನು ಬೇರೆಬೇರೆ ವಿಧಗಳ ಆರಾಧಕರೊಂದಿಗೆ ಅವುಗಳನ್ನು ಸಮನಾಗಿ ವಿನಿಮಯ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಇಲ್ಲಿಯೂ ಮತ್ತು ದಿವ್ಯಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಪರಿಶುದ್ಧ ಭಕ್ತರು ವೈಯಕ್ತಿಕವಾಗಿ ಅವನ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿರುತ್ತಾರೆ; ಭಗವಂತನಿಗೆ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸೇವೆಯನ್ನು ಅರ್ಪಿಸಲು ಸಮರ್ಥರಾಗುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಅವನ

ಪ್ರೇಮಪೂರ್ವಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ದಿವ್ಯಾನಂದವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ನಿರಾಕಾರವಾದಿಗಳಾಗಿ ಜೀವಿಯ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ನಾಶಗೊಳಿಸುವ ಮೂಲಕ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಆತ್ಮಹತ್ಯೆಯನ್ನು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಬಯಸುವವರಿದ್ದಾರೆ. ಅವರನ್ನು ತನ್ನ ಪ್ರಭೆಯಲ್ಲಿ ಲೀನಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವ ಮೂಲಕ ಕೃಷ್ಣನು ಅವರಿಗೆ ನೆರವಾಗುತ್ತಾನೆ. ನಿತ್ಯವಾದ ಆನಂದಮಯವಾದ ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನನ್ನು ಇಂತಹ ನಿರಾಕಾರವಾದಿಗಳು ಒಪ್ಪುವುದಿಲ್ಲ. ಪರಿಣಾಮವಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ನಂದಿಸಿದ ಇವರಿಗೆ ಭಗವಂತನ ಅಲೌಕಿಕ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಸೇವೆಯ ಆನಂದವು ರುಚಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ನಿರಾಕಾರ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿಯೂ ಗಟ್ಟಿಯಾಗಿ ನೆಲೆಗೊಂಡವರಲ್ಲ. ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತಮಗಿರುವ ಸುಪ್ತ ಬಯಕೆಗಳನ್ನು ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವರು ಐಹಿಕ ರಂಗಕ್ಕೆ ಮರಳುತ್ತಾರೆ. ಅವರಿಗೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಪ್ರವೇಶವಿಲ್ಲ; ಆದರೆ ಭೌತಿಕ ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಪ್ರವೃತ್ತಿರಾಗಲು ಮತ್ತೆ ಅವರಿಗೆ ಅವಕಾಶ ದೊರೆಯುತ್ತದೆ. ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಕರ್ಮಮಾಡುವವರಿಗೆ ಯಜ್ಞೇಶ್ವರನಾಗಿ ಭಗವಂತನು ಅವರ ನಿಯತ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಅವರು ಅಪೇಕ್ಷಿಸುವ ಫಲವನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ. ಯೋಗಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಯಸುವ ಯೋಗಿಗಳಿಗೆ ಅವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಬೇರೆಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಪ್ರತಿಯೊಬ್ಬರೂ ಯಶಸ್ಸಿಗೆ ಭಗವಂತನ ಕರುಣೆಯಿಂದನ್ನೇ ಅವಲಂಬಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳೂ ಒಂದೇ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ದೊರೆಯುವ ಯಶಸ್ಸಿನ ವಿವಿಧ ಪ್ರಮಾಣಗಳು ಅಷ್ಟೇ. ಆದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸದಿದ್ದರೆ ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನಗಳೂ ಅಪೂರ್ಣವಾಗಿಯೇ ಉಳಿಯುತ್ತವೆ. ಇದನ್ನು ಶ್ರೀಮದ್ಭಾಗವತದಲ್ಲಿ (2.3.10) ಹೀಗೆ ಹೇಳಿದೆ—

ಅಕಾಮಃ ಸರ್ವಕಾಮೋ ವಾ ಮೋಕ್ಷಕಾಮ ಉದಾರಧೀಃ |

ತೀವ್ರೇಣ ಭಕ್ತಿಯೋಗೇನ ಯಜೇತ ಪುರುಷಂ ಪರಮ್ ||

"ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಆಸೆಯೇ ಇಲ್ಲದಿರಲಿ (ಇದು ಭಕ್ತರ ಸ್ಥಿತಿ) ಅಥವಾ ಎಲ್ಲ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿರಲಿ ಇಲ್ಲವೇ ಮುಕ್ತಿಯ ಅಪೇಕ್ಷೆಯಿರಲಿ ಅವನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಗಾಗಿ ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನನ್ನು ಆರಾಧಿಸಲು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಯತ್ನಗಳನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು. ಈ ಮಾರ್ಗವು ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ."

ಶ್ಲೋಕ - 12

ಕಾನ್ಷನ್ತಃ ಕರ್ಮಣಾಂ ಸಿದ್ಧಿಂ ಯಜನ್ತ್ ಇಹ ದೇವತಾಃ |

ಕ್ಷಿಪ್ರಂ ಹಿ ಮಾನುಷೇ ಲೋಕೇ ಸಿದ್ಧಿ ಭವತಿ ಕರ್ಮಜಾ ||೧೨||

ಕಾನ್ಷನ್ತಃ—ಅಪೇಕ್ಷಿಸುತ್ತ; **ಕರ್ಮಣಾಮ್**—ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳ; **ಸಿದ್ಧಿಮ್**—ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು; **ಯಜನ್ತೇ**—ಯಜ್ಞಾದಿಗಳಿಂದ ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ; **ಇಹ**—ಈ ಐಹಿಕ ಪ್ರಪಂಚದಲ್ಲಿ; **ದೇವತಾಃ**—ದೇವತೆಗಳನ್ನು; **ಕ್ಷಿಪ್ರಮ್**—ಬಹುಬೇಗನೆ; **ಹಿ**—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ; **ಮಾನುಷೇ**—ಮಾನವಸಮಾಜದಲ್ಲಿ; **ಲೋಕೇ**—ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ; **ಸಿದ್ಧಿಃ**—ಯಶಸ್ಸು; **ಭವತಿ**—ಉಂಟಾಗುತ್ತದೆ; **ಕರ್ಮಜಾ**—ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮದಿಂದ.

ಅನುವಾದ

ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಜನರು ಫಲಾಪೇಕ್ಷಿತ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಫಲಾಪೇಕ್ಷಿತ ಕರ್ಮದಿಂದ ಜನರು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಸಿದ್ಧಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಐಹಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳ ವಿಷಯವಾಗಿ ದೊಡ್ಡ ತಪ್ಪು ಕಲ್ಪನೆಯಿದೆ. ಬಹು ದೊಡ್ಡ ವಿದ್ವಾಂಸರಂತೆ ತೋರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಅಲ್ಪಮತಿಗಳು ಈ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಭಗವಂತನ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ದೇವತೆಗಳು ಭಗವಂತನ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳಲ್ಲ. ಅವರು ಭಗವಂತನ ವಿಭಿನ್ನಾಂಶಗಳು. ದೇವರು ಒಬ್ಬನೇ, ವಿಭಿನ್ನಾಂಶಗಳು ಹಲವು. ವೇದಗಳು **ನಿತ್ಯೋನಿತ್ಯಾನಾಮ್** ಎಂದರೆ ದೇವರು ಒಬ್ಬನೇ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತವೆ. **ಈಶ್ವರಃ ಪರಮಃ ಕೃಷ್ಣಃ** ಎಂದರೆ ಭಗವಂತನು ಒಬ್ಬನೇ, ಅವನು ಕೃಷ್ಣ; ಈ ಐಹಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವನ್ನು ವಹಿಸಿಕೊಡಲಾಗಿದೆ. ಈ ದೇವತೆಗಳೆಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳು (**ನಿತ್ಯಾನಾಮ್**), ಅವರಿಗೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ಮಟ್ಟಗಳ ಐಹಿಕ ಅಧಿಕಾರವಿರುತ್ತದೆ. ಅವರೆಲ್ಲ ಭಗವಂತನಿಗೆ — ನಾರಾಯಣ, ವಿಷ್ಣು ಅಥವಾ ಕೃಷ್ಣರಿಗೆ — ಸಮನಾಗಲಾರರು. ಭಗವಂತನೂ ದೇವತೆಗಳೂ ಒಂದೇ ಮಟ್ಟದವರು ಎಂದು ಭಾವಿಸುವವನಿಗೆ ನಾಸ್ತಿಕ ಅಥವಾ ಪಾಪಂಡಿ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಶಿವನಂತಹ ಹಿರಿಯ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಭಗವಂತನೊಡನೆ ಹೋಲಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಮತ್ತು ಶಿವನಂತಹ ದೇವತೆಗಳು ಭಗವಂತನನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ (**ಶಿವ ವಿಂಞ್ಚಿ ನುತಮ್**). ಆದರೆ ಆಶ್ಚರ್ಯಕರವಾದ ಸಂಗತಿ ಎಂದರೆ ಮನುಷ್ಯತ್ವಾರೋಪಣೆಯ ಅಥವಾ ಪ್ರಾಣಿತ್ವಾರೋಪಣೆಯ ಪ್ರಭಾವದಿಂದ ದಡ್ಡರು ಅನೇಕ ಮಂದಿ ಮಾನವ ನಾಯಕರನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. **ಇಹ ದೇವತಾಃ** ಎಂದರೆ ಇಹಲೋಕದ ಪ್ರಬಲ ಮನುಷ್ಯ ಅಥವಾ ದೇವತೆ. ಆದರೆ ನಾರಾಯಣ, ವಿಷ್ಣು ಅಥವಾ ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ಕೃಷ್ಣನು ಈ ಲೋಕಕ್ಕೆ ಸೇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆತನು ಭೌತಿಕ ಸೃಷ್ಟಿಯಿಂದ ಮೇಲಿರುವವನು; ಅದನ್ನು ಮೀರಿದವನು. ನಿರಾಕಾರಿಗಳ ನಾಯಕರಾದ ಶ್ರೀಪಾದ ಶಂಕರಾಚಾರ್ಯರು ಸಹ ನಾರಾಯಣ ಅಥವಾ ಕೃಷ್ಣನು ಭೌತಿಕ ಸೃಷ್ಟಿಯನ್ನು ಮೀರಿದವನು ಎಂದು ವಾದಿಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಮೂರ್ಖರು (**ಹೃತಜ್ಞಾನ**) ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವರಿಗೆ ತಕ್ಷಣ ಫಲಗಳು ಬೇಕು. ದೊರೆತರೂ, ಅದು ಅಲ್ಪಕಾಲದ್ದು ಮತ್ತು ಸಾಕಷ್ಟು ಬುದ್ಧಿಯಿಲ್ಲದವರಿಗೆ ದೊರೆಯುವಂತಹುದು ಎಂದು ಅವರಿಗೆ ತಿಳಿಯದು. ವಿವೇಕಿಯು ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ. ಆತನು ತಕ್ಷಣದ ಮತ್ತು ಅಲ್ಪಕಾಲದ ಫಲಕ್ಕಾಗಿ ಕ್ಷುದ್ರದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುವ ಅಗತ್ಯವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಈ ಭೌತಿಕ ಜಗತ್ತು ನಾಶವಾದಾಗ ಈ ಭೌತಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ದೇವತೆಗಳೂ ಅವರ ಆರಾಧಕರೂ ನಾಶ ಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಈ ದೇವತೆಗಳ ವರಗಳು ಐಹಿಕವಾದವು ಮತ್ತು ಅಲ್ಪಕಾಲದವು. ದೇವತೆಗಳೂ ಅವರ ಆರಾಧಕರೂ ಸೇರಿದಂತೆ ಐಹಿಕ ಜಗತ್ತುಗಳು ಹಾಗೂ ಅವುಗಳ ನಿವಾಸಿಗಳು ವಿಶ್ವಸಾಗರದಲ್ಲಿ ಬರಿಯ ಗುಳ್ಳೆಗಳು. ಆದರೆ ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಮನುಷ್ಯರಿಗೆ ಭೂಮಿ, ಕುಟುಂಬ ಮತ್ತು ಭೋಗ ಸಾಮಗ್ರಿಗಳ ಐಹಿಕ ಶ್ರೀಮಂತಿಕೆ — ಇಂತಹ ಅಲ್ಪಕಾಲದ ವಿಷಯಗಳ ಹುಚ್ಚುಹತ್ತಿದೆ. ಇಂತಹ ತಾತ್ಕಾಲಿಕ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಜನರು ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಅಥವಾ ಮನುಷ್ಯ

ಸಮಾಜದ ಬಲಿಷ್ಠರನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಒಬ್ಬ ರಾಜಕೀಯ ನಾಯಕನನ್ನು ಪೂಜಿಸಿ ಒಬ್ಬ ಮನುಷ್ಯನು ಸರ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಮಂತ್ರಿಪದವಿಯನ್ನು ಗಿಟ್ಟಿಸಿದರೆ ತಾನು ದೊಡ್ಡ ವರವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಂಡೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ನಾಯಕರು ಅಥವಾ 'ಪ್ರಭಾವೀವ್ಯಕ್ತಿ'ಗಳು ಎನ್ನಿಸಿಕೊಂಡವರಿಗೆ ಅವರೆಲ್ಲ ಸಾಷ್ಟಾಂಗ ನಮಸ್ಕಾರ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಇಂತಹ ಫಲಗಳನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಐಹಿಕ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಬವಣೆಗಳಿಗೆ ಶಾಶ್ವತ ಪರಿಹಾರ ನೀಡುವ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ದಡ್ಡರಿಗೆ ಆಸಕ್ತಿಯಿಲ್ಲ. ಅವರೆಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯಭೋಗವನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂದ್ರಿಯಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ ಅಲ್ಪಸೌಲಭ್ಯವನ್ನು ಪಡೆಯಲು, ದೇವತೆಗಳೆಂದು ಕರೆಯಲಾದ ಶಕ್ತಿಸಂಪನ್ನ ಜೀವಿಗಳ ಪೂಜೆಗೆ ಅವರು ಆಕರ್ಷಿತರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಜನರಿಗೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯುಂಟಾಗುವುದು ಬಹು ವಿರಳ ಎಂದು ಈ ಶ್ಲೋಕವು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಅವರಿಗೆ ಐಹಿಕ ಸುಖಭೋಗದಲ್ಲಿಯೇ ಬಹುಮಟ್ಟಿಗೆ ಆಸಕ್ತಿ. ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ಯಾರಾದರೂ ಬಲಿಷ್ಠ ಜೀವಿಯನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 13

ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯಂ ಮಯಾ ಸೃಷ್ಟಂ ಗುಣಕರ್ಮವಿಭಾಗಶಃ |

ತಸ್ಯ ಕರ್ತಾರಮಪಿ ಮಾಂ ವಿದ್ಧ ಕರ್ತಾರಮವ್ಯಯಮ್ ||೧೩||

ಚಾತುರ್ವರ್ಣ್ಯಮ್—ಮಾನವ ಸಮಾಜದ ನಾಲ್ಕು ವಿಭಾಗಗಳು; **ಮಯಾ**—ನನ್ನಿಂದ; **ಸೃಷ್ಟಮ್**—ಸೃಷ್ಟಿಯಾಗಿವೆ; **ಗುಣ**—ಗುಣದ; **ಕರ್ಮ**—ಮತ್ತು ಕೆಲಸದ; **ವಿಭಾಗಶಃ**—ವಿಭಾಗದ ಪ್ರಕಾರ; **ತಸ್ಯ**—ಅದರ; **ಕರ್ತಾರಮ್**—ತಂದೆಯು; **ಅಪಿ**—ಆಗಿದ್ದರೂ; **ಮಾಮ್**—ನನ್ನನ್ನು; **ವಿದ್ಧಿ**—ನೀನು ತಿಳಿಯಬಹುದು; **ಅಕರ್ತಾರಮ್**—ಕರ್ತಾರನಲ್ಲವೆಂದು; **ಅವ್ಯಯಮ್**—ಬದಲಾಯಿಸಲಾಗದವನನ್ನು.

ಅನುವಾದ

ಐಹಿಕ ನಿಸರ್ಗದ ಗುಣತ್ರಯಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಮತ್ತು ಅವುಗಳ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯ ಸಮಾಜದ ನಾಲ್ಕು ವರ್ಣಗಳನ್ನು ನಾನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದೆ. ಈ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯನ್ನು ನಾನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದರೂ ನಾನು ಬದಲಾವಣೆಯಿಲ್ಲದವನು, ಅವ್ಯಯನು. ಆದುದರಿಂದ ನಾನು ಕರ್ತಾರನಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಿದವನು ಭಗವಂತ. ಎಲ್ಲವೂ ಅವನಿಂದ ಜನಿಸಿದ್ದು, ಅವನೇ ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಆಧಾರ, ಮತ್ತು ಪ್ರಳಯದನಂತರ ಎಲ್ಲವೂ ಅವನಲ್ಲೇ ಉಳಿಯುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಸಾಮಾಜಿಕ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯ ನಾಲ್ಕು ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದವನು ಅವನೇ. ಬುದ್ಧಿಶಾಲಿಗಳ ವರ್ಗವಾದ ಮೊದಲ ವಿಭಾಗವನ್ನು ಪಾರಿಭಾಷಿಕವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರು ಎಂದು ಕರೆಯಲಾಗಿದೆ. ಇವರು ಸಾತ್ವಿಕ ಗುಣದವರಾದುದರಿಂದ ಈ ಹೆಸರು. ಅವರ ಅನಂತರದ ವಿಭಾಗದವರು ಆಡಳಿತಗಾರರು. ಇವರಿಗೆ ಪಾರಿಭಾಷಿಕವಾಗಿ ಕ್ಷತ್ರಿಯರು ಎಂದು ಹೆಸರು. ಇವರು ರಜೋಗುಣದವರು. ವೈಶ್ಯರು ಎಂದು

ಕರೆಯುವ ವರ್ತಕರಲ್ಲಿ ರಜೋಗುಣ, ತಮೋಗುಣಗಳು ಬೆರೆತಿರುತ್ತವೆ. ಶೂದ್ರರು ಅಥವಾ ಕಾರ್ಮಿಕ ವರ್ಗದವರು ಐಹಿಕ ನಿಸರ್ಗದ ತಮೋಗುಣದವರು. ಮನುಷ್ಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಈ ನಾಲ್ಕು ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದರೂ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನು ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಯಾವ ವಿಭಾಗಕ್ಕೂ ಸೇರಿದವನಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಮನುಷ್ಯರು ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬದ್ಧಜೀವಿಗಳ ಒಂದು ಭಾಗವಾಗಿದ್ದಾರೆ. ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣನು ಬದ್ಧಜೀವಿಯಲ್ಲ. ಮನುಷ್ಯ ಸಮಾಜವು ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಪ್ರಾಣಿ ಸಮಾಜದಂತೆಯೇ ಇದೆ. ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಪ್ರಾಣಿಗಳ ಅಂತಸ್ತಿನಿಂದ ಮೇಲಕ್ಕೆತ್ತಲು, ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯ ವ್ಯವಸ್ಥಿತ ಬೆಳವಣಿಗೆಗಾಗಿ ಭಗವಂತನು ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ. ಯಾವುದೇ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಕರ್ಮದ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಇರುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು ಅವನು ಗಳಿಸಿಕೊಂಡ ಐಹಿಕ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಅವಲಂಬಿಸುತ್ತದೆ. ಐಹಿಕ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಬೇರೆಬೇರೆ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಬದುಕಿನ ಲಕ್ಷಣಗಳನ್ನು ಈ ಗ್ರಂಥದ ಹದಿನೆಂಟನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿರುವವನು ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗಿಂತ ಉತ್ತಮನು. ಗುಣಕ್ಕೆ ಅನುಸಾರವಾಗಿ ಬ್ರಾಹ್ಮಣರಿಗೆ ಪರಮ ಸತ್ಯವಾದ ಬ್ರಹ್ಮನ ಅರಿವಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸಬಹುದು. ಆದರೆ ಅವರಲ್ಲಿ ಬಹುಮಂದಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ನಿರಾಕಾರ ಬ್ರಹ್ಮಲಕ್ಷಣದ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಾಹ್ಮಣನ ಮಿತವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಮೀರಿ ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಂಡವನು ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮನುಷ್ಯ, ಅಥವಾ ವೈಷ್ಣವ ಆಗುತ್ತಾನೆ. ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯು ರಾಮ, ನರಸಿಂಹ, ವರಾಹ ಮೊದಲಾದ ಕೃಷ್ಣನ ಎಲ್ಲ ಸ್ವಾಂಶ ವಿಸ್ತರಣೆಗಳನ್ನೂ ಒಳಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ. ಮಾನವ ಸಮಾಜದ ಈ ನಾಲ್ಕು ವಿಭಾಗಗಳ ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೆ ಕೃಷ್ಣನು ಅತೀತನಾದ್ದರಿಂದ, ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆ ಇರುವ ಮನುಷ್ಯನು ಮಾನವ ಸಮಾಜದ ಎಲ್ಲ ವಿಭಜನೆಗಳಿಗೆ — ಸಮುದಾಯ, ರಾಷ್ಟ್ರ, ಜೀವಿವರ್ಗ ಯಾವುದನ್ನೇ ಪರಿಗಣಿಸಿದರೂ — ಅತೀತನು.

ಶ್ಲೋಕ - 14

ನ ಮಾಂ ಕರ್ಮಾಣಿ ಲಿಮ್ಪ್ನಿ ನ ಮೇ ಕರ್ಮಫಲೇ ಸ್ಪೃಹಾ |

ಇತಿ ಮಾಂ ಯೋಽಭಿಜಾನಾತಿ ಕರ್ಮಭಿರ್ನ ಸ ಬದ್ಧತೇ ||೧೪||

ನ—ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ; ಮಾಮ್—ನನ್ನನ್ನು; ಕರ್ಮಾಣಿ—ಸಕಲವಿಧ ಕರ್ಮಗಳು; ಲಿಮ್ಪ್ನಿ—ಪರಿಣಾಮಬೀರುತ್ತವೆ; ನ—ಇಲ್ಲ; ಮೇ—ನನಗೆ; ಕರ್ಮ ಫಲೇ—ಕಾರ್ಮ್ಯಕರ್ಮದಲ್ಲಿ; ಸ್ಪೃಹಾ—ಬಯಕೆಯು; ಇತಿ—ಹೀಗೆ; ಮಾಮ್—ನನ್ನನ್ನು; ಯಃ—ಯಾರು; ಅಭಿಜಾನಾತಿ—ತಿಳಿಯುತ್ತಾನೋ; ಕರ್ಮಭಿಃ—ಅಂತಹ ಕಾರ್ಯಗಳ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಿಂದ; ನ—ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ; ಸಃ—ಅವನು; ಬದ್ಧತೇ—ಸಿಲುಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ.

ಅನುವಾದ

ಯಾವ ಕರ್ಮವೂ ನನ್ನನ್ನು ಅಂಟುವುದಿಲ್ಲ. ನಾನು ಯಾವುದೇ ಕರ್ಮಫಲವನ್ನು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ನನ್ನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಈ ಸತ್ಯವನ್ನು ಯಾರು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವರೋ ಅವರಿಗೂ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯ ಕರ್ಮಬಂಧನವಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಐಹಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ರಾಜನು ತಪ್ಪನ್ನು ಮಾಡುವುದೇ ಇಲ್ಲ ಅಥವಾ ರಾಜನು ರಾಜ್ಯದ ಕಾನೂನಿಗೆ ಬದ್ಧನಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಸಂವಿಧಾನಾತ್ಮಕ ಕಾನೂನುಗಳಿರುವಂತೆ, ಭಗವಂತನು ಈ ಐಹಿಕ ಜಗತ್ತನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಸಿದ್ದರೂ, ಈ ಐಹಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ಕರ್ಮಗಳಿಂದ ಅವನ ಮೇಲೆ ಪರಿಣಾಮವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ವಿಶ್ವವನ್ನು ಸೃಷ್ಟಿಮಾಡುತ್ತಾನೆ; ಆದರೆ ಅದರಿಂದ ದೂರವಿರುತ್ತಾನೆ. ಜೀವಿಗಳಿಗೆ ಭೌತಿಕ ಸಂಪನ್ಮೂಲಗಳ ಮೇಲೆ ಪ್ರಭುತ್ವವನ್ನು ನಡೆಸುವ ಪ್ರವೃತ್ತಿ ಇದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ಐಹಿಕ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಒಂದು ಸಂಸ್ಥೆಯ ಒಡೆಯನು ಅಲ್ಲಿನ ಕೆಲಸಗಾರರ ಒಳ್ಳೆಯ ಮತ್ತು ಕೆಟ್ಟಕೆಲಸಗಳಿಗೆ ಹೊಣೆಗಾರನಲ್ಲ; ಕೆಲಸಗಾರರೇ ಹೊಣೆ. ಜೀವಿಗಳು ತಮ್ಮತಮ್ಮ ಇಂದ್ರಿಯತ್ವಪ್ತಿಯ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಈ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಭಗವಂತನು ವಿಧಿಸಲಿಲ್ಲ. ಇಂದ್ರಿಯಭೋಗವನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಜೀವಿಗಳು ಈ ಜಗತ್ತಿನ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಾರೆ. ಸಾವಿನ ಅನಂತರ ಸ್ವರ್ಗಸುಖ ಬೇಕೆಂದು ಆಸೆಪಡುತ್ತಾರೆ. ಸ್ವಯಂಪೂರ್ಣನಾದ ಭಗವಂತನಿಗೆ ಸ್ವರ್ಗಸುಖದ ಆಸೆಯಿಲ್ಲ. ಸ್ವರ್ಗದ ದೇವತೆಗಳು ಅವನು ನೇಮಿಸಿಕೊಂಡ ಸೇವಕರು ಅಷ್ಟೇ. ಕಾರ್ಮಿಕರು ಬಯಸುವ ಕೆಳಮಟ್ಟದ ಸುಖವನ್ನು ಯಜಮಾನನು ಬಯಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನು ಭೌತಿಕ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಮತ್ತು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ದೂರವಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ, ಮಳೆಯಿಲ್ಲದೆ ಸಸ್ಯಗಳು ಬೆಳೆಯುವುದು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ; ಆದರೂ ಭೂಮಿಯಲ್ಲಿ ಕಾಣಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ಬೇರೆಬೇರೆ ಬಗೆಯ ಸಸ್ಯಗಳ ಹೊಣೆ ಮಳೆಯದಲ್ಲ. ಈ ವಾಸ್ತವಾಂಶವನ್ನು ವೈದಿಕ ಸ್ಮೃತಿಯು ಹೀಗೆ ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತದೆ.—

ನಿಮಿತ್ತಮಾತ್ರಮೇವಾಸೌ ಸೃಜ್ಯಾನಾಂ ಸರ್ಗ ಕರ್ಮಣಿ |

ಪ್ರಧಾನ ಕಾರಣೇಭೂತಾ ಯತೋ ವೈ ಸೃಜ್ಯ ಶಕ್ತಯಃ ||

"ಐಹಿಕ ಸೃಷ್ಟಿಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನು ಪರಮಕಾರಣನು ಮಾತ್ರ. ನಿಕಟ ಕಾರಣವು ಐಹಿಕ ನಿಸರ್ಗ; ಇದರಿಂದ ಐಹಿಕ ಸೃಷ್ಟಿಯು ಗೋಚರವಾಗುತ್ತದೆ." ಸೃಷ್ಟಿಯಾದವರಲ್ಲಿ ದೇವತೆಗಳು, ಮಾನವರು, ಕೆಳಮಟ್ಟದ ಪ್ರಾಣಿಗಳು ಮೊದಲಾಗಿ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಜೀವಿಗಳಿದ್ದಾರೆ. ಅವರೆಲ್ಲರೂ ತಮ್ಮ ಹಿಂದಿನ ಸತ್ಕರ್ಮ ಅಥವಾ ದುಷ್ಕರ್ಮಗಳ ಫಲಗಳಿಗೆ ಬದ್ಧರು. ಭಗವಂತನು ಅವರಿಗೆ ಅಂತಹ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಯೋಗ್ಯ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನೂ ಪ್ರಕೃತಿಗುಣಗಳ ನಿಯಮಗಳನ್ನೂ ಕೊಡುತ್ತಾನೆ ಅಷ್ಟೆ. ಆದರೆ ಅವರ ಹಿಂದಿನ ಅಥವಾ ಇಂದಿನ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಅವನು ಹೊಣೆಯಲ್ಲ. ವೇದಾಂತಸೂತ್ರವು (2.1.34) ಇದನ್ನು ದೃಢೀಕರಿಸಿದೆ. **ವೈಷಮ್ಯನ್ಯೈರ್ಘ್ಯಾಣ್ಯೇ ನ ಸಾಪೇಕ್ಷತ್ವಾತ್**—ಭಗವಂತನು ಯಾವ ಜೀವಿಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಪಕ್ಷಪಾತಿಯಲ್ಲ. ತನ್ನ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ಜೀವಿಯೇ ಹೊಣೆ. ಬಹಿರಂಗ ಶಕ್ತಿಯಾದ ಐಹಿಕ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಮೂಲಕ ಭಗವಂತನು ಅವನಿಗೆ ಸೌಲಭ್ಯಗಳನ್ನು ಕೊಡುತ್ತಾನೆ ಅಷ್ಟೆ. ಕರ್ಮದ ಈ ನಿಯಮದ ಜಟಿಲತೆಗಳನ್ನು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದವನು ಯಾರೂ ತನ್ನ ಕರ್ಮಗಳ ಫಲಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಬೇರೆ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಭಗವಂತನ ಈ ಅಲೌಕಿಕ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಅರಿತ ಮನುಷ್ಯನು ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಅನುಭವಿಯಾದವನು. ಅವನು ಎಂದೂ ಕರ್ಮದ ನಿಯಮಗಳಿಗೆ ಒಳಗಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಭಗವಂತನ ಅಲೌಕಿಕ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ತಿಳಿಯದವನು ಮತ್ತು ಸಾಮಾನ್ಯ ಜೀವಿಗಳ ಕರ್ಮಗಳಂತೆ ಭಗವಂತನ

ಕರ್ಮಗಳಿಗೂ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿರುತ್ತದೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸುವವನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಕರ್ಮಫಲಗಳಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆದರೆ ಪರಮಸತ್ಯವನ್ನು ಬಲ್ಲವನು ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡ ಮುಕ್ತಾತ್ಮನು.

ಶ್ಲೋಕ - 15

ಏವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ಕೃತಂ ಕರ್ಮ ಪೂರ್ವೈರಪಿ ಮುಮುಕ್ಷುಭಿಃ |
ಕುರು ಕರ್ಮೈವ ತಸ್ಮಾತ್ತ್ವಂ ಪೂರ್ವೈಃ ಪೂರ್ವತರಂ ಕೃತಮ್ ||೧೫||

ಏವಮ್—ಹೀಗೆ; ಜ್ಞಾತ್ವಾ—ಚೆನ್ನಾಗಿ ತಿಳಿದು; ಕೃತಮ್—ಆಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿತು; ಕರ್ಮ—ಕರ್ಮವು; ಪೂರ್ವೈಃ—ಹಿಂದಿನ ಅಧಿಕೃತರಾದ; ಅಪಿ—ನಿಜವಾಗಿಯೂ; ಮುಮುಕ್ಷುಭಿಃ—ಮೋಕ್ಷಪಡೆದವರಿಂದ; ಕುರು—ಆಚರಿಸು; ಕರ್ಮ—ವಿಧ್ಯುಕ್ತ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು; ಏವ—ನಿಶ್ಚಿತವಾಗಿಯೂ; ತಸ್ಮಾತ್—ಆದ್ದರಿಂದ; ತ್ವಮ್—ನೀನು; ಪೂರ್ವೈಃ—ಪೂರ್ವಜರಿಂದ; ಪೂರ್ವ ತರಮ್—ಪುರಾತನ ಕಾಲದಲ್ಲಿ; ಕೃತಮ್—ಆಚರಿಸಲ್ಪಟ್ಟಿ.

ಅನುವಾದ

ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದ ಎಲ್ಲ ಮುಕ್ತಾತ್ಮರೂ ನನ್ನ ದಿವ್ಯಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಹೀಗೆ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡು ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡಿದರು. ನೀನೂ ಅವರ ಹೆಜ್ಜೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ನನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಎರಡು ವರ್ಗಗಳು. ಕೆಲವರ ಹೃದಯಗಳು ಕಲುಷಿತವಾದ ಐಹಿಕ ವಿಷಯಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಹೋಗಿರುತ್ತವೆ. ಕೆಲವರು ಐಹಿಕವಾಗಿ ಮುಕ್ತರು. ಇವರಿಬ್ಬರಿಗೂ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಸಮಾನವಾಗಿ ಪ್ರಯೋಜನಕರ. ಕಲ್ಮಷಗಳಿಂದ ತುಂಬಿಹೋದವರು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾದ ಶುದ್ಧೀಕರಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಬಹುದು. ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯ ನಿಯಂತ್ರಕ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬಹುದು. ಆಗಲೇ ಕಶ್ಮಲಗಳಿಂದ ಪರಿಶುದ್ಧರಾದವರು ಇದೇ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯಬಹುದು. ಇದರಿಂದ ಇತರರೂ ತಮ್ಮ ಆದರ್ಶ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಅದರ ಪ್ರಯೋಜನ ಪಡೆಯುವಂತಾಗುತ್ತದೆ. ಬುದ್ಧಿ ಇಲ್ಲದವರು ಅಥವಾ ಹೊಸದಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯ ದೀಕ್ಷೆಯನ್ನು ಪಡೆದವರು, ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳದೆಯೇ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ನಿವೃತ್ತರಾಗಲು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಯುದ್ಧರಂಗದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸುವುದಿಲ್ಲ ಎನ್ನುವ ಅರ್ಜುನನ ಅಪೇಕ್ಷೆಯನ್ನು ಭಗವಂತನು ಒಪ್ಪಲಿಲ್ಲ. ಹೇಗೆ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ತಿಳಿದಿರಬೇಕು ಅಷ್ಟೇ. ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಬಿಟ್ಟು, ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಹೊರಪ್ರದರ್ಶನ ಮಾಡುತ್ತ ದೂರದಲ್ಲಿ ಕುಳಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕಿಂತ, ಕೃಷ್ಣನಿಗಾಗಿ ಕಾರ್ಯಕ್ಷೇತ್ರದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವುದು ಹೆಚ್ಚು ಮುಖ್ಯ. ಆಗಲೇ ಹೆಸರಿಸಿದ ಸೂರ್ಯದೇವತೆ ವಿವಸ್ವಾನನಂತಹ ಭಗವಂತನ ಹಿಂದಿನ ಶಿಷ್ಯರನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ, ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡಬೇಕೆಂದು ಇಲ್ಲಿ ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ಭಗವಂತನು ಹೇಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ. ತನ್ನ ಹಿಂದಿನ ಕಾರ್ಯಗಳೂ, ಭೂತಕಾಲದಲ್ಲಿ

ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡಿದವರ ಕಾರ್ಯಗಳೂ ಭಗವಂತನಿಗೆ ತಿಳಿದಿವೆ. ಆದುದರಿಂದಲೇ ಆತನು ಕೋಟ್ಯಂತರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ತನ್ನಿಂದ ಈ ಕಲೆಯನ್ನು ಕಲಿತ ಸೂರ್ಯದೇವನ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಆದರ್ಶವಾಗಿ ಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಕೃಷ್ಣನ ಇಂತಹ ಹಿಂದಿನ ಶಿಷ್ಯರನ್ನೆಲ್ಲ, ಕೃಷ್ಣನು ನಿಯಮಿಸಿದ ಕರ್ತವ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾಗಿದ್ದ ಗತಕಾಲದ ಮುಕ್ತಾತ್ಮರು ಎಂದು ಇಲ್ಲಿ ಹೆಸರಿಸಲಾಗಿದೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 16

ಕಿಂ ಕರ್ಮ ಕಿಮಕರ್ಮೇತಿ ಕವಯೋಽಪ್ಯತ್ರ ಮೋಹಿತಾಃ |

ತತ್ತೇ ಕರ್ಮ ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ ಯಜ್ಞತ್ವಾ ಮೋಕ್ಷ್ಯಸೇಶುಭಾತ್ ||೧೬||

ಕಿಮ್—ಯಾವುದು; ಕರ್ಮ—ಕರ್ಮವು; ಕಿಮ್—ಯಾವುದು; ಅಕರ್ಮ—ಅಕರ್ಮವು; ಇತಿ—ಎಂದು; ಕವಯಃ—ಬುದ್ಧಿವಂತರು; ಅಪಿ—ಕೂಡ; ಅತ್ರ—ಈ ವಿಚಾರದಲ್ಲಿ; ಮೋಹಿತಾಃ—ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಗೊಂಡಿದ್ದಾರೆ; ತತ್—ಆ; ತೇ—ನಿನಗೆ; ಕರ್ಮ—ಕರ್ಮವನ್ನು; ಪ್ರವಕ್ಷ್ಯಾಮಿ—ವಿವರಿಸುವೆನು; ಯತ್—ಯಾವುದನ್ನು; ಜ್ಞಾತ್ವಾ—ತಿಳಿದು; ಮೋಕ್ಷ್ಯಸೇ—ಮುಕ್ತನಾಗುವೆ; ಅಶುಭಾತ್—ಅಶುಭಗಳಿಂದ.

ಅನುವಾದ

ಕರ್ಮವು ಯಾವುದು ಅಕರ್ಮವು ಯಾವುದು ಎಂಬುದನ್ನು ತೀರ್ಮಾನಿಸುವಾಗ ಬುದ್ಧಿವಂತರಿಗೂ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಕರ್ಮವೆಂದರೇನು ಎಂಬುದನ್ನು ಈಗ ನಿನಗೆ ವಿವರಿಸಿ ಹೇಳುತ್ತೇನೆ. ಅದನ್ನು ತಿಳಿದು ನೀನು ಎಲ್ಲ ಅಶುಭದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುವೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವನ್ನು ಹಿಂದಿನ ನಿಜವಾದ ಭಕ್ತರ ಮೇಲ್ಪಂಕ್ತಿಯಂತೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಇದನ್ನು 15ನೆಯ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಇಂತಹ ಕರ್ಮವು ಏಕೆ ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿರಬಾರದು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಮುಂದಿನ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ.

ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ವಿವರಿಸಿದಂತೆ, ಗುರುಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿರುವವರಿಗೆ ಅಧಿಕಾರವು ದತ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆ. ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಮಾಡಲು ಇಂತಹವರ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕು. ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಮೊದಲು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟಿದ್ದು ಸೂರ್ಯದೇವನಿಗೆ. ಸೂರ್ಯದೇವನು ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಮನುವಿಗೆ ಇದನ್ನು ವಿವರಿಸಿದನು. ಮನುವು ತನ್ನ ಮಗನಾದ ಇಕ್ಷ್ವಾಕುವಿಗೆ ವಿವರಿಸಿದನು; ಆ ಪ್ರಾಚೀನ ಕಾಲದಿಂದ ಈ ಪದ್ಧತಿಯು ಭೂಮಿಯ ಮೇಲೆ ನಡೆದುಕೊಂಡು ಬಂದಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಾವು ಗುರುಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿನ ಹಿಂದಿನ ಅಧಿಕೃತ ಜನರ ಹೆಜ್ಜೆಯಲ್ಲಿ ನಡೆಯಬೇಕು. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಅತ್ಯಂತ ಬುದ್ಧಿವಂತರಾದವರಿಗೂ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿನ ಕಾರ್ಯಪ್ರಮಾಣಗಳ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಕಾರಣಕ್ಕಾಗಿ ಭಗವಂತನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಉಪದೇಶಿಸಲು ನಿರ್ಧರಿಸಿದನು. ಭಗವಂತನು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ಉಪದೇಶ ಮಾಡಿದುದರಿಂದ, ಯಾರು ಅರ್ಜುನನ

ಹೆಚ್ಚಿಗಳಲ್ಲಿ ನಡೆಯುತ್ತಾರೋ ಅವರಿಗೆ ಖಂಡಿತ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಯಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಧರ್ಮದ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಪ್ರಾಯೋಗಿಕ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿಂದ ನಿರ್ಧರಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಧರ್ಮದ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಭಗವಂತನು ಮಾತ್ರವೇ ವಿಧಿಸಬಲ್ಲ. **ಧರ್ಮಂ ತು ಸಾಕ್ಷಾದ್ ಭಗವತ್ಪ್ರಣೀತಮ್** (ಭಾಗವತ 6.3.19). ಅಪರಿಪೂರ್ಣವಾದ ಊಹೆಗಳಿಂದ ಧಾರ್ಮಿಕ ತತ್ವವನ್ನು ಯಾರೂ ಸೃಷ್ಟಿಸಲಾರರು. ಬ್ರಹ್ಮ, ಶಿವ, ನಾರದ, ಮನು, ಕುಮಾರರು, ಕಪಿಲ, ಪ್ರಹ್ಲಾದ, ಭೀಷ್ಮ, ಶುಕಮುನಿಗಳು, ಯಮರಾಜ, ಜನಕ ಮತ್ತು ಬಲಿಮಹಾರಾಜ — ಇಂತಹ ಶ್ರೇಷ್ಠ ಅಧಿಕಾರಿಗಳ ಹೆಚ್ಚೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕು. ಊಹಾತ್ಮಕ ಚಿಂತನೆಯಿಂದ ಧರ್ಮವೆಂದರೇನು ಅಥವಾ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಎಂದರೇನು ಎಂದು ತಿಳಿಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ತನ್ನ ಭಕ್ತರ ಬಗ್ಗೆ ಇರುವ ನಿಷ್ಕಾರಣ ಕಾರುಣ್ಯದಿಂದ ಭಗವಂತನು ಕರ್ಮ ಯಾವುದು ಮತ್ತು ಅಕರ್ಮ ಯಾವುದು ಎಂದು ಅರ್ಜುನನಿಗೆ ನೇರವಾಗಿ ವಿವರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಕರ್ಮ ಮಾತ್ರವೇ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಬಹಿಷ್ಕರಿಸುತ್ತದೆ ಗೋಚರಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಮಾಡಬಲ್ಲದು.

ಶ್ಲೋಕ - 17

**ಕರ್ಮಣೋ ಹ್ಯಪಿ ಬೋದ್ಧವ್ಯಂ ಬೋದ್ಧವ್ಯಂ ಚ ವಿಕರ್ಮಣಃ |
ಅಕರ್ಮಣಶ್ಚ ಬೋದ್ಧವ್ಯಂ ಗಹನಾ ಕರ್ಮಣೋ ಗತಿಃ ||೧೭||**

ಕರ್ಮಣಃ—ಕರ್ಮದ; **ಹಿ**—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ; **ಅಪಿ**—ಕೂಡ; **ಬೋದ್ಧವ್ಯಮ್**—ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು; **ಬೋದ್ಧವ್ಯಮ್**—ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು; **ಚ**—ಕೂಡ; **ವಿಕರ್ಮಣಃ**—ನಿಷಿದ್ಧಕರ್ಮದ; **ಅಕರ್ಮಣಃ**—ಅಕರ್ಮದ; **ಚ**—ಕೂಡ; **ಬೋದ್ಧವ್ಯಮ್**—ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು; **ಗಹನಾ**—ಬಹಳ ಕಷ್ಟಕರವಾದುದು; **ಕರ್ಮಣಃ**—ಕರ್ಮದ; **ಗತಿಃ**—ಪ್ರವೇಶವು.

ಅನುವಾದ

ಕರ್ಮದ ಜಟಿಲತೆಗಳನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು ಬಹಳ ಕಷ್ಟ. ಆದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಕರ್ಮವು ಯಾವುದು, ವಿಕರ್ಮವು (ನಿಷಿದ್ಧ ಕರ್ಮ) ಯಾವುದು, ಅಕರ್ಮವು ಯಾವುದು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಸರಿಯಾಗಿ ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಭೌತಿಕ ಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಪಡೆಯಬೇಕೆಂದು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ನಿಜವಾಗಿ ಎನ್ನಿಸಿದ್ದರೆ ಆತನು ಕರ್ಮ, ಅಕರ್ಮ ಮತ್ತು ವಿಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿನ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕ್ರಿಯೆ, ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ವಿಕೃತಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ವಿಶ್ಲೇಷಿಸಲು ಗಮನಕೊಡಬೇಕು. ಇದು ಬಹಳ ಕ್ಲಿಷ್ಟವಾದ ವಿಷಯ. ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕನುಗುಣವಾಗಿ ಹೇಗೆ ಕಾರ್ಯಮಾಡಬೇಕು ಎಂಬುದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮನುಷ್ಯನು ಪರಮ ಪುರುಷನೊಂದಿಗೆ ತನ್ನ ಸಂಬಂಧವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಜ್ಞಾನವಿರುವವನಿಗೆ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಜೀವಿಯೂ ಭಗವಂತನ

ನಿತ್ಯಸೇವಕ. ಆದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಕಾರ್ಯಮಾಡಬೇಕು ಎಂದು ತಿಳಿದಿರುತ್ತದೆ. ಇಡೀ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ಈ ನಿರ್ಣಯದತ್ತ ಸಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಮತ್ತು ಅದಕ್ಕೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ ಕರ್ಮಗಳಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ಯಾವುದೇ ನಿರ್ಣಯವು ವಿಕರ್ಮ ಎಂದರೆ ನಿಷೇಧಿಸಿದ ಕರ್ಮ. ಇದನ್ನೆಲ್ಲ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಮನುಷ್ಯನು ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಅಧಿಕಾರ ಪಡೆದವರ ಸಹವಾಸ ಮಾಡಬೇಕು ಮತ್ತು ಅವರಿಂದ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದು ಭಗವಂತನಿಂದ ನೇರವಾಗಿ ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳುವುದಕ್ಕೆ ಸಮಾನ. ಇಲ್ಲವಾದರೆ ಅತ್ಯಂತ ಬುದ್ಧಿವಂತರಿಗೂ ದಿಗ್ಭ್ರಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 18

ಕರ್ಮಣ್ಯಾಕರ್ಮ ಯಃ ಪಶ್ಯೇದಕರ್ಮಣಿ ಚ ಕರ್ಮ ಯಃ |

ಸ ಬುದ್ಧಿ ಮಾನ್ಯನುಷ್ಯೇಷು ಸ ಯುಕ್ತಃ ಕೃತ್ಸು ಕರ್ಮಕೃತ್ ||೧೮||

ಕರ್ಮಣಿ—ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ; ಅಕರ್ಮ—ಅಕರ್ಮವನ್ನು; ಯಃ—ಯಾರು; ಪಶ್ಯೇತ್—ಕಾಣುತ್ತಾನೋ; ಅಕರ್ಮಣಿ—ಅಕರ್ಮದಲ್ಲಿ; ಚ—ಕೂಡ; ಕರ್ಮ—ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮವನ್ನು; ಯಃ—ಯಾರು; ಸಃ—ಅವನು; ಬುದ್ಧಿ ಮಾನ್—ಬುದ್ಧಿವಂತನು; ಮನುಷ್ಯೇಷು—ಮಾನವ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ; ಸಃ—ಅವನು; ಯುಕ್ತಃ—ದಿವ್ಯಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುತ್ತಾನೆ; ಕೃತ್ಸು ಕರ್ಮಕೃತ್—ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರೂ.

ಅನುವಾದ

ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಅಕರ್ಮವನ್ನು, ಅಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮವನ್ನು ಕಾಣುವವನು ಮನುಷ್ಯರಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿವಂತನು. ಅವನು ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಕರ್ಮಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವವನು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮ ಮಾಡುವವನು ಸಹಜವಾಗಿ ಕರ್ಮಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತನಾದವನು. ಅವನು ಮಾಡುವುದೆಲ್ಲ ಕೃಷ್ಣನಿಗಾಗಿಯೇ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನಿಗೆ ಕರ್ಮದ ಯಾವುದೇ ಪರಿಣಾಮದ ಸಂತೋಷವೂ ಇಲ್ಲ, ಕಷ್ಟವೂ ಇಲ್ಲ. ಹೀಗಾಗಿ ಅವನು ಕೃಷ್ಣನಿಗಾಗಿ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದ್ದರೂ ಮನುಷ್ಯ ಸಮಾಜದಲ್ಲಿ ಬುದ್ಧಿವಂತನು. ಅಕರ್ಮ ಎಂದರೆ ಕೆಲಸಕ್ಕೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯಿಲ್ಲದೆ ಎಂದರ್ಥ. ನಿರಾಕಾರವಾದಿಯು ಭಯದಿಂದ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯ ಕರ್ಮವನ್ನು ಬಿಡುತ್ತಾನೆ; ಕರ್ಮಫಲವು ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿ ಅಡ್ಡಿಯಾಗದಿರಲಿ ಎಂದು ಅವನ ಯೋಚನೆ. ಆದರೆ ಸಾಕಾರವಾದಿಗೆ ತನ್ನ ಸ್ಥಾನವು ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನ ನಿತ್ಯ ಸೇವಕನದು ಎನ್ನುವ ಸರಿಯಾದ ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇರುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗುತ್ತಾನೆ. ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೃಷ್ಣನಿಗಾಗಿ ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಈ ಸೇವಾಕಾರ್ಯದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಕೇವಲ ಅಲೌಕಿಕ ಸುಖದ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿದವರಿಗೆ ಸ್ವಂತ ಇಂದ್ರಿಯಸುಖದ ಬಯಕೆ ಇಲ್ಲ ಎಂದು ತಿಳಿಯಲಾಗಿದೆ. ಕೃಷ್ಣನ ನಿತ್ಯಸೇವೆಯ ಭಾವವು

ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕರ್ಮದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ತೊಂದರೆಯಾಗದಂತೆ ರಕ್ಷಿಸುತ್ತದೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 19

ಯಸ್ಯ ಸರ್ವೇ ಸಮಾರಮ್ಭಾಃ ಕಾಮಸನ್ಯಲ್ಪವರ್ಜಿತಾಃ |

ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿದಗ್ಧ ಕರ್ಮಾಣಂ ತಮಾಹುಃ ಪಣ್ಡಿತಂ ಬುಧಾಃ ||೧೯||

ಯಸ್ಯ—ಯಾರ; ಸರ್ವೇ—ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ; ಸಮಾರಮ್ಭಾಃ—ಪ್ರಯತ್ನಗಳು; ಕಾಮ—
ಇಂದ್ರಿಯತೃಪ್ತಿಯ ಆಸೆಯನ್ನು ಆಧರಿಸಿದ; ಸನ್ಯಲ್ಪ—ನಿರ್ಧಾರದಿಂದ; ವರ್ಜಿತಾಃ—
ರಹಿತವಾಗಿರುತ್ತವೋ; ಜ್ಞಾನ—ಪರಿಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನದ; ಅಗ್ನಿ—ಬೆಂಕಿಯಿಂದ; ದಗ್ಧ—ಸುಟ್ಟುಹೋದ;
ಕರ್ಮಾಣಮ್—ಕರ್ಮವುಳ್ಳ; ತಮ್—ಅವನನ್ನು; ಆಹುಃ—ಘೋಷಿಸುತ್ತಾರೆ; ಪಣ್ಡಿತಮ್—
ವಿದ್ವಾಂಸನೆಂದು; ಬುಧಾಃ—ತಿಳಿದವರು.

ಅನುವಾದ

ಯಾವ ವ್ಯಕ್ತಿಯ ಪ್ರತಿಯೊಂದು ಕರ್ಮವೂ ಇಂದ್ರಿಯ ತೃಪ್ತಿಯ ಬಯಕೆಯಿಂದ
ಮುಕ್ತವಾಗಿರುತ್ತದೆಯೋ ಅಂತಹವನು ಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಇರುವನು. ಋಷಿಗಳ ಪ್ರಕಾರ
ಅಂತಹವನು ಕರ್ಮದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನದ ಅಗ್ನಿಯು ಸುಟ್ಟುಹಾಕುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿರುವವನು ಮಾತ್ರವೇ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಚ್ಛೆಯಲ್ಲಿರುವವನು ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು
ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ. ಕೃಷ್ಣಪ್ರಚ್ಛೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಭೋಗದ ಪ್ರವೃತ್ತಿಯು
ಸ್ವಲ್ಪವೂ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಆತನು ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನ ನಿತ್ಯಸೇವಕನಾಗಿ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪಸ್ಥಿತಿಯ
ಪರಿಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದಿರುತ್ತಾನೆ. ಇದರಿಂದ ಅವನು ತನ್ನ ಕೆಲಸದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು
ಸುಟ್ಟುಹಾಕಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇಂತಹ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದವನು
ನಿಜವಾಗಿಯೂ ವಿದ್ವಾಂಸನು. ಭಗವಂತನ ನಿತ್ಯಸೇವಕನೆಂಬ ಈ ಜ್ಞಾನದ ಬೆಳವಣಿಗೆಯನ್ನು
ಅಗ್ನಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದೆ. ಇಂತಹ ಅಗ್ನಿಯನ್ನು ಒಮ್ಮೆ ಹೊತ್ತಿಸಿದರೆ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು
ಅದು ಸುಡಬಲ್ಲದು.

ಶ್ಲೋಕ - 20

ತೃಕ್ವಾ ಕರ್ಮಫಲಾಸನ್ನಂ ನಿತ್ಯತೃಪ್ತೋ ನಿರಾಶ್ರಯಃ |

ಕರ್ಮಣ್ಯಭಿಪ್ರವೃತ್ತೋಽಪಿ ನೈವ ಕಿಂಚಿತ್ ಕರೋತಿ ಸಃ ||೨೦||

ತೃಕ್ವಾ—ತೃಪ್ತಿಸಿ; ಕರ್ಮ ಫಲ ಆಸನ್ನಮ್—ಕಾಮ್ಯಕರ್ಮಗಳ ಫಲಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು; ನಿತ್ಯ—
ಯಾವಾಗಲೂ; ತೃಪ್ತಃ—ತೃಪ್ತನಾಗಿ; ನಿರಾಶ್ರಯಃ—ಯಾವುದೇ ಆಶ್ರಯವಿಲ್ಲದವನಾಗಿ; ಕರ್ಮಣಿ—
ಕರ್ಮದಲ್ಲಿ; ಅಭಿಪ್ರವೃತ್ತಃ—ಪೂರ್ಣನಿರತನಾಗಿ; ಅಪಿ—ಆದರೂ; ನ—ಇಲ್ಲ; ಏವ—

ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ; ಕಿಂಚಿತ್—ಏನಾದರೂ; ಕರೋತಿ—ಮಾಡುತ್ತಾನೆ; ಸಃ—ಅವನು.

ಅನುವಾದ

ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಗಳ ಫಲಗಳ ಬಗ್ಗೆ ಇಂತಹ ಮನುಷ್ಯನು ಎಲ್ಲ ಮೋಹವನ್ನೂ ತ್ಯಜಿಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಸದಾ ತೃಪ್ತನು ಮತ್ತು ಸ್ವತಂತ್ರನು. ಅವನು ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗಿದ್ದರೂ ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆ ಇರುವ ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೃಷ್ಣನಿಗಾಗಿಯೇ ಮಾಡುತ್ತಿರುವಾಗ ಮಾತ್ರ ಕರ್ಮಬಂಧನದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಸಾಧ್ಯ. ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆ ಇರುವ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನಲ್ಲಿ ಶುದ್ಧಪ್ರೇಮವಿರುವುದರಿಂದ ಅವನು ಕರ್ಮ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಕರ್ಮಫಲದಲ್ಲಿ ಅವನಿಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಆಕರ್ಷಣೆಗಳೇ ಇಲ್ಲ. ತನ್ನ ಪೋಷಣೆಯ ವಿಷಯದಲ್ಲಿಯೂ ಅವನಿಗೆ ಆಸಕ್ತಿ ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಬಿಟ್ಟಿರುತ್ತಾನೆ. ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕೆಂಬ ಕಾತರವಾಗಲೀ ಆಗಲೇ ತನ್ನಲ್ಲಿರುವ ವಸ್ತುಗಳನ್ನು ರಕ್ಷಿಸಬೇಕೆಂಬ ಕಾತರವಾಗಲೀ ಅವನಿಗಿಲ್ಲ. ಆದಷ್ಟು ಚೆನ್ನಾಗಿ ತನ್ನ ಕರ್ತವ್ಯವನ್ನು ನಿರ್ವಹಿಸಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅವನು ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಇಂತಹ ನಿರ್ಲಿಪ್ತ ಮನುಷ್ಯನು ಒಳಿತು ಮತ್ತು ಕೆಡುಕು ಕರ್ಮಗಳ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಸದಾ ಮುಕ್ತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ; ಅವನು ಏನನ್ನೂ ಮಾಡದೆಯೇ ಇರುವಂತೆ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಅಕರ್ಮದ ಎಂದರೆ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳ ಫಲಗಳಿಲ್ಲದ ಕರ್ಮದ ಸಂಕೇತ. ಆದುದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆ ಇಲ್ಲದ ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಕರ್ಮವು ಮಾಡುವವನನ್ನು ಬಂಧಿಸುತ್ತದೆ. ಮೊದಲೇ ವಿವರಿಸಿದಂತೆ ಅದು ವಿಕರ್ಮದ ನಿಜವಾದ ಲಕ್ಷಣ.

ಶ್ಲೋಕ - 21

ನಿರಾಶೀರ್ಯತಚಿತ್ತಾತ್ಮಾ ತ್ಯಕ್ತಸರ್ವಪರಿಗ್ರಹಃ |

ಶಾರೀರಂ ಕೇವಲಂ ಕರ್ಮ ಕುರ್ವನ್ನಾಪ್ನೋತಿ ಕಿಲ್ಪಿಷಮ್ ||೨೧||

ನಿರಾಶೀಃ—ಫಲಾಪೇಕ್ಷೆಯಿಲ್ಲದೆ; ಯತ—ನಿಯಂತ್ರಿತವಾದ; ಚಿತ್ತ ಆತ್ಮಾ—ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿಗಳುಳ್ಳ; ತ್ಯಕ್ತ—ತ್ಯಜಿಸಿ; ಸರ್ವ—ಎಲ್ಲ; ಪರಿಗ್ರಹಃ—ವಸ್ತುಗಳ ಮೇಲಿನ ಒಡೆತನದ ಭಾವವನ್ನು; ಶಾರೀರಮ್—ದೇಹ ಮತ್ತು ಆತ್ಮಗಳನ್ನು ಒಟ್ಟಿಗೆ ಇರಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ; ಕೇವಲಮ್ — ಮಾತ್ರವೇ; ಕರ್ಮ—ಕಾರ್ಯವನ್ನು; ಕುರ್ವನ್—ಮಾಡುತ್ತಾ; ನ—ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ; ಆಪ್ನೋತಿ—ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ; ಕಿಲ್ಪಿಷಮ್—ಪಾಪ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು.

ಅನುವಾದ

ಹೀಗೆ ತಿಳುವಳಿಕೆಯುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯನು ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿಯನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಕರ್ಮ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ತನಗೆ ಸೇರಿದ ಸ್ವತ್ತಿನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ತಾನೇ

ಒಡೆಯನೆಂಬ ಭಾವವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಬಿಟ್ಟುಬಿಡುತ್ತಾನೆ, ಮತ್ತು ಶರೀರ ರಕ್ಷಣೆಗೆ ಬೇಕಾದಷ್ಟು ಕರ್ಮವನ್ನು ಮಾತ್ರ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡುವವನ ಮೇಲೆ ಪಾಪಪೂರಿತ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ಯಾವುದೇ ಪರಿಣಾಮವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಒಳ್ಳೆಯ ಅಥವಾ ಕೆಟ್ಟ ಪರಿಣಾಮಗಳನ್ನು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅವನ ಮನಸ್ಸು ಮತ್ತು ಬುದ್ಧಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹಿಡಿತದಲ್ಲಿರುತ್ತವೆ. ತಾನು ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ವಿಭಿನ್ನಾಂಶನಾದ್ದರಿಂದ ವಿಭಿನ್ನಾಂಶವಾಗಿ ತಾನು ವಹಿಸುವ ಪಾತ್ರ ತನ್ನ ಕಾರ್ಯವಲ್ಲ ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದಿರುತ್ತದೆ; ಈ ಕಾರ್ಯವನ್ನು ಪರಮ ಪ್ರಭುವು ತನ್ನ ಮೂಲಕ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಅವನಿಗೆ ತಿಳಿದಿರುತ್ತದೆ. ಕೈಯು ಚಲಿಸಿದಾಗ ಅದು ತಾನಾಗಿಯೇ ಚಲಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಇಡೀ ದೇಹದ ಪ್ರಯತ್ನದಿಂದ ಚಲಿಸುತ್ತದೆ. ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಿರುವ ಮನುಷ್ಯನು ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಇಚ್ಛೆಯೊಡನೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಹೊಂದಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಸ್ವಂತ ಇಂದ್ರಿಯತೃಪ್ತಿಯ ಬಯಕೆ ಅವನಿಗಿಲ್ಲ. ಆತನು ಯಂತ್ರದ ಒಂದು ಭಾಗದಂತೆಯೇ ಚಲಿಸುತ್ತಾನೆ. ಯಂತ್ರದ ಭಾಗವು ಒಳ್ಳೆಯ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರಲು ಎಣ್ಣೆ ಹಾಕುವುದು ಮತ್ತು ಸ್ವಚ್ಛಗೊಳಿಸುವುದು ಅಗತ್ಯ. ಹಾಗೆಯೇ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯುಳ್ಳ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಕಾರ್ಯದ ಮೂಲಕ ಸುಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಉಳಿಯುತ್ತಾನೆ. ಇದು ಭಗವಂತನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ವಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಕೆಲಸಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ಆತನು ಯೋಗ್ಯಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಮಾತ್ರ. ಆದುದರಿಂದ ಆತನ ಕೆಲಸಗಳ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು ಅವನನ್ನು ಬಾಧಿಸಲಾರವು. ಪ್ರಾಣಿಯಂತೆ ಆತನಿಗೆ ತನ್ನ ದೇಹದ ಮೇಲೆ ಸಹ ಒಡೆತನವಿಲ್ಲ. ಕ್ರೂರಿಯಾದ ಯಜಮಾನನು ಕೆಲವು ಸಲ ತನ್ನ ವಶದಲ್ಲಿರುವ ಪ್ರಾಣಿಯನ್ನು ಕೊಂದೇ ಬಿಡುತ್ತಾನೆ. ಆದರೂ ಪ್ರಾಣಿಯು ಪ್ರತಿಭಟಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅದಕ್ಕೆ ನಿಜವಾದ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವೂ ಇಲ್ಲ. ಆತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಗ್ನನಾಗಿರುವ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಯಾವುದೇ ಐಹಿಕವಸ್ತುವಿನ ಮೇಲಿನ ಹುಸಿ ಒಡೆತನಕ್ಕೆ ಸಮಯವೇ ಇಲ್ಲ. ದೇಹವನ್ನೂ ಆತ್ಮವನ್ನೂ ರಕ್ಷಿಸಿಕೊಳ್ಳಲು ಅವನು ಹಣವನ್ನು ಅನ್ಯಾಯವಾಗಿ ಸಂಗ್ರಹಿಸಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಆತನಿಗೆ ಇಂತಹ ಐಹಿಕ ಪಾಪಗಳ ಲೇಪವಿಲ್ಲ. ಅವನು ತನ್ನ ಕರ್ಮಗಳ ಎಲ್ಲ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿದವನು.

ಶ್ಲೋಕ - 22

ಯದ್ಯಚ್ಛಾಲಾಭಸನ್ತುಷ್ಟೋ ದ್ವನ್ದ್ವಾತ್ತೀತೋ ವಿಮತ್ಸರಃ |

ಸಮಃ ಸಿದ್ಧಾವಸಿದ್ಧೌ ಚ ಕೃತ್ವಾಪಿ ನ ನಿಬದ್ಧತೇ ||೨೨||

ಯದ್ಯಚ್ಛಾ—ತಾನಾಗಿಯೇ ಒದಗಿದ; ಲಾಭ—ಲಾಭದಿಂದ; ಸಂತುಷ್ಟಃ—ತೃಪ್ತನು; ದ್ವನ್ದ್ವ—
ದ್ವಂದ್ವಭಾವವನ್ನು; ಅತೀತಃ—ಮೀರಿದವನು; ವಿಮತ್ಸರಃ—ಮತ್ಸರವಿಲ್ಲದವನು; ಸಮಃ—ಸ್ಥಿರನು;
ಸಿದ್ಧೌ—ಯಶಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ; ಅಸಿದ್ಧೌ—ವೈಫಲ್ಯದಲ್ಲಿ; ಚ—ಕೂಡ; ಕೃತ್ವಾ—ಮಾಡುತ್ತ; ಅಪಿ—ಕೂಡ;
ನ ನಿಬದ್ಧತೇ—ಬಾಧಿತನಾಗುವುದಿಲ್ಲ.

ಅನುವಾದ

ತಾನಾಗಿ ಬಂದುದರಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿಯಿರುವವನೂ, ದ್ವಂದ್ವಾತೀತನೂ, ಅಸೂಯೆ ಇಲ್ಲದವನೂ, ಗೆಲುವು ಸೋಲುಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದೇ ರೀತಿ ಇರುವವನೂ ಆದ ಮನುಷ್ಯನು ಕೆಲಸ ಮಾಡಿದರೂ ಬಂಧನಕ್ಕೆ ಸಿಲುಕುವುದಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆ ಇರುವ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ದೇಹ ರಕ್ಷಣೆಗೂ ಹೆಚ್ಚು ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನು ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ, ತಾನಾಗಿ ಬಂದದ್ದರಲ್ಲಿ ತೃಪ್ತಿಪಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ. ಆತನು ಬೇಡುವುದಿಲ್ಲ. ಸಾಲವನ್ನೂ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ತನ್ನಿಂದಾದಷ್ಟು ಶ್ರಮಪಟ್ಟು ಕೆಲಸಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ತನ್ನ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕಶ್ರಮದಿಂದ ಎಷ್ಟು ಬಂದರೆ ಅಷ್ಟರಲ್ಲೇ ತೃಪ್ತಿ. ಆದುದರಿಂದ ತನ್ನ ಜೀವನ ನಿರ್ವಹಣೆಯಲ್ಲಿ ಆತನು ಸ್ವತಂತ್ರನು. ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿನ ತನ್ನ ಸ್ವಂತ ಸೇವೆಗೆ ಬೇರೆ ಯಾರ ಸೇವೆಯೂ ಅಡ್ಡಬರಲು ಆತನು ಅವಕಾಶ ಕೊಡುವುದಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಭಗವಂತನ ಸೇವೆಗಾಗಿ ಆತನು ಐಹಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ದ್ವಂದ್ವದಿಂದ ವಿಚಲಿತನಾಗದೆ ಯಾವ ಬಗೆಯ ಕರ್ಮದಲ್ಲಿಯಾದರೂ ಭಾಗವಹಿಸಬಲ್ಲ. ಐಹಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ದ್ವಂದ್ವವು ಶಾಖ ಮತ್ತು ತಂಪು, ದುಃಖ ಮತ್ತು ಸುಖ ಹೀಗೆ ಅನುಭವವಾಗುತ್ತದೆ. ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಿರುವ ಮನುಷ್ಯನು ದ್ವಂದ್ವವನ್ನು ಮೀರುತ್ತಾನೆ. ಏಕೆಂದರೆ ಕೃಷ್ಣನ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಹೇಗೆ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲೂ ಆತನು ಹಿಂಜರಿಯುವುದಿಲ್ಲ. ಆತನು ಗೆಲುವು ಸೋಲುಗಳೆರಡರಲ್ಲೂ ಸಮಚಿತ್ತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಮನುಷ್ಯನು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಪಡೆದಾಗ ಈ ಲಕ್ಷಣಗಳು ಕಾಣುತ್ತವೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 23

ಗತಸಂಗಸ್ಯ ಮುಕ್ತಸ್ಯ ಜ್ಞಾನಾವಸ್ಥಿತಚೇತಸಃ |

ಯಜ್ಞಾಯಾಚರತಃ ಕರ್ಮ ಸಮಗ್ರಂ ಪ್ರವಿಲೀಯತೇ ||೨೩||

ಗತಸಂಗಸ್ಯ—ಪ್ರಕೃತಿಗುಣಗಳಲ್ಲಿ ಅನಾಸಕ್ತನಾದವನ; ಮುಕ್ತಸ್ಯ—ಮುಕ್ತನಾದವನ; ಜ್ಞಾನ ಅವಸ್ಥಿತ—ದಿವ್ಯದಲ್ಲಿ ಸ್ಥಿತವಾದ; ಚೇತಸಃ—ಜ್ಞಾನವುಳ್ಳ; ಯಜ್ಞಾಯ—ಯಜ್ಞ (ಕೃಷ್ಣ) ನಿಗೋಸ್ಕರ; ಆಚರತಃ—ಆಚರಿಸುವವನ; ಕರ್ಮ—ಕರ್ಮವು; ಸಮಗ್ರಮ್—ಸಮಗ್ರವಾಗಿ; ಪ್ರವಿಲೀಯತೇ—ಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಲೀನವಾಗುತ್ತದೆ.

ಅನುವಾದ

ಐಹಿಕ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಗುಣಗಳಿಗೆ ಅಂಟಿಕೊಳ್ಳದವನೂ ಮತ್ತು ಅಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನೆಲೆಯುಳ್ಳವನೂ ಆದ ಮನುಷ್ಯನ ಕರ್ಮವು ಅಧ್ಯಾತ್ಮದಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಲೀನವಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆದಾಗ ಮನುಷ್ಯನು ಎಲ್ಲ ದ್ವಂದ್ವಗಳಿಂದ

ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಹೀಗೆ ಆತನು ಐಹಿಕ ಗುಣಗಳ ಎಲ್ಲ ಕಲ್ಮಷಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುತ್ತಾನೆ. ಆತನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣನ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ಸ್ವರೂಪದ ಸ್ಥಿತಿ ತಿಳಿದಿರುತ್ತದೆ. ಆತನ ಮನಸ್ಸನ್ನು ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಸೆಳೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಅವನು ಮುಕ್ತನಾಗಬಹುದು. ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ಏನು ಮಾಡಿದರೂ ಆದಿವಿಷ್ಣುವಾದ ಕೃಷ್ಣನಿಗಾಗಿಯೇ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ವಿಶಿಷ್ಟಾರ್ಥದಲ್ಲಿ ಆತನ ಕರ್ಮಗಳೆಲ್ಲವೂ ಯಜ್ಞಗಳೇ. ಏಕೆಂದರೆ ಯಜ್ಞಗಳ ಉದ್ದೇಶ ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು, ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ತೃಪ್ತಿಗೊಳಿಸುವುದು. ಇಂತಹ ಕರ್ಮದ ಪರಿಣಾಮವಾದ ಎಲ್ಲ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳೂ ಅಧ್ಯಾತ್ಮದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಹೋಗುತ್ತವೆ. ಆ ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಐಹಿಕ ಪರಿಣಾಮಗಳ ತೊಂದರೆಯಿಲ್ಲ.

ಶ್ಲೋಕ - 24

ಬ್ರಹ್ಮಾರ್ಪಣಂ ಬ್ರಹ್ಮ ಹವಿರ್ಬ್ರಹ್ಮಾಗ್ನಿ ಬ್ರಹ್ಮಣಾ ಹುತಮ್ |

ಬ್ರಹ್ಮೈವ ತೇನ ಗನ್ತವ್ಯಂ ಬ್ರಹ್ಮಕರ್ಮಸಮಾಧಿನಾ ||೨೪||

ಬ್ರಹ್ಮ—ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಸ್ವಭಾವದ; **ಅರ್ಪಣಮ್**—ಅರ್ಪಣೆಯು; **ಬ್ರಹ್ಮ**—ಪರಮೋನ್ನತನಾದ; **ಹವಿಃ**—ಆಜ್ಯವು; **ಬ್ರಹ್ಮ**—ಅಧ್ಯಾತ್ಮನಾದ; **ಅಗ್ನಿ**—ಹುತಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ; **ಬ್ರಹ್ಮಣಾ**—ಅಧ್ಯಾತ್ಮ ಚೇತನದಿಂದ; **ಹುತಮ್**—ಅರ್ಪಿಸಲ್ಪಟ್ಟ; **ಬ್ರಹ್ಮ**—ಅಧ್ಯಾತ್ಮರಾಜ್ಯವು; **ಏವ**—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ; **ತೇನ**—ಅವನಿಂದ; **ಗನ್ತವ್ಯಮ್**—ಹೊಂದಬೇಕಾದುದು; **ಬ್ರಹ್ಮ**—ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ; **ಕರ್ಮ**—ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಲ್ಲಿ; **ಸಮಾಧಿನಾ**—ಪೂರ್ಣ ತಲ್ಲೀನತೆಯಿಂದ.

ಅನುವಾದ

ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಮಗ್ನನಾದ ಮನುಷ್ಯನು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಆ ಭಗವದ್ವಾಮವನ್ನು ಸೇರುವನು. ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಅರ್ಪಿತನಾಗಿರುತ್ತಾನೆ. ಇಂತಹ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆಹುತಿಯೂ ಪರಾತ್ಪರವಾದದ್ದು ಮತ್ತು ಅರ್ಪಣವೂ ಇದೇ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸ್ವಭಾವದ್ದು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಕೂಡಿದ ಕಾರ್ಯ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕಡೆಗೆ ಹೇಗೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಗುರಿಗೆ ಕೊಂಡೊಯ್ಯಬಹುದು ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಬಣ್ಣಿಸಿದೆ. ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಹಲವಾರು ಚಟುವಟಿಕೆಗಳಿವೆ. ಅವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಮುಂದಿನ ಶ್ಲೋಕಗಳಲ್ಲಿ ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯು ತತ್ವವನ್ನು ಮಾತ್ರ ವರ್ಣಿಸಿದೆ. ಭೌತಿಕ ಕಲ್ಮಷದಲ್ಲಿ ಸಿಕ್ಕಿಕೊಂಡಿರುವ ಬದ್ಧಾತ್ಮನು ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ ಭೌತಿಕ ವಾತಾವರಣದಲ್ಲಿ ಕರ್ಮ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ; ಆದರೂ ಆತನು ಇಂತಹ ಅವರಣದಿಂದ ಹೊರಬರಬೇಕಾಗಿದೆ. ಭೌತಿಕ ಅವರಣದಿಂದ ಬದ್ಧಾತ್ಮವು ಹೊರಬರುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೇ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಹಾಲಿನ ಉತ್ಪನ್ನಗಳನ್ನು ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಸೇವಿಸಿ ಅಜೀರ್ಣದಿಂದ ನರಳುತ್ತಿರುವ ರೋಗಿಗೆ ಹಾಲಿನ ಮತ್ತೊಂದು ಉತ್ಪನ್ನವಾದ ಮೊಸರಿನಿಂದ ಗುಣವಾಗುತ್ತದೆ. ಇಲ್ಲಿ ಗೀತೆಯು ಹೇಳುವಂತೆ ಐಹಿಕದಲ್ಲಿ ಮೈಮರೆತ ಬದ್ಧಾತ್ಮಕ್ಕೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಗುಣವಾಗಬಹುದು.

ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗೆ ಯಜ್ಞ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಹೀಗೆಂದರೆ ವಿಷ್ಣು ಅಥವಾ ಕೃಷ್ಣನ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿಯೆ ಮಾಡುವ ಕಾರ್ಯಗಳು. ಐಹಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ಚಟುವಟಿಕೆಗಳನ್ನು ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಅಥವಾ ವಿಷ್ಣುವಿಗಾಗಿ ಮಾತ್ರವೇ ಮಾಡಿದಷ್ಟು ಸಮಾಧಿ ಅಥವಾ ಸಂಪೂರ್ಣ ಲೀನತೆಯಿಂದಾಗಿ ವಾತಾವರಣವು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾಗುತ್ತದೆ. **ಬ್ರಹ್ಮ** ಎನ್ನುವ ಪದಕ್ಕೆ 'ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ' ಎಂದು ಅರ್ಥ. ಭಗವಂತನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕನು. ಅವನ ಅಲೌಕಿಕ ಶರೀರದ ಕಿರಣಗಳನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಚ್ಯೋತಿ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವುದೆಲ್ಲ ಬ್ರಹ್ಮಚ್ಯೋತಿಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿದೆ. ಆದರೆ ಮಾಯೆ ಅಥವಾ ಇಂದ್ರಿಯತೃಪ್ತಿಯು ಆ ಚ್ಯೋತಿಯನ್ನು ಮುಸುಕಿದಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಐಹಿಕವೆಂದು ಹೆಸರು. ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯು ತಕ್ಷಣವೇ ಈ ಮುಸುಕನ್ನು ಕಿತ್ತುಹಾಕಬಲ್ಲದು. ಹೀಗೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಗಾಗಿಯೇ ಅರ್ಪಿಸಿದ್ದು, ಈ ಅರ್ಪಣೆಯನ್ನು ಆಹುತಿಯಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸುವ ಪ್ರತಿನಿಧಿ, ಆಹುತಿಗೊಳ್ಳುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆ, ಅರ್ಪಿಸುವವನು. ಅದರ ಫಲ ಎಲ್ಲ ಸೇರಿ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಅಥವಾ ಪರಮಸತ್ಯ ಎನಿಸುತ್ತದೆ. ಪರಮಸತ್ಯವನ್ನು ಮಾಯೆಯು ಮುಸುಕಿದಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಜಡವಸ್ತುವೆಂದೂ ಹೆಸರು. ಪರಮಸತ್ಯಕ್ಕಾಗಿ ಚೊತೆಗೂಡಿಸಿದ ಜಡವಸ್ತುವು ತನ್ನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಗುಣವನ್ನು ಮರಳಿ ಪಡೆಯುತ್ತದೆ. ಮಾಯಾಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಆಗಿ ಪರಿವರ್ತಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯೇ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆ. ಮನಸ್ಸು ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಲ್ಲೀನವಾದಾಗ ಅದು ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿದೆ ಎನ್ನುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ದಿವ್ಯಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಮಾಡಿದ ಯಾವುದೇ ಕಾರ್ಯಕ್ಕೆ ಯಜ್ಞ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಈ ಸ್ಥಿತಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸಿದವನು, ಅರ್ಪಿಸಿದ್ದು, ಆಹುತಿ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳುವುದು, ಕರ್ತೃ ಅಥವಾ ಯಜಮಾನ, ಯಜ್ಞದ ಪರಮಫಲ ಎಲ್ಲವೂ ಪರಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗುತ್ತದೆ. ಇದು ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯ ರೀತಿ.

ಶ್ಲೋಕ - 25

ದೈವಮೇವಾಪರೇ ಯಜ್ಞಂ ಯೋಗಿನಃ ಪರ್ಯುಪಾಸತೇ |

ಬ್ರಹ್ಮಾಗ್ನಾವಪರೇ ಯಜ್ಞಂ ಯಜ್ಞೇನೈವೋಪಜುಹ್ಯತಿ ||೨೫||

ದೈವಮ್—ದೇವತೆಗಳ ಅರ್ಚನೆಯಲ್ಲಿ; **ಏವ**—ಇದರಂತೆ; **ಅಪರೇ**—ಇತರರು ಕೆಲವರು; **ಯಜ್ಞಮ್**—ಯಜ್ಞವನ್ನು; **ಯೋಗಿನಃ**—ಯೋಗಿಗಳು; **ಪರ್ಯುಪಾಸತೇ**—ಸಮಂಜಸವಾಗಿ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ; **ಬ್ರಹ್ಮ**—ಪರಮಸತ್ಯದ; **ಅಗ್ನಿ**—ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ; **ಅಪರೇ**—ಉಳಿದವರು; **ಯಜ್ಞಮ್**—ಯಜ್ಞವನ್ನು; **ಯಜ್ಞೇನ**—ಯಜ್ಞದಿಂದ; **ಏವ**—ಹೀಗೆ; **ಉಪಜುಹ್ಯತಿ**—ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅನುವಾದ

ಕೆಲವರು ಯೋಗಿಗಳು ಬೇರೆಬೇರೆ ಯಜ್ಞಾರ್ಪಣೆಗಳಿಂದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆರಾಧಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಪರಬ್ರಹ್ಮನ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಯಜ್ಞಮಾಡುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದಂತೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ತವ್ಯಮಗ್ನನಾದವನನ್ನು ಪರಿಪೂರ್ಣಯೋಗಿ ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾ ಇಂತಹುದೇ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡುವ

ಇತರರಿದ್ದಾರೆ. ಪರಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಎಂದರೆ ಭಗವಂತನ ನಿರಾಕಾರ ಲಕ್ಷಣಕ್ಕೆ ಯಜ್ಞವನ್ನರ್ಪಿಸುವವರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಬೇರೆಬೇರೆ ವರ್ಗಗಳಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬಗೆಗಳ ಯಜ್ಞಗಳಿವೆ. ವಿವಿಧ ರೀತಿಗಳ ಕರ್ತೃಗಳು ಅರ್ಪಿಸುವ ಯಜ್ಞದ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬಗೆಗಳು ಮೇಲ್ನೋಟಕ್ಕೆ ಮಾತ್ರ ಭಿನ್ನತೆಯನ್ನು ತೋರುತ್ತವೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಯಜ್ಞವೆಂದರೆ ಪರಮ ಪ್ರಭುವಾದ ವಿಷ್ಣುವನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವುದು; ಆತನಿಗೆ ಯಜ್ಞ ಎಂದೂ ಹೆಸರು. ಬೇರೆಬೇರೆ ರೀತಿಗಳ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಎರಡು ಮುಖ್ಯ ವಿಭಾಗಗಳನ್ನಾಗಿ ಮಾಡಬಹುದು; ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಸ್ವತ್ತಿನ ಯಜ್ಞ ಮತ್ತು ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನದ ಅನ್ವೇಷಣೆಯ ಯಜ್ಞ. ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿರುವವರು ಎಲ್ಲ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಭಗವಂತನ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಅರ್ಪಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಸ್ವಲ್ಪಕಾಲದ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಸುಖವನ್ನು ಬಯಸುವವರು ಇಂದ್ರ, ಸೂರ್ಯದೇವ ಮೊದಲಾದ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸಲು ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಅರ್ಪಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ನಿರಾಕಾರವಾದಿಗಳಾದ ಇತರರು ನಿರಾಕಾರ ಬ್ರಹ್ಮನ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ತಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ. ದೇವತೆಗಳು ಅಧಿಕಾರಯುತ ಜೀವಿಗಳು. ವಿಶ್ವಕ್ಕೆ ಶಾಖವನ್ನು ಒದಗಿಸುವುದು, ನೀರನ್ನು ಕೊಡುವುದು, ಬೆಳಕನ್ನು ನೀಡುವುದು ಮೊದಲಾದ ಭೌತಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳ ನಿರ್ವಹಣೆ ಮತ್ತು ಮೇಲ್ವಿಚಾರಣೆಗಾಗಿ ಭಗವಂತನು ಅವರನ್ನು ನೇಮಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಐಹಿಕ ಲಾಭಗಳಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ ಇರುವವರು ವೈದಿಕ ವಿಧಿಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಹಲವಾರು ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡಿ ದೇವತೆಗಳನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ. ಅವರನ್ನು ಬಹಿಷ್ಕರವಾದಿಗಳು ಅಥವಾ ಹಲವು ದೇವರುಗಳಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಉಳ್ಳವರು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇನ್ನು ಕೆಲವರು ಪರಮಸತ್ಯದ ನಿರಾಕಾರ ಲಕ್ಷಣವನ್ನು ಪೂಜಿಸುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ದೇವತೆಗಳ ರೂಪಗಳನ್ನು ಅಶಾಶ್ವತವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ; ಇಂತಹವರು ತಮ್ಮ ವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಬ್ರಹ್ಮಾಂಗಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ಈ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಪರಬ್ರಹ್ಮದ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಒಂದಾಗಿ ಅವರು ತಮ್ಮ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಅಂತ್ಯಗೊಳಿಸುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹ ನಿರಾಕಾರವಾದಿಗಳು ಪರಬ್ರಹ್ಮದ ದಿವ್ಯ ಸ್ವಭಾವವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ತಮ್ಮ ಕಾಲವನ್ನು ತಾತ್ವಿಕ ಚಿಂತನೆಯಲ್ಲಿ ಕಳೆಯುತ್ತಾರೆ. ಇದನ್ನೇ ಬೇರೆ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಫಲಾಫೇಕ್ಷೆಯಿಂದ ಕರ್ಮಮಾಡುವವರು ಐಹಿಕ ಭೋಗಕ್ಕಾಗಿ ತಮ್ಮ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಅರ್ಪಣ ಮಾಡುತ್ತಾರೆ; ನಿರಾಕಾರವಾದಿಯು ಪರಮೋನ್ನತವಾದದ್ದರ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗಲು ತನ್ನ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಉಪಾಧಿಗಳನ್ನು ಅರ್ಪಣ ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ನಿರಾಕಾರವಾದಿಗೆ ಪರಬ್ರಹ್ಮವೇ ಯಜ್ಞದ ಅಗ್ನಿಕುಂಡ ಮತ್ತು ಆತ್ಮವೇ ಬ್ರಹ್ಮಾಂಗಿಗೆ ನೀಡುವ ಅರ್ಪಣ. ಆದರೆ ಅರ್ಜುನನಂತಹ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆ ಇರುವವನು ಕೃಷ್ಣನ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾನೆ; ಅವನ ಐಹಿಕ ಸ್ವತ್ತುಗಳು ಮತ್ತು ಆತ್ಮ ಎಲ್ಲವೂ ಕೃಷ್ಣನಿಗಾಗಿ ಯಜ್ಞದಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿತವಾಗುತ್ತವೆ. ಹೀಗೆ ಅವನು ಶ್ರೇಷ್ಠ ಯೋಗಿ. ಆದರೆ ಅವನು ತನ್ನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ.

ಶ್ಲೋಕ - 26

ಶ್ರೋತ್ರಾದೀನಿನ್ದ್ರಿಯಾಣ್ಯನ್ಯೇ ಸಂಯಮಾಗ್ನಿಷು ಜುಹ್ವತಿ |
ಶಬ್ದಾದೀನ್ ವಿಷಯಾನನ್ಯ ಇನ್ದ್ರಿಯಾಗ್ನಿಷು ಜುಹ್ವತಿ ||೨೬||

ಶ್ರೋತ್ರ ಆದೀನಿ—ಶ್ರವಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯಂತಹ; ಇನ್ದ್ರಿಯಾಣಿ—ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು; ಅನ್ಯೇ—

ಇತರರು; ಸಂಯಮ—ಸಂಯಮದ; ಅಗ್ನಿಷು—ಅಗ್ನಿಗಳಲ್ಲಿ; ಜುಹ್ವತಿ—ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ; ಶಬ್ದ
ಆದೀನ್—ಶಬ್ದಕಂಪನವೇ ಮೊದಲಾದ; ವಿಷಯಾನ್—ವಿಷಯಗಳನ್ನು; ಅನ್ಯೇ—ಇತರರು;
ಇನ್ದ್ರಿಯ—ಇಂದ್ರಿಯಗಳ; ಅಗ್ನಿಷು—ಬೆಂಕಿಗಳಲ್ಲಿ; ಜುಹ್ವತಿ—ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅನುವಾದ

(ಪರಿಶುದ್ಧ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳಾದ) ಕೆಲವರು ಶ್ರವಣ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು
ಮನಸ್ಸಿನ ಸಂಯಮದ ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ; (ನಿಯಮಬದ್ಧ ಗೃಹಸ್ಥರಾದ) ಇತರರು
ಇಂದ್ರಿಯ ವಿಷಯಗಳನ್ನೂ ಇಂದ್ರಿಯಾಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಬದುಕಿನ ನಾಲ್ಕು ವಿಭಾಗಗಳಾದ ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯಾಶ್ರಮ, ವಾನಪ್ರಸ್ಥಾಶ್ರಮ ಮತ್ತು
ಸನ್ಯಾಸಾಶ್ರಮಗಳ ಉದ್ದೇಶವು ಎಲ್ಲರೂ ಪರಿಪೂರ್ಣಯೋಗಿಗಳಾಗಬೇಕೆಂಬುದೇ ಆಗಿದೆ. ಮನುಷ್ಯ
ಜನ್ಮದ ಉದ್ದೇಶ ಪ್ರಾಣಿಗಳಂತೆ ಇಂದ್ರಿಯಭೋಗವಲ್ಲ; ಆದುದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ
ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗುವಂತೆ ನಾಲ್ಕು ಆಶ್ರಮಗಳನ್ನು ಏರ್ಪಡಿಸಿದೆ. ಒಬ್ಬ ಯೋಗ್ಯ
ಗುರುವಿನ ಮಾರ್ಗದರ್ಶನದಲ್ಲಿರುವ ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಗಳು ಇಂದ್ರಿಯಸುಖದಿಂದ ದೂರವಾಗಿದ್ದು
ಮನಸ್ಸನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಣದಲ್ಲಿಟ್ಟುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯು ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದ
ಮಾತುಗಳನ್ನು ಮಾತ್ರ ಕೇಳುತ್ತಾನೆ; ತಿಳುವಳಿಕೆಗೆ ಮೂಲತತ್ವವು ಶ್ರವಣ. ಆದುದರಿಂದ ಶುದ್ಧ
ಬ್ರಹ್ಮಚಾರಿಯು ಹರೇರ್ ನಾಮಾನುಕೀರ್ತನಮ್ ಅಥವಾ ನಾಮಸಂಕೀರ್ತನೆ ಮತ್ತು ಭಗವಂತನ
ಮಹಿಮೆಯನ್ನು ಕೇಳುವುದು ಇವುಗಳಲ್ಲಿಯೇ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತೊಡಗುತ್ತಾನೆ. ಅವನು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ
ಶಬ್ದಗಳನ್ನು ಆಲಿಸದೆ ಹರೇಕೃಷ್ಣ, ಹರೇಕೃಷ್ಣ ಎಂಬ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಶಬ್ದವನ್ನು ಕೇಳುವುದರಲ್ಲಿ
ತೊಡಗುತ್ತಾನೆ. ಗೃಹಸ್ಥರಿಗೆ ಇಂದ್ರಿಯಸುಖಕ್ಕಾಗಿ ಸ್ವಲ್ಪ ಅವಕಾಶವನ್ನು ನೀಡಲಾಗಿದೆ. ಅವರು
ಇದನ್ನು ಸಂಯಮದಿಂದ ಬಳಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಕಾಮಜೀವನ, ಮದ್ಯಪಾನ ಮತ್ತು ಮಾಂಸಾಹಾರ
ಸೇವನೆ ಇವು ಮನುಷ್ಯ ಸಮಾಜದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಪ್ರವೃತ್ತಿಗಳು. ಆದರೆ ಸಂಯಮಶೀಲನಾದ ಗೃಹಸ್ಥನು
ಕಾಮಜೀವನ ಮತ್ತು ಇತರ ಇಂದ್ರಿಯಸುಖದಲ್ಲಿ ನಿಯಂತ್ರಣವಿಲ್ಲದೆ ತೊಡಗುವುದಿಲ್ಲ.
ನಿಯಂತ್ರಿತ ಕಾಮಜೀವನಕ್ಕೆ ಮದುವೆಯೇ ಮಾರ್ಗ; ಆದುದರಿಂದಲೇ ಧಾರ್ಮಿಕ ತತ್ವಗಳನ್ನು
ಆಧರಿಸಿದ ವಿವಾಹವು ಎಲ್ಲ ನಾಗರಿಕ ಸಮಾಜಗಳಲ್ಲಿ ಒಪ್ಪಿಗೆಯಾಗಿದೆ. ಇಂತಹ ನಿಯಂತ್ರಿತವಾದ
ಅನಾಸಕ್ತ ಕಾಮಜೀವನವು ಒಂದು ಬಗೆಯ ಯಜ್ಞವೇ. ಏಕೆಂದರೆ ಸಂಯಮಶೀಲನಾದ ಗೃಹಸ್ಥನು
ತನ್ನ ಇಂದ್ರಿಯಸುಖದ ಸಾಮಾನ್ಯ ಬಯಕೆಯನ್ನು ಉನ್ನತವಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬದುಕಿಗಾಗಿ
ತ್ಯಾಗಮಾಡುತ್ತಾನೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 27

ಸರ್ವಾಣೀನ್ದ್ರಿಯಕರ್ಮಾಣಿ ಪ್ರಾಣಕರ್ಮಾಣಿ ಚಾಪರೇ |

ಆತ್ಮಸಂಯಮಯೋಗಾಗ್ನೌ ಜುಹ್ವತಿ ಜ್ಞಾನದೀಪಿತೇ ||೨೭||

ಸರ್ವಾಣಿ—ಎಲ್ಲ; ಇನ್ದ್ರಿಯ—ಇಂದ್ರಿಯಗಳ; ಕರ್ಮಾಣಿ—ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು; ಪ್ರಾಣಕರ್ಮಾಣಿ—

ಪ್ರಾಣವಾಯುವಿನ ಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು; ಚ—ಕೂಡ; ಅಪರೇ—ಇತರರು; ಆತ್ಮ ಸಂಯಮ—
ಮನೋನಿಗ್ರಹದ; ಯೋಗ—ಸಂಬಂಧಿಸುವ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯ; ಅಗ್ನಿ—ಅಗ್ನಿಯಲ್ಲಿ; ಜುಹ್ವತಿ—
ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ; ಜ್ಞಾನದೀಪಿತೇ—ಆತ್ಮ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಒತ್ತಾಸೆಯಿಂದಾಗಿ.

ಅನುವಾದ

ಕೆಲವರು ಮನಸ್ಸನ್ನೂ ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನೂ ನಿಯಂತ್ರಿಸಿ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು
ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಅಂತಹವರು ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳ ಮತ್ತು ಪ್ರಾಣವಾಯುವಿನ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು
ಆತ್ಮಸಂಯಮವೆಂಬ ಅಗ್ನಿಗೆ ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಪತಂಜಲಿಯ ಯೋಗಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಪ್ರಸ್ತಾಪಿಸಲಾಗಿದೆ. ಪತಂಜಲಿಯ
ಯೋಗಸೂತ್ರದಲ್ಲಿ ಆತ್ಮವನ್ನು ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮಾ ಮತ್ತು ಪರಾಗಾತ್ಮಾ ಎಂದು ಕರೆದಿದೆ. ಆತ್ಮಕ್ಕೆ
ಇಂದ್ರಿಯಸುಖದ ಮೋಹವಿದ್ದಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಪರಾಗಾತ್ಮಾ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಅದೇ ಆತ್ಮವು ಇಂದ್ರಿಯ
ಸುಖದಲ್ಲಿ ನಿರಾಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಬೆಳೆಸಿಕೊಂಡಾಗ ಅದಕ್ಕೆ ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮಾ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಆತ್ಮವು
ದೇಹದೊಳಗೆ ಕ್ರಿಯಾಶೀಲವಾಗಿರುವ ಹತ್ತು ವಿಧದ ವಾಯುವಿನ ಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗೆ ಒಳಪಟ್ಟಿದೆ. ಇದನ್ನು
ಶ್ವಾಸೋಚ್ಚ್ವಾಸದ ವ್ಯವಸ್ಥೆಯಲ್ಲಿ ಗ್ರಹಿಸಬಹುದು. ದೇಹದೊಳಗಿನ ವಾಯುವಿನ ಎಲ್ಲ ಕ್ರಿಯೆಗಳು
ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಆತ್ಮದ ಐಹಿಕ ಆಸಕ್ತಿಯನ್ನು ಬಿಡಿಸಲು ನೆರವಾಗಬೇಕು. ಇದು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ
ದೇಹದ ವಾಯುವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದು ಹೇಗೆ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ಪತಂಜಲಿಯ ಯೋಗಪದ್ಧತಿಯು
ಬೋಧಿಸುತ್ತದೆ. ಈ ಯೋಗ ಪದ್ಧತಿಯಂತೆ ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮವೇ ಅಂತಿಮಗುರಿ. ಈ ಪ್ರತ್ಯಗಾತ್ಮವನ್ನು
ಭೌತಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳಿಂದ ಹಿಂದಕ್ಕೆ ತೆಗೆದುಕೊಳ್ಳಲಾಗುವುದು. ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಇಂದ್ರಿಯ
ವಿಷಯಗಳೊಂದಿಗೆ ಕಾರ್ಯ ಮಾಡುತ್ತವೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಕಿವಿಯು ಕೇಳುತ್ತದೆ, ಕಣ್ಣು ನೋಡುತ್ತದೆ,
ಮೂಗು ವಾಸನೆಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುತ್ತದೆ, ನಾಲಿಗೆಯು ರುಚಿಯನ್ನು ಗ್ರಹಿಸುತ್ತದೆ, ಕೈಯು ಸ್ಪರ್ಶಿಸುತ್ತದೆ.
ಹೀಗೆ ಎಲ್ಲ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಆತ್ಮದ ಹೊರಗಿನ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುತ್ತವೆ. ಇವನ್ನು
ಪ್ರಾಣವಾಯುವಿನ ಕ್ರಿಯೆಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಅಪಾನವಾಯುವು ಕೆಳಗಡೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ.
ವ್ಯಾನವಾಯುವು ಕುಗ್ಗುತ್ತದೆ ಮತ್ತು ಹಿಗ್ಗುತ್ತದೆ. ಸಮಾನವಾಯುವು ಸಮತೋಲನವನ್ನು
ಕಾಪಾಡುತ್ತದೆ. ಉದಾನವಾಯುವು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಜ್ಞಾನೋದಯವಾದ
ಅನಂತರ ಇವೆಲ್ಲವನ್ನೂ ಅವನು ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಅನ್ವೇಷಣೆಗಾಗಿ ಬಳಸುತ್ತಾನೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 28

ದ್ರವ್ಯಯಜ್ಞಾಸ್ತಪೋಯಜ್ಞಾ ಯೋಗಯಜ್ಞಾಸ್ತಥಾಪರೇ |

ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯಜ್ಞಾನಯಜ್ಞಾಶ್ಚ ಯತಯಃ ಸಂಶಿತವ್ರತಾಃ ||೨೮||

ದ್ರವ್ಯ ಯಜ್ಞಾಃ—ತನ್ನ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವುದು; ತಪಃ ಯಜ್ಞಾಃ—ತಪೆಸಿನ ಯಜ್ಞಗಳು; ಯೋಗ

ಯಜ್ಞಾ—ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗದ ಯಜ್ಞಗಳು; **ತಥಾ**—ಹೀಗೆ; **ಅಪರೇ**—ಇತರರು; **ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ**—ವೇದಾಧ್ಯಯನದ ಯಜ್ಞ; **ಜ್ಞಾನ ಯಜ್ಞಾಃ**—ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನದ ಪ್ರಗತಿಯ ಯಜ್ಞಗಳು; **ಚ**—ಕೂಡ; **ಯತಯಃ**—ಜ್ಞಾನೋದಯ ಹೊಂದಿರುವ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು; **ಸಂಶಿತ ವ್ರತಾಃ**—ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಿನ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಆಚರಿಸುವವರು.

ಅನುವಾದ

ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾದ ವ್ರತಗಳನ್ನು ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಕೆಲವರು ತಮ್ಮ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಯಜ್ಞಮಾಡಿ ಜ್ಞಾನೋದಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ. ಕೆಲವರು ತಪಸ್ಸನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ, ಕೆಲವರು ಯೋಗಯಜ್ಞದಿಂದ ಮತ್ತು ಕೆಲವರು ವೇದಗಳನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡಿ ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಜ್ಞಾನೋದಯವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಈ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ವಿಭಾಗಗಳಲ್ಲಿ ವಿಂಗಡಿಸಬಹುದು. ತಮ್ಮ ಆಸ್ತಿಯನ್ನು ಹಲವು ಬಗೆಯ ದಾನಗಳಲ್ಲಿ ಕೆಲವರು ವಿನಿಯೋಗಿಸುತ್ತಾರೆ. ಭಾರತದಲ್ಲಿ ಶ್ರೀಮಂತರಾದ ವ್ಯಾಪಾರಿಗಳ ವರ್ಗವು ಅಥವಾ ರಾಜವರ್ಗವು ಧರ್ಮಶಾಲೆ, ಅನ್ನಕ್ಷೇತ್ರ, ಅತಿಥಿಶಾಲೆ, ಅನಾಥಾಲಯ, ಮತ್ತು ವಿದ್ಯಾಪೀಠಗಳಂತಹ ಅನೇಕ ಬಗೆಗಳ ಧರ್ಮಸಂಸ್ಥೆಗಳನ್ನು ತೆರೆಯುತ್ತದೆ. ಇತರ ದೇಶಗಳಲ್ಲಿ ಸಹ ಬಡವರಿಗೆ ಆಹಾರ, ಶಿಕ್ಷಣ ಮತ್ತು ಔಷಧೋಪಚಾರಗಳನ್ನು ಉಚಿತವಾಗಿ ಒದಗಿಸಲು ಆಸ್ಪತ್ರೆಗಳು, ವೃದ್ಧಾಶ್ರಮಗಳು ಮತ್ತು ಇಂತಹ ಧಾರ್ಮಿಕ ಪ್ರತಿಷ್ಠಾನಗಳು ಇವೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಧರ್ಮಕಾರ್ಯಗಳಿಗೆ ದ್ರವ್ಯಮಯ ಯಜ್ಞ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಉನ್ನತಿಗಾಗಿ ಅಥವಾ ಸ್ವರ್ಗಪ್ರಾಪ್ತಿಗಾಗಿ ಹಲವರು ಚಂದ್ರಾಯಣ ಮತ್ತು ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯಗಳಂತಹ ಹಲವು ಬಗೆಯ ಕಠೋರ ವ್ರತಗಳನ್ನು ತಾವಾಗಿಯೇ ಸ್ವೀಕರಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಗಳಿಗಾಗಿ ಕೆಲವು ಬಹು ಕಟ್ಟುನಿಟ್ಟಾದ ನಿಯಮಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಉದಾಹರಣೆಗೆ ಚಾತುರ್ಮಾಸ್ಯವನ್ನು ಕೈಗೊಂಡವನು ವರ್ಷದಲ್ಲಿ ನಾಲ್ಕು ತಿಂಗಳಕಾಲ (ಜುಲೈನಿಂದ ಅಕ್ಟೋಬರ್‌ವರೆಗೆ) ಕ್ಷೀರಮಾಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದಿಲ್ಲ, ಕೆಲವು ಬಗೆಯ ಆಹಾರವನ್ನು ತಿನ್ನುವುದಿಲ್ಲ, ದಿನಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸಲಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚಾಗಿ ಊಟಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಮನೆಯನ್ನು ಬಿಟ್ಟು ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಹೀಗೆ ಬದುಕಿನ ಸುಖಗಳನ್ನು ತ್ಯಾಗಮಾಡುವುದಕ್ಕೆ ತಪೋಮಯ ಯಜ್ಞ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಪರಬ್ರಹ್ಮದಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗುವುದಕ್ಕಾಗಿ ಪತಂಜಲಿ ಯೋಗಸೂತ್ರವನ್ನು ಅಥವಾ ಹಠಯೋಗವನ್ನು ಆಚರಿಸುವವರಿದ್ದಾರೆ. ವಿಶಿಷ್ಟರೀತಿಯ ಸಿದ್ಧಿಗಾಗಿ ಅಷ್ಟಾಂಗಯೋಗದಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವವರೂ ಇದ್ದಾರೆ. ಕೆಲವರು ಎಲ್ಲ ಪವಿತ್ರ ಸ್ಥಳಗಳಿಗೆ ಯಾತ್ರೆ ಹೋಗುತ್ತಾರೆ. ಈ ಎಲ್ಲ ಆಚರಣೆಗಳಿಗೆ ಯೋಗಯಜ್ಞ ಎಂದು ಹೆಸರು; ಈ ರೀತಿ ಜನರು ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಒಂದು ನಿರ್ದಿಷ್ಟ ಬಗೆಯ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಗಾಗಿ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಆಚರಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಿವಿಧ ವೇದಸಾಹಿತ್ಯದ, ವಿಶೇಷವಾಗಿ ಉಪನಿಷತ್ತು, ವೇದಾಂತಸೂತ್ರ ಅಥವಾ ಸಾಂಖ್ಯ ದರ್ಶನದ ಅಧ್ಯಯನ ಮಾಡುವವರಿದ್ದಾರೆ. ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಸ್ವಾಧ್ಯಾಯ ಯಜ್ಞ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಈ ಯೋಗಿಗಳೆಲ್ಲರೂ ವಿವಿಧ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ತೊಡಗುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಇನ್ನೂ ಉತ್ತಮ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಬಯಸುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯು ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕಿಂತ ಭಿನ್ನವಾದದ್ದು. ಏಕೆಂದರೆ ಅದು ಭಗವಂತನ

ನೇರಸೇವೆಯಾಗಿದೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಯಾವುದೇ ಬಗೆಯ ಯಜ್ಞದಿಂದ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಆದರೆ ಭಗವಂತನ ಮತ್ತು ಅವನ ಶುದ್ಧಭಕ್ತರ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಅದನ್ನು ಪಡೆಯಬಹುದು. ಆದ್ದರಿಂದ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯು ದಿವ್ಯವಾದುದು.

ಶ್ಲೋಕ - 29

ಅಪಾನೇ ಜುಹ್ವತಿ ಪ್ರಾಣಂ ಪ್ರಾಣೇಽಪಾನಂ ತಥಾಪರೇ |
ಪ್ರಾಣಾಪಾನಗತೀ ರುದ್ಧ್ವಾ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮಪರಾಯಣಾಃ |
ಅಪರೇ ನಿಯತಾಹಾರಾಃ ಪ್ರಾಣಾನ್ ಪ್ರಾಣೇಷು ಜುಹ್ವತಿ ||೨೯||

ಅಪಾನೇ—ಅಧೋವಾಯುವಿನಲ್ಲಿ; ಜುಹ್ವತಿ—ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ; ಪ್ರಾಣಮ್—ಬಾಹ್ಯವಾಗಿ ವರ್ತಿಸುವ ವಾಯುವನ್ನು; ಪ್ರಾಣೇ—ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವ ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿ; ಅಪಾನಮ್—ಅಧೋವಾಯುವನ್ನು; ತಥಾ—ಅದರಂತೆಯೇ; ಅಪರೇ—ಇತರರು; ಪ್ರಾಣ—ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವ ವಾಯುವಿನ; ಅಪಾನ—ಅಧೋ ವಾಯುವಿನ; ಗತೀ—ಚಲನೆಯನ್ನು; ರುದ್ಧ್ವಾ—ತಡೆಗಟ್ಟಿ; ಪ್ರಾಣ ಆಯಾಮ—ಸಕಲ ಶ್ವಾಸನಿರೋಧದಿಂದ ಉಂಟಾಗುವ ಸಮಾಧಿಯಲ್ಲಿ; ಪರಾಯಣಾಃ—ಒಲವುಳ್ಳವರು; ಅಪರೇ—ಇತರರು; ನಿಯತ—ನಿಯಂತ್ರಿತವಾದ; ಆಹಾರಾಃ—ತಿನ್ನುವಿಕೆಯುಳ್ಳ; ಪ್ರಾಣಾನ್—ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವ ವಾಯುವನ್ನು; ಪ್ರಾಣೇಷು—ಹೊರಗೆ ಹೋಗುವ ವಾಯುವಿನಲ್ಲಿ; ಜುಹ್ವತಿ—ಅರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಅನುವಾದ

ಪ್ರಾಣಾಯಾಮದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವ ಇನ್ನೂ ಕೆಲವರು ಹೊರಹೋಗುವ ವಾಯುವಿನ ಚಲನೆಯನ್ನು ಒಳಕ್ಕೆ ಬರುವ ವಾಯುವಿನ ಚಲನೆಗೆ ಮತ್ತು ಒಳಕ್ಕೆ ಬಿಡುವ ಉಸಿರಿನ ಚಲನೆಯನ್ನು ಹೊರಕ್ಕೆ ಹೋಗುವ ವಾಯುವಿನ ಚಲನೆಗೆ ಅರ್ಪಿಸಿ ಕಡೆಗೆ ಎಲ್ಲ ಉಸಿರಾಟವನ್ನು ನಿಲ್ಲಿಸಿ ಸಮಾಧಿಸ್ಥರಾಗುತ್ತಾರೆ. ಇತರರು ಆಹಾರಸೇವನೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಿ ಹೊರಹೋಗುವ ಉಸಿರನ್ನೇ ಯಜ್ಞವಾಗಿ ಸಮರ್ಪಿಸುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಉಸಿರಾಟದ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವ ಪದ್ಧತಿಗೆ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಎಂದು ಹೆಸರು. ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಇದನ್ನು ಹಠಯೋಗ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಆಸನಗಳ ಮೂಲಕ ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡುತ್ತಾರೆ. ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಮುಂದುವರಿಯಲು ಈ ಎಲ್ಲ ಪದ್ಧತಿಗಳನ್ನು ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ಈ ಪದ್ಧತಿಯಲ್ಲಿ ದೇಹದೊಳಗಿನ ವಾಯುಗಳ ಚಲನೆಯ ದಿಕ್ಕನ್ನು ಬದಲಾಯಿಸುವಂತೆ ಅವನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸುವುದೂ ಸೇರಿದೆ. ಅಪಾನವಾಯುವು ಕೆಳಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಪ್ರಾಣವಾಯುವು ಮೇಲಕ್ಕೆ ಹೋಗುತ್ತದೆ. ಈ ವಾಯು ಪ್ರವಾಹಗಳು ಪೂರಕ ಅಥವಾ ಸಮತೋಲನದಲ್ಲಿ ಒಂದಕ್ಕೊಂದು ಸರಿಹೋಗುವವರೆಗೆ ಪ್ರಾಣಾಯಾಮ ಯೋಗಿಯು ಸಹಜವಾದ ರೀತಿಗೆ ವಿರುದ್ಧವಾದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಉಸಿರಾಡುವುದನ್ನು

ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಉಚ್ಚಾಸವನ್ನು ನಿಶ್ಚಾಸದಲ್ಲಿ ಸೇರಿಸುವುದು ರೇಚಕ. ಎರಡು ವಾಯುಪ್ರವಾಹಗಳನ್ನೂ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ನಿಲ್ಲಿಸಿದಾಗ ಆ ಮನುಷ್ಯನು ಕುಂಭಕ ಯೋಗದಲ್ಲಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತಾರೆ. ಕುಂಭಕ ಯೋಗವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿದ ಮನುಷ್ಯನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಆಯುಸ್ಸನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ವಿವೇಕಿಯಾದ ಯೋಗಿಗೆ ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದವರೆಗೆ ಕಾಯದೆ ಒಂದು ಜನ್ಮದಲ್ಲಿಯೇ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಕೈಗೊಡಿಸಿಕೊಳ್ಳುವುದರಲ್ಲಿ ಆಸಕ್ತಿ. ಕುಂಭಕ ಯೋಗವನ್ನು ಅಭ್ಯಾಸಮಾಡುವ ಮನುಷ್ಯನು ತನ್ನ ಆಯುಸ್ಸನ್ನು ಹೆಚ್ಚಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿರುವ ಮನುಷ್ಯನು ಭಗವಂತನ ದಿವ್ಯ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ವಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಸದಾ ನಿರತನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಯಂತ್ರಣ ಮಾಡಬಲ್ಲ. ಸದಾ ಕೃಷ್ಣಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಮಗ್ನನಾಗಿರುವುದರಿಂದ ಅವನ ಇಂದ್ರಿಯಗಳು ಬೇರೆ ರೀತಿಯ ಕ್ರಿಯೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೇ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಬದುಕಿನ ಅಂತ್ಯದಲ್ಲಿ ಆತನು ಸಹಜವಾಗಿ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ದಿವ್ಯ ನೆಲೆಗೆ ಏರಿಬಿಡುತ್ತಾನೆ; ಆದುದರಿಂದ ಅವನು ತನ್ನ ಆಯುಸ್ಸನ್ನು ಹೆಚ್ಚು ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಲು ಪ್ರಯತ್ನವನ್ನೇ ಮಾಡುವುದಿಲ್ಲ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ (14.26) ಹೇಳಿರುವಂತೆ ಅವನನ್ನು ತಕ್ಷಣವೇ ಮುಕ್ತಿಯ ಹಂತಕ್ಕೆ ಏರಿಸಲಾಗುತ್ತದೆ—

ಮಾಂ ಚ ಯೋಽವ್ಯಭಿಚಾರೇಣ ಭಕ್ತಿಯೋಗೇನ ಸೇವತೇ |

ಸ ಗುಣಾನ್ ಸಮತೀತ್ಯತಾನ್ ಬ್ರಹ್ಮಭೂಯಾಯ ಕಲ್ಪತೇ ||

"ಭಗವಂತನ ಪರಿಶುದ್ಧ ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತನಾದವನು ಐಹಿಕ ಪ್ರಕೃತಿಯ ಗುಣಗಳನ್ನು ಮೀರುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಕೂಡಲೇ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ನೆಲೆಗೆ ಏರುತ್ತಾನೆ." ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆ ಇರುವ ಮನುಷ್ಯನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಮಟ್ಟದಿಂದ ಪ್ರಾರಂಭಿಸುತ್ತಾನೆ ಮತ್ತು ಸದಾ ಆ ಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಇರುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಪತನ ಎಂಬುವುದಿಲ್ಲ. ಕಡೆಗೆ ಅವನು ವಿಳಂಬವಿಲ್ಲದೆ ಭಗವಂತನ ಧಾಮವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುತ್ತಾನೆ. ಮನುಷ್ಯನು ಕೃಷ್ಣಪ್ರಸಾದವಷ್ಟನ್ನೇಗಿ ಸೇವಿಸುತ್ತಿದ್ದರೆ ತಿನ್ನುವ ಆಹಾರದ ಪ್ರಮಾಣ ಸಹಜವಾಗಿಯೇ ಕಡಮೆಯಾಗುತ್ತದೆ. ಆಹಾರಸೇವನೆಯನ್ನು ಕಡಮೆಮಾಡುವುದು ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಯಂತ್ರಣಕ್ಕೆ ಬಹಳ ಸಹಕಾರಿ. ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಯಂತ್ರಣವಿಲ್ಲದೆ ಐಹಿಕ ತೊಡಕುಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗುವ ಸಾಧ್ಯತೆಯೇ ಇಲ್ಲ.

ಶ್ಲೋಕ - 30

ಸರ್ವೇಽಪ್ಯೇತೇ ಯಜ್ಞಫಿದೋ ಯಜ್ಞಕ್ಷಪಿತಕಲ್ಮಷಾಃ |

ಯಜ್ಞಶಿಷ್ಟಾಮೃತಭುಜೋ ಯಾನ್ತಿ ಬ್ರಹ್ಮ ಸನಾತನಮ್ ||೩೦||

ಸರ್ವೇ—ಎಲ್ಲರೂ; **ಅಪಿ**—ಸ್ವಷ್ಟವಾಗಿ ಭಿನ್ನವಾಗಿದ್ದರೂ; **ಏತೇ**—ಇವರು; **ಯಜ್ಞ ಏದಃ**—ಯಜ್ಞಾಚರಣೆಯ ಉದ್ದೇಶದೊಂದಿಗೆ ಪರಿಶ್ರಮವುಳ್ಳ; **ಯಜ್ಞ ಕ್ಷಪಿತ**—ಅಂತಹ ಯಜ್ಞಾಚರಣೆಗಳಿಂದ ಶುದ್ಧವಾದ; **ಕಲ್ಮಷಾಃ**—ಪಾಪಪೂರ್ಣ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳುಳ್ಳವರಾಗಿ; **ಯಜ್ಞ ಶಿಷ್ಟ**—ಅಂತಹ ಯಜ್ಞಾಚರಣೆಗಳ ಫಲವಾದ; **ಅಮೃತ ಭುಜಃ**—ಅಮೃತದ ರುಚಿನೋಡಿದವರಾಗಿ; **ಯಾನ್ತಿ**—ಸೇರುತ್ತಾರೆ; **ಬ್ರಹ್ಮ**—ಪರಮ; **ಸನಾತನಮ್**—ಶಾಶ್ವತ ವಾತಾವರಣವನ್ನು.

ಅನುವಾದ

ಯಜ್ಞದ ಅರ್ಥವನ್ನು ಬಲ್ಲ ಇವರೆಲ್ಲರೂ ಪಾಪವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಂಡು ನಿರ್ಮಲರಾಗುತ್ತಾರೆ ಮತ್ತು ಯಜ್ಞಫಲದ ಅಮೃತವನ್ನು ಸವಿದು, ಪರಮ ನಿತ್ಯ ಆವರಣದತ್ತ ಮುನ್ನಡೆಯುತ್ತಾರೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಬೇರೆಬೇರೆ ವಿಧವಾದ ಯಜ್ಞಗಳ (ದ್ರವ್ಯಮಯ ಯಜ್ಞ, ಸ್ಯಾಧ್ಯಾಯ ಯಜ್ಞ ಮತ್ತು ಯೋಗಯಜ್ಞ) ವಿವರಣೆಯಿಂದ ಇವೆಲ್ಲವುಗಳ ಗುರಿಗೆ ಒಂದೇ, ಅದು ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಯಂತ್ರಣ ಎಂದು ಅರ್ಥವಾಗುತ್ತದೆ. ಐಹಿಕ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಮೂಲ ಕಾರಣ ಇಂದ್ರಿಯ ತೃಪ್ತಿಯೇ; ಆದುದರಿಂದ ಇಂದ್ರಿಯತೃಪ್ತಿಯಿಂದ ದೂರವಾದ ವೇದಿಕೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸದೆ ಹೋದರೆ, ಸಂಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನ, ಸಂಪೂರ್ಣ ಆನಂದ ಮತ್ತು ಸಂಪೂರ್ಣ ಬದುಕು ಇವುಗಳ ಶಾಶ್ವತ ನೆಲೆಗೆ ಏರಲು ಸಾಧ್ಯವೇ ಇಲ್ಲ. ಈ ಹಂತವು ಶಾಶ್ವತ ವಾತಾವರಣದ ಅಥವಾ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ವಾತಾವರಣದ ನೆಲೆ. ಐಹಿಕ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಪಾಪ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನೆಲ್ಲ ಕಳೆದುಕೊಂಡು ಶುಚಿಯಾಗಲು ಮೇಲಿನ ಯಜ್ಞಗಳೆಲ್ಲ ನೆರವಾಗುತ್ತವೆ. ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಹೀಗೆ ಮುನ್ನಡೆದ ಮನುಷ್ಯನು ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಿ ಸುಖಿಯೂ ಶ್ರೀಮಂತನೂ ಆಗುವುದು ಮಾತ್ರವಲ್ಲ, ಕಡೆಯಲ್ಲಿ ಆತನು ಭಗವಂತನ ಶಾಶ್ವತ ಸಾಮ್ರಾಜ್ಯವನ್ನು ಪ್ರವೇಶಿಸುವನು, ನಿರಾಕಾರಬ್ರಹ್ಮನಲ್ಲಿ ಲೀನವಾಗುವನು ಇಲ್ಲವೇ ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ಸಹವಾಸದಲ್ಲಿರುವನು.

ಶ್ಲೋಕ - 31

ನಾಯಂ ಲೋಕೋಽಸ್ತಯಜ್ಞಸ್ಯ ಕುತೋಽನ್ಯಃ ಕುರುಸತ್ತಮ ||೩೧||

ನ—ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ; ಅಯಮ್—ಈ; ಲೋಕಃ—ಲೋಕವು; ಅಸ್ತಿ—ಇದೆ; ಅಯಜ್ಞಸ್ಯ—ಯಜ್ಞವನ್ನು ಆಚರಿಸದೆ ಇರುವವನಿಗೆ; ಕುತಃ—ಎಲ್ಲಿದೆ; ಅನ್ಯಃ—ಇನ್ನೊಂದು; ಕುರು ಸತ್ ತಮ—ಕುರುಕುಲ ಶ್ರೇಷ್ಠನೇ.

ಅನುವಾದ

ಕುರುವಂಶ ಶ್ರೇಷ್ಠನೇ, ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡದ ಮನುಷ್ಯನು ಈ ಭೂಮಿಯ ಮೇಲಾಗಲಿ ಅಥವಾ ಈ ಜನ್ಮದಲ್ಲಾಗಲಿ ಸುಖಿಯಾಗಿ ಬದುಕಲಾರ; ಇನ್ನು ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮದ ಮಾತೇನು?

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮನುಷ್ಯನ ಐಹಿಕ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ರೂಪ ಏನೇ ಆಗಿರಲಿ, ಅವನಿಗೆ ತನ್ನ ನಿಜಸ್ಥಿತಿಯ ಅರಿವು ಇರುವುದಿಲ್ಲ. ಎಂದರೆ, ಐಹಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಅಸ್ತಿತ್ವದಲ್ಲಿರುವುದಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ನಮ್ಮ ಪಾಪಜೀವನಗಳ ಬಹು ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳು. ಪಾಪಜೀವನಕ್ಕೆ ಕಾರಣ ಅಜ್ಞಾನ; ಮನುಷ್ಯನ ಐಹಿಕ ಅಸ್ತಿತ್ವವು ಮುಂದುವರಿಯುತ್ತಲೇ ಹೋಗುವುದಕ್ಕೆ ಪಾಪಜೀವನವೇ ಕಾರಣ. ಈ ಗೋಚರಿಂದ

ಬಿಡುಗಡೆಯಾಗಲು ಮಾನವಜನ್ಮವೊಂದೇ ಅವಕಾಶ. ಆದುದರಿಂದ ನಾವು ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಂಡು ಹೋಗಲು ವೇದಗಳು ಒಂದು ಅವಕಾಶವನ್ನು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಧರ್ಮ, ಆರ್ಥಿಕ ನೆಮ್ಮದಿ, ನಿಯಂತ್ರಿಸಿದ ಇಂದ್ರಿಯತೃಪ್ತಿ ಮತ್ತು ಕಟ್ಟಕಡೆಗೆ, ದುಃಖದ ಸ್ಥಿತಿಯಿಂದ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ತಪ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುವ ರೀತಿ ಇವನ್ನು ವೇದಗಳು ತೋರಿಸಿಕೊಡುತ್ತವೆ. ಧರ್ಮದ ಮಾರ್ಗದಿಂದ ಅಥವಾ ಮೇಲೆ ಸೂಚಿಸಿದ ವಿವಿಧ ಯಜ್ಞಗಳಿಂದ ನಮ್ಮ ಆರ್ಥಿಕ ಸಮಸ್ಯೆಗಳು ತಂತಾನೆ ಪರಿಹಾರವಾಗುತ್ತವೆ. ಯಜ್ಞಾಚರಣೆಯಿಂದ, ಜನಸಂಖ್ಯೆ ಹೆಚ್ಚಾದರೂ ಸಹ, ನಮಗೆ ಅಗತ್ಯವಾದಷ್ಟು ಆಹಾರ, ಹಾಲು ಮೊದಲಾದವೆಲ್ಲ ದೊರೆಯುತ್ತವೆ. ದೇಹಕ್ಕೆ ಬೇಕಾದುದೆಲ್ಲ ದೊರೆತನಂತರ ಸಹಜವಾಗಿ ಮುಂದಿನ ಘಟ್ಟ ಇಂದ್ರಿಯತೃಪ್ತಿ. ಆದುದರಿಂದ ವೇದಗಳು ನಿಯಂತ್ರಿತ ಇಂದ್ರಿಯ ತೃಪ್ತಿಗಾಗಿ ಪವಿತ್ರ ವಿವಾಹವನ್ನು ವಿಧಿಸಿದೆ. ಇದರಿಂದ ಮನುಷ್ಯನು ಐಹಿಕ ಬಂಧನದಿಂದ ಮುಕ್ತಿಯ ನೆಲೆಗೆ ಕ್ರಮೇಣ ಏರುತ್ತಾನೆ. ಮುಕ್ತ ಜೀವನದ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯೆಂದರೆ ಭಗವಂತನ ಸಹವಾಸ. ಮೇಲೆ ವರ್ಣಿಸಿದಂತೆ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಮಾಡುವುದರಿಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಬಹುದು. ವೇದಗಳು ವಿಧಿಸಿದಂತೆ ಯಜ್ಞಾಚರಣೆ ಮಾಡಲು ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಒಲವಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ, ಈಗಿನ ದೇಹದಲ್ಲಿ ಸಹ ಅವನು ಸುಖವಾಗಿರುವನೆಂದು ನಿರೀಕ್ಷಿಸುವುದು ಹೇಗೆ? ಇನ್ನೊಂದು ಗ್ರಹದಲ್ಲಿ ಬೇರೊಂದು ದೇಹದ ಪಾಡೇನು? ಬೇರೆಬೇರೆ ಸ್ವರ್ಗಗ್ರಹಗಳಲ್ಲಿ ಬೇರೆಬೇರೆ ಮಟ್ಟಗಳ ಭೌತಿಕ ನೆಮ್ಮದಿಯುಂಟು; ವಿವಿಧ ಯಜ್ಞಗಳಲ್ಲಿ ನಿರತರಾದವರಿಗೆ ಇವುಗಳಲ್ಲಿ ಬಹು ಸುಖವುಂಟು. ಆದರೆ ಮನುಷ್ಯನಾದವನು ಸಾಧಿಸಬಹುದಾದ ಅತ್ಯಂತ ಉನ್ನತ ರೀತಿಯ ಸುಖ ಎಂದರೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ದಿವ್ಯಗ್ರಹಗಳಿಗೆ ಏರುವುದು. ಆದುದರಿಂದ ಐಹಿಕ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಎಲ್ಲ ಸಮಸ್ಯೆಗಳಿಗೆ ಪರಿಹಾರವೆಂದರೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಬದುಕು.

ಶ್ಲೋಕ - 32

ಏವಂ ಬಹುವಿಧಾ ಯಜ್ಞಾ ವಿತತಾ ಬ್ರಹ್ಮಣೋ ಮುಖೇ |

ಕರ್ಮಜಾನ್ ವಿದ್ಧಿ ತಾನ್ ಸರ್ವಾನೇವಂ ಜ್ಞಾತ್ವಾ ವಿಮೋಕ್ಷ್ಯಸೇ ||೩೨||

ಏವಮ್—ಹೀಗೆ; ಬಹು ವಿಧಾಃ—ವಿವಿಧ ಬಗೆಯ; ಯಜ್ಞಾಃ—ಯಜ್ಞಗಳು; ವಿತತಾಃ—ಹರಡಿವೆ; ಬ್ರಹ್ಮಣಃ—ವೇದಗಳ; ಮುಖೇ—ಬಾಯಿಯ ಮೂಲಕ; ಕರ್ಮ ಜಾನ್—ಕರ್ಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವೆಂದು; ವಿದ್ಧಿ—ನೀನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು; ತಾನ್—ಅವುಗಳನ್ನು; ಸರ್ವಾನ್—ಎಲ್ಲವನ್ನೂ; ಏವಮ್—ಹೀಗೆ; ಜ್ಞಾತ್ವಾ—ತಿಳಿದು; ವಿಮೋಕ್ಷ್ಯಸೇ—ಬಿಡುಗಡೆ ಪಡೆಯುತ್ತೀಯೆ.

ಅನುವಾದ

ಈ ಎಲ್ಲ ಬಗೆಯ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ವೇದಗಳು ಒಪ್ಪುತ್ತವೆ. ಅವೆಲ್ಲ ಬೇರೆ ಬೇರೆ ಬಗೆಗಳ ಕರ್ಮದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದವು. ಹೀಗೆಂದು ತಿಳಿದುಕೊಂಡರೆ ನೀನು ಮೋಕ್ಷವನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತೀಯೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮೇಲೆ ವಿವರಿಸಿದಂತೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ರೀತಿಗಳ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ಬೇರೆಬೇರೆ ರೀತಿಗಳ ಕರ್ಮಮಾಡುವವರಿಗೆ ಹೊಂದುವಂತೆ ವೇದಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದೆ. ಮನುಷ್ಯರು ದೇಹದ ಪರಿಕಲ್ಪನೆಯಲ್ಲೇ ಗಾಢವಾಗಿ ಮಗ್ನರಾಗಿರುತ್ತಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ದೇಹದಿಂದ, ಮನಸ್ಸಿನಿಂದ ಅಥವಾ ಬುದ್ಧಿಶಕ್ತಿಯಿಂದ ಕೆಲಸ ಮಾಡಲು ಸಾಧ್ಯವಾಗುವಂತೆ ಈ ಯಜ್ಞಗಳನ್ನು ವ್ಯವಸ್ಥೆಗೊಳಿಸಿದೆ. ಆದರೆ ಕಡೆಗೆ ದೇಹದಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲೆಂದೇ ಅವುಗಳನ್ನು ಹೇಳಿದೆ. ಭಗವಂತನು ಆಡುವ ಮಾತೇ ಇದನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಖಚಿತಗೊಳಿಸುತ್ತದೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 33

ಶ್ರೇಯಾನ್ ದ್ರವ್ಯಮಯಾದ್ ಯಜ್ಞಾಜ್ಞನಯಜ್ಞಃ ಪರಂತಪ |

ಸರ್ವಂ ಕರ್ಮಾಖಿಲಂ ಪಾರ್ಥ ಜ್ಞಾನೇ ಪರಿಸಮಾಪ್ಯತೇ ||೩೩||

ಶ್ರೇಯಾನ್—ಅತ್ಯುತ್ತಮವಾದುದು; ದ್ರವ್ಯ ಮಯಾತ್—ಭೌತಿಕ ವಸ್ತುಗಳ; ಯಜ್ಞಾತ್—ಯಜ್ಞಕ್ಕಿಂತಲೂ; ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞಃ—ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿನ ಯಜ್ಞವು; ಪರಂತಪ—ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ದಂಡಿಸುವವನೇ; ಸರ್ವಮ್—ಎಲ್ಲವೂ; ಕರ್ಮ—ಚಟುವಟಿಕೆಗಳು; ಅಖಿಲಮ್—ಸಮಗ್ರತೆಯಲ್ಲಿ; ಪಾರ್ಥ—ಪೃಥೆಯಪುತ್ರನೇ; ಜ್ಞಾನೇ—ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ; ಪರಿಸಮಾಪ್ಯತೇ—ಕೊನೆಗೊಳ್ಳುತ್ತದೆ.

ಅನುವಾದ

ಶತ್ರುಗಳನ್ನು ದಂಡಿಸುವ ಅರ್ಜುನನೇ, ದ್ರವ್ಯಮಯ ಯಜ್ಞ ಮಾಡುವುದಕ್ಕಿಂತ ಜ್ಞಾನಯಜ್ಞವು ಉತ್ತಮವಾದರೂ, ಪಾರ್ಥ, ಎಲ್ಲ ಯಜ್ಞ ಕರ್ಮವೂ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಪರಿಸಮಾಪ್ತಿಯಾಗುತ್ತದೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಎಲ್ಲ ಯಜ್ಞಗಳ ಗುರಿಯೂ ಒಂದೇ—ಸಂಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನ ಸ್ಥಿತಿಯನ್ನು ಮುಟ್ಟಿ ಅನಂತರ ಐಹಿಕ ದುಃಖಗಳಿಂದ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದಿ, ಅಂತಿಮವಾಗಿ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನ ಪ್ರೇಮಪೂರ್ವಕ ದಿವ್ಯಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ನಿರತವಾಗುವುದು. ಆದರೂ ಈ ವಿವಿಧ ಯಜ್ಞಕ್ರಿಯೆಗಳಲ್ಲಿ ಒಂದು ರಹಸ್ಯವಿದೆ; ಈ ರಹಸ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಯಜ್ಞಗಳು ಯಜ್ಞಮಾಡುವವನ ವಿಶಿಷ್ಟ ಶ್ರದ್ಧೆಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ವಿವಿಧ ರೂಪಗಳನ್ನು ಪಡೆಯುತ್ತವೆ. ಯಜ್ಞ ಮಾಡುವವನ ಶ್ರದ್ಧೆಯು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನದ ಘಟ್ಟವನ್ನು ತಲಪಿದಾಗ, ಅವನು ಇಂತಹ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದೆ ಐಹಿಕ ವಸ್ತುಗಳ ಯಜ್ಞವಷ್ಟನ್ನೇ ಮಾಡುವವರಿಗಿಂತ ಮುನ್ನಡೆದಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಏಕೆಂದರೆ ಜ್ಞಾನ ಪಡೆಯದೆ ಮಾಡಿದ ಯಜ್ಞಗಳು ಐಹಿಕ ನೆಲೆಯಲ್ಲೇ ಉಳಿಯುತ್ತವೆ. ಇವುಗಳಿಂದ ಯಾವ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಫಲವೂ ಇಲ್ಲ. ನಿಜವಾದ ಜ್ಞಾನವು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನದ ಅತ್ಯುನ್ನತ ಹಂತವಾದ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಖರವನ್ನು ಮುಟ್ಟುತ್ತದೆ. ಯಜ್ಞಮಾಡುವವನ ಜ್ಞಾನವು ಉನ್ನತ ಮಟ್ಟಕ್ಕೇರದಿದ್ದರೆ ಯಜ್ಞಗಳು ಐಹಿಕ ಕರ್ಮಗಳಷ್ಟೇ. ಆದರೆ ಅವನ್ನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನದ ಮಟ್ಟಕ್ಕೇರಿಸಿದಾಗ ಅಂತಹ ಎಲ್ಲ ಕರ್ಮಗಳು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ನೆಲೆಗೆ ಏರುತ್ತವೆ. ಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿನ

ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳಿಗೆ ಅನುಗುಣವಾಗಿ ಯಜ್ಞಕರ್ಮಗಳನ್ನು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಕರ್ಮಕಾಂಡಗಳೆಂದೂ ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಜ್ಞಾನಕಾಂಡಗಳೆಂದೂ ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಜ್ಞಾನದ ಗುರಿಯಿಂದ ಮಾಡಿದ ಯಜ್ಞವು ಉತ್ತಮ.

ಶ್ಲೋಕ - 34

ತದ್ ವಿದ್ಧಿ ಪ್ರಣಿಪಾತೇನ ಪರಿಪ್ರಶ್ನೇನ ಸೇವಯಾ |
ಉಪದೇಕ್ಷ್ಯನ್ತಿ ತೇ ಜ್ಞಾನಂ ಜ್ಞಾನಿನಸ್ತತ್ತದರ್ಶಿನಃ ||೩೪||

ತತ್—ವಿವಿಧ ಯಜ್ಞಗಳ ಆ ಜ್ಞಾನವನ್ನು; **ವಿದ್ಧಿ**—ತಿಳಿಯಲು ಪ್ರಯತ್ನಿಸು; **ಪ್ರಣಿಪಾತೇನ**—ಗುರುಗಳ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ; **ಪರಿಪ್ರಶ್ನೇನ**—ವಿನಯಪೂರ್ವಕ ವಿಚಾರಣೆಗಳಿಂದ; **ಸೇವಯಾ**—ಸೇವೆಯನ್ನು ಸಲ್ಲಿಸುವುದರಿಂದ; **ಉಪದೇಕ್ಷ್ಯನ್ತಿ**—ಅವರು ದೀಕ್ಷೆ ನೀಡುವರು; **ತೇ**—ನಿನಗೆ; **ಜ್ಞಾನಮ್**—ಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ; **ಜ್ಞಾನಿನಃ**—ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಿಗಳು; **ತತ್ತ**—ಸತ್ಯದ; **ದರ್ಶಿನಃ**—ದ್ರಷ್ಟಾರರಾದ.

ಅನುವಾದ

ಗುರುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಿ ಸತ್ಯವನ್ನು ತಿಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ಕಿಪ್ರಯತ್ನಿಸು. ನಮ್ರನಾಗಿ ಅವರಿಗೆ ಪ್ರಶ್ನೆಮಾಡು ಮತ್ತು ಅವರಿಗೆ ಸೇವೆ ಮಾಡು. ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಪಡೆದ ವ್ಯಕ್ತಿಗಳು ಸತ್ಯವನ್ನು ಕಂಡಿದ್ದಾರೆ. ಆದುದರಿಂದ ಅವರು ನಿನಗೆ ಜ್ಞಾನೋಪದೇಶ ಮಾಡಬಲ್ಲರು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರದ ಮಾರ್ಗವು ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಕಠಿಣವಾದದ್ದು. ಆದುದರಿಂದ, ಭಗವಂತನಿಂದಲೇ ಬಂದ ಗುರುಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿನ ಒಬ್ಬ ನಿಜವಾದ ಗುರುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗುವಂತೆ ಭಗವಂತನು ಬುದ್ಧಿಹೇಳುತ್ತಾನೆ. ಈ ಗುರುಪರಂಪರೆಯ ತತ್ವವನ್ನು ಅನುಸರಿಸದೆ ಯಾರೂ ನಿಜವಾದ ಗುರುವಾಗಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಭಗವಂತನೇ ಪ್ರಪ್ರಥಮ ಗುರು. ಈ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದವನು ಭಗವಂತನ ಸಂದೇಶವನ್ನು ಯಥಾವತ್ತಾಗಿ ಹೇಳಿಕೊಡಬಲ್ಲ. ಸೋಗುಹಾಗುವ ಮೂರ್ಖರು ಮಾಡುವಂತೆ ತನ್ನ ಪ್ರಕ್ರಿಯೆಯನ್ನು ತಾನೇ ಸೃಷ್ಟಿಸಿಕೊಂಡು ಯಾರೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಭಾಗವತವು (6.3.19) **ಧರ್ಮಂ ತು ಸಾಕ್ಷಾದ್ ಭಗವತ್ ಪ್ರಣೀತಮ್** ಎಂದರೆ ಧರ್ಮಮಾರ್ಗವನ್ನು ಭಗವಂತನೇ ನೇರವಾಗಿ ತೋರಿಸಿಕೊಡುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಹೇಳುತ್ತದೆ. ಆದುದರಿಂದ ಊಹಾತ್ಮಕ ಚಿಂತನೆಗಳಾಗಲಿ, ಒಣವಾದಗಳಾಗಲಿ, ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಸರಿಯಾದ ದಾರಿಗೆ ಕರೆದೊಯ್ಯಲಾರವು. ವಿದ್ಯಾಗ್ರಂಥಗಳನ್ನು ಸ್ವತಂತ್ರವಾಗಿ ಅಭ್ಯಾಸ ಮಾಡಿಯೂ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಯನ್ನು ಸಾಧಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ. ಈ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಲು ಒಬ್ಬ ನಿಜವಾದ ಗುರುವಿನ ಬಳಿಗೆ ಹೋಗಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಅಂತಹ ಗುರುವಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಶರಣಾಗಬೇಕು. ಶಿಷ್ಯನು ಒಣಪ್ರತಿಷ್ಠೆಯಿಲ್ಲದೆ ದಾಸನಂತೆ ಗುರುವಿನ ಸೇವೆ ಮಾಡಬೇಕು. ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಪಡೆದ ಗುರುವಿನ ತೃಪ್ತಿಯೇ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬದುಕಿನಲ್ಲಿ ಪ್ರಗತಿಯ ಗುಟ್ಟು. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅರಿವಿಗೆ ಪ್ರಶ್ನಿಸುವುದು ಮತ್ತು ವಿಧೇಯತೆಗಳೆರಡೂ ಇರಬೇಕು. ವಿಧೇಯತೆ ಮತ್ತು ಸೇವೆಗಳಿಲ್ಲದಿದ್ದರೆ

ವಿದ್ವಾಂಸನಾದ ಗುರುವನ್ನು ಪ್ರಶ್ನಿಸುವುದರಿಂದ ಪ್ರಯೋಜನವಿಲ್ಲ. ಗುರುವಿನ ಪರೀಕ್ಷೆಯಲ್ಲಿ ಶಿಷ್ಯನು ಉತ್ತೀರ್ಣನಾಗಬೇಕು. ಗುರುವು ಶಿಷ್ಯನ ಪ್ರಾಮಾಣಿಕ ಹಂಬಲವನ್ನು ಕಂಡಾಗ ತಂತಾನೇ ಅವನಿಗೆ ನಿಜವಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅರಿವನ್ನು ಅನುಗ್ರಹಿಸುತ್ತಾನೆ. ಈ ಶ್ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಕುರುಡು ಅನುಸರಣೆ ಮತ್ತು ಅಸಂಬದ್ಧ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳು ಎರಡನ್ನೂ ಖಂಡಿಸಿದೆ. ಶಿಷ್ಯನು ಗುರುವಿನ ಮಾತುಗಳನ್ನು ವಿಧೇಯತೆಯಿಂದ ಆಲಿಸಬೇಕು. ಅಷ್ಟೇ ಅಲ್ಲದೆ ವಿಧೇಯನಾಗಿ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಿ ಪ್ರಶ್ನೆಗಳನ್ನು ಕೇಳಿ ಗುರುವಿನಿಂದ ಸ್ಪಷ್ಟವಾದ ಅರಿವನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು. ನಿಜವಾದ ಗುರುವು ಸ್ವಭಾವದಿಂದಲೇ ಶಿಷ್ಯನ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ದಯೆ ತೋರಿಸುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿಯು ವಿಧೇಯನಾಗಿ ಸದಾ ಸೇವೆ ಸಲ್ಲಿಸಲು ಸಿದ್ಧನಾಗಿದ್ದರೆ, ಜ್ಞಾನ ಮತ್ತು ವಿಚಾರಗಳ ವಿನಿಮಯವು ಪರಿಪೂರ್ಣವಾಗುತ್ತದೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 35

ಯಜ್ಞಾತ್ಮಾ ನ ಪುನರ್ಮೋಹಮೇವಂ ಯಾಸ್ಯಸಿ ಪಾಣ್ಡವ |

ಯೇನ ಭೂತಾನ್ಯಶೇಷಾಣಿ ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸ್ಯಾತ್ಮನ್ಯಥೋ ಮಯಿ ||೩೫||

ಯತ್—ಯಾವುದನ್ನು; ಜ್ಞಾತ್ವಾ—ತಿಳಿದು; ನ—ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ; ಪುನಃ—ಮತ್ತೆ; ಮೋಹಮ್—ಭ್ರಾಂತಿಗೆ; ಏವಮ್—ಇದರಂತೆ; ಯಾಸ್ಯಸಿ—ಹೋಗುತ್ತೀಯೆ; ಪಾಣ್ಡವ—ಪಾಂಡುಪುತ್ರನೇ; ಯೇನ—ಯಾವುದರಿಂದ; ಭೂತಾನಿ—ಜೀವಿಗಳನ್ನೂ; ಅಶೇಷಾಣಿ—ಎಲ್ಲ; ದ್ರಕ್ಷ್ಯಸಿ—ನೋಡುವೆ; ಆತ್ಮನಿ—ಪರಮಾತ್ಮನಲ್ಲಿ; ಅಥ ಉ—ಅಥವಾ ಬೇರೆ ಶಬ್ದಗಳಲ್ಲಿ; ಮಯಿ—ನನ್ನಲ್ಲಿ.

ಅನುವಾದ

ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಪಡೆದ ಆತ್ಮನಿಂದ ನಿಜವಾದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ನೀನು ಪಡೆದರೆ ಮತ್ತೆ ಇಂತಹ ಮೋಹಕ್ಕೆ ಎಂದೂ ಒಲವಿರುವುದಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಈ ಜ್ಞಾನವು ಲಭ್ಯವಾದಾಗ ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳೂ ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ಅಂಶಗಳೇ. ಇತರ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ, ಅವರೆಲ್ಲ ನನ್ನವರೇ ಎನ್ನುವುದನ್ನು ನೀನು ಕಾಣುತ್ತೀಯೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರ ಪಡೆದ ವ್ಯಕ್ತಿಯು ವಸ್ತುಗಳ ನಿಜವಾದ ಸ್ವರೂಪವನ್ನು ತಿಳಿದಿರುತ್ತಾನೆ. ಅಂತಹ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದರ ಫಲ ಎಂದರೆ ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳೂ ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನ ವಿಭಿನ್ನಾಂಶ ಎಂಬ ಅರಿವು ದೊರೆಯುವುದು. ಕೃಷ್ಣನಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿರುವ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಕಲ್ಪನೆಗೆ ಮಾಯಾ ಎಂದು ಹೆಸರು. (ಮಾ—ಅಲ್ಲ, ಯಾ—ಇದು). ಕೆಲವರು ನಮಗೂ ಕೃಷ್ಣನಿಗೂ ಸಂಬಂಧವೇ ಇಲ್ಲ, ಕೃಷ್ಣನು ದೊಡ್ಡ ಐತಿಹಾಸಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿ ಮಾತ್ರ ಮತ್ತು ಪರಮ ಸತ್ಯವು ನಿರಾಕಾರ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಹೇಳಿದಂತೆ ಈ ನಿರಾಕಾರ ಬ್ರಹ್ಮನ್ ಎನ್ನುವುದು ಕೃಷ್ಣನ ವೈಯಕ್ತಿಕ ಪ್ರಭೆ. ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ಕೃಷ್ಣನು ಎಲ್ಲಕ್ಕೂ ಕಾರಣನು. ಕೃಷ್ಣನು ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ

ಪುರುಷ, ಎಲ್ಲ ಕಾರಣಗಳ ಕಾರಣನು ಎಂದು ಬ್ರಹ್ಮಸಂಹಿತೆಯಲ್ಲಿ ಸ್ಪಷ್ಟವಾಗಿ ಹೇಳಿದೆ. ಕೋಟ್ಯಂತರ ಅವತಾರಗಳು ಅವನ ವಿವಿಧ ವಿಸ್ತರಣೆಗಳು ಮಾತ್ರ. ಹಾಗೆಯೇ ಜೀವಿಗಳೂ ಕೃಷ್ಣನ ವಿಸ್ತರಣೆಗಳೇ. ತನ್ನ ಹಲವು ವಿಸ್ತರಣೆಗಳಲ್ಲಿ ಕೃಷ್ಣನು ತನ್ನ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅಸ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಮಾಯಾವಾದಿ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರು ತಪ್ಪಾಗಿ ಯೋಚಿಸುತ್ತಾರೆ. ಈ ಯೋಚನೆಯು ಭೌತಿಕ ಜಗತ್ತಿನ ಅನುಭವದಿಂದ ಬಂದದ್ದು. ಒಂದು ವಸ್ತುವನ್ನು ಚೂರುಚೂರಾಗಿ ಮಾಡಿ ಹಂಚಿದರೆ ಅದು ಸ್ವಂತದ ಮೂಲವ್ಯಕ್ತಿತ್ವವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳುತ್ತದೆ ಎಂದು ಐಹಿಕ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ನಮ್ಮ ಅನುಭವ. ಆದರೆ ಪರಾತ್ಪರ ಎಂದರೆ ಒಂದಕ್ಕೆ ಒಂದು ಸೇರಿದರೂ ಒಂದೇ, ಮತ್ತು ಒಂದರಲ್ಲಿ ಒಂದನ್ನು ಕಳೆದರೂ ಒಂದೇ. ಮಾಯಾವಾದಿ ತತ್ವಶಾಸ್ತ್ರಜ್ಞರಿಗೆ ಇದು ಅರ್ಥವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಪರಾತ್ಪರ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಇದೇ ವಾಸ್ತವ ಸ್ಥಿತಿ.

ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ವಿಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ಸಾಕಷ್ಟು ತಿಳುವಳಿಕೆ ಇಲ್ಲದಿರುವುದರಿಂದ ಈಗ ನಮ್ಮನ್ನು ಮಾಯೆ ಆವರಿಸಿದೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಾವು ಕೃಷ್ಣನಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುತ್ತೇವೆ. ನಾವು ಕೃಷ್ಣನಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕಗೊಂಡ ಭಾಗಗಳಾದರೂ ನಾವು ಅವನಿಂದ ಭಿನ್ನವಲ್ಲ. ಜೀವಿಗಳ ಶಾರೀರಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸವೆನ್ನುವುದು ಮಾಯಾ. ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ತೃಪ್ತಿಪಡಿಸುವುದಕ್ಕಾಗಿಯೇ ನಾವಿರುವುದು. ಮಾಯೆಯ ದೆಸೆಯಿಂದಾಗಿ ಅರ್ಜುನನು ತನ್ನ ಬಂಧುಗಳೊಡನೆ ಇರುವ ಅಲ್ಪಕಾಲದ ದೈಹಿಕ ಬಾಂಧವ್ಯವೇ ಕೃಷ್ಣನೊಡನೆ ಇರುವ ಶಾಶ್ವತವಾದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಬಾಂಧವ್ಯಕ್ಕಿಂತ ಹೆಚ್ಚು ಮುಖ್ಯ ಎಂದು ಭಾವಿಸಿದ. ಗೀತೆಯ ಇಡೀ ಉಪದೇಶದ ಧ್ಯೇಯವು ಹೀಗಿದೆ—ಕೃಷ್ಣನ ನಿತ್ಯಸೇವಕನಾದ ಜೀವಿಯನ್ನು ಕೃಷ್ಣನಿಂದ ಬೇರ್ಪಡಿಸಲು ಸಾಧ್ಯವಿಲ್ಲ ಮತ್ತು ಕೃಷ್ಣನಿಂದ ಪ್ರತ್ಯೇಕವಾಗಿ ತನಗೆ ಅಸ್ತಿತ್ವವಿದೆ ಎಂಬ ಜೀವಿಯ ಭಾವನೆಯು ಮಾಯೆ. ಪರಮ ಪ್ರಭುವಿನ ವಿಭಿನ್ನಾಂಶಗಳಾಗಿ ಜೀವಿಗಳು ಸಾಧಿಸಬೇಕಾದ ಒಂದು ಗುರಿ ಇದೆ. ನೆನಪಿಗೂ ಎಟುಕದಷ್ಟು ಕಾಲದಿಂದ ಈ ಗುರಿಯನ್ನು ಅವರು ಮರೆತಿದ್ದಾರೆ. ಈ ಕಾರಣದಿಂದ ಮನುಷ್ಯರು, ಪ್ರಾಣಿಗಳು, ದೇವತೆಗಳು ಬೇರೆ ಬೇರೆ ದೇಹಗಳಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿದ್ದಾರೆ. ಭಗವಂತನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮರೆತದ್ದರಿಂದಲೇ ಇಂತಹ ದೈಹಿಕ ವ್ಯತ್ಯಾಸಗಳು ಉದ್ಭವಿಸಿವೆ. ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಿಂದ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ತೊಡಗಿರುವವನು ಈ ಮಾಯೆಯಿಂದ ಕೂಡಲೇ ಬಿಡುಗಡೆ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಇಂತಹ ಶುದ್ಧಜ್ಞಾನವನ್ನು ನಿಜವಾದ ಗುರುವಿನಿಂದ ಮಾತ್ರ ಪಡೆಯಬಹುದು. ಹೀಗೆ ಪಡೆದುಕೊಂಡು ಜೀವಿಯು ಕೃಷ್ಣನಿಗೆ ಸರಿಸಮಾನ ಎನ್ನುವ ಭ್ರಮೆಯನ್ನು ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಪರಿಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನವು ಇದು — ಪರಿಪೂರ್ಣನಾದ ಕೃಷ್ಣನು ಎಲ್ಲ ಜೀವಿಗಳಿಗೂ ಪರಮ ಆಶ್ರಯನು ಮತ್ತು ಇಂತಹ ಆಶ್ರಯವನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿದರೆ ಜೀವಿಗಳು ಭೌತಿಕ ವ್ಯಕ್ತಿಯಿಂದ ಭ್ರಾಂತಿಗೊಳಗಾಗಿ ತಮಗೆ ಪ್ರತ್ಯೇಕ ಅಸ್ತಿತ್ವವಿದೆ ಎಂದು ಕಲ್ಪಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾರೆ. ಹೀಗೆ ಬೇರೆಬೇರೆ ಹಂತದ ಭೌತಿಕ ಕಲ್ಪನೆಯಿಂದಾಗಿ ಅವರು ಕೃಷ್ಣನನ್ನು ಮರೆತುಬಿಡುತ್ತಾರೆ. ಆದರೆ ಹೀಗೆ ಭ್ರಮೆಗೊಂಡ ಜೀವಿಗಳು ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡರೆ ಅವರು ಮುಖ್ಯಮಾರ್ಗದಲ್ಲಿದ್ದಾರೆ ಎಂದು ಅರ್ಥ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬೇಕು. ಇದನ್ನು ಭಾಗವತವು (2.10.6) **ಮುಕ್ತಿರ್‌ಹಿತ್ಯಾನ್ಯಥಾ ರೂಪಂ ಸ್ವರೂಪೇಣ ವ್ಯವಸ್ಥಿತಿಃ** ಎಂದು ದೃಢಪಡಿಸುತ್ತದೆ. ಮುಕ್ತಿ ಎಂದರೆ (ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ) ಕೃಷ್ಣನ ನಿತ್ಯ ಸೇವಕನಾಗಿ ತನ್ನ ನಿಜಸ್ವರೂಪದಲ್ಲಿರುವುದು.

ಶ್ಲೋಕ - 36

ಅಪಿ ಚೇದಸಿ ಪಾಪೇಭ್ಯಃ ಸರ್ವೇಭ್ಯಃ ಪಾಪಕೃತ್ತಮಃ |
ಸರ್ವಂ ಜ್ಞಾನಪ್ಲವೇನೈವ ವೃಜಿನಂ ಸನ್ತರಿಷ್ಯಸಿ ||೩೬||

ಅಪಿ—ಕೂಡ; ಚೇತ್—ಆದರೆ; ಅಪಿ—ಇದ್ದೀಯೆ; ಪಾಪೇಭ್ಯಃ—ಪಾಪಿಗಳ; ಸರ್ವೇ ಭ್ಯಃ—ಎಲ್ಲ; ಪಾಪ ಕೃತ್ ತಮಃ—ಮಹಾ ಪಾಪಿಯು; ಸರ್ವಮ್—ಅಂತಹ ಎಲ್ಲ ಪಾಪಪೂರ್ಣ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು; ಜ್ಞಾನ ಪ್ಲವೇನ—ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನದ ನೌಕೆಯಿಂದ; ಏವ—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ; ವೃಜಿನಮ್—ಕ್ಷೇಶಗಳ ಸಾಗರವನ್ನು; ಸನ್ತರಿಷ್ಯಸಿ—ಪೂರ್ತಿಯಾಗಿ ದಾಟುತ್ತೀಯೆ.

ಅನುವಾದ

ಪಾಪಿಗಳಲ್ಲಿ ಪರಮಪಾಪಿಯೆಂದು ಪರಿಗಣಿತನಾಗಿದ್ದರೂ ನೀನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನದ ದೋಣಿಯಲ್ಲಿದ್ದಾಗ ದುಃಖಸಾಗರವನ್ನು ದಾಟಬಲ್ಲೆ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಕೃಷ್ಣ ಸಂಬಂಧದಲ್ಲಿ ತನ್ನ ನಿಜಸ್ವರೂಪದ ಅರಿವು ಎಷ್ಟು ಒಳ್ಳೆಯದೆಂದರೆ ಅದು ಅವನನ್ನು ಅಜ್ಞಾನಸಾಗರದಲ್ಲಿ ನಡೆಯುವ ಅಸ್ತಿತ್ವದ ಹೋರಾಟದಿಂದ ಕೂಡಲೇ ಮೇಲೆತ್ತುತ್ತದೆ. ಈ ಐಹಿಕ ಜಗತ್ತನ್ನು ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಅಜ್ಞಾನ ಸಾಗರವೆಂದು, ಕೆಲವೊಮ್ಮೆ ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ ಅರಣ್ಯವೆಂದು ಭಾವಿಸುತ್ತಾರೆ. ಎಂತಹ ನಿಪುಣ ಈಜುಗಾರನೂ ಸಮುದ್ರದಲ್ಲಿ ಉಳಿದುಕೊಳ್ಳಲು ತುಂಬ ಸೆಣಸಬೇಕಾಗುತ್ತದೆ. ಪಾಡುಪಡುತ್ತಿರುವ ಈಜುಗಾರನನ್ನು ಯಾರಾದರೂ ಬಂದು ಸಮುದ್ರದಿಂದ ಮೇಲೆತ್ತಿದರೆ ಆತನೇ ಬಹು ದೊಡ್ಡ ರಕ್ಷಕ. ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನಿಂದ ಬಂದ ಪರಿಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನವು ಮುಕ್ತಿಮಾರ್ಗ. ಕೃಷ್ಣಪ್ರಚ್ಛೇಯ ದೋಣಿಯು ಬಹು ಸರಳವಾದದ್ದು, ಜೊತೆಗೇ ಅತ್ಯಂತ ಭವ್ಯವಾದದ್ದು.

ಶ್ಲೋಕ - 37

ಯಥೈಧಾಂಸಿ ಸಮಿದ್ಧೋಽಗ್ನಿಭಸ್ಮಸಾತ್ ಕುರುತೇಽರ್ಜುನ |
ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿಃ ಸರ್ವಕರ್ಮಾಣಿ ಭಸ್ಮಸಾತ್ ಕುರುತೇ ತಥಾ ||೩೭||

ಯಥಾ—ಹೇಗೆ; ಏಧಾಂಸಿ—ಕಟ್ಟಿಗೆಗಳನ್ನು; ಸಮಿದ್ಧಃ—ಉರಿಯುತ್ತಿರುವ; ಅಗ್ನಿಃ—ಬೆಂಕಿಯು; ಭಸ್ಮ ಸಾತ್—ಬೂದಿಯಾಗಿ; ಕುರುತೇ—ಮಾಡುತ್ತದೋ; ಅರ್ಜುನ—ಅರ್ಜುನನೇ; ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿಃ—ಜ್ಞಾನಾಗ್ನಿಯು; ಸರ್ವ ಕರ್ಮಾಣಿ—ಐಹಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳ ಎಲ್ಲ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು; ಭಸ್ಮ ಸಾತ್—ಬೂದಿಯಾಗಿ; ಕುರುತೇ—ಪರಿವರ್ತಿಸುತ್ತದೆ; ತಥಾ—ಹಾಗೆಯೇ.

ಅನುವಾದ

ಅರ್ಜುನನೇ, ಪ್ರಜ್ವಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಬೆಂಕಿಯು ಕಟ್ಟಿಗೆಯನ್ನು ಹೇಗೆ ಬೂದಿ ಮಾಡುತ್ತದೆಯೋ ಹಾಗೆ

ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಅಗ್ನಿಯು ಎಲ್ಲ ಐಹಿಕ ಕರ್ಮಗಳ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನೂ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿಮಾಡುವುದು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಆತ್ಮ ಪರಮಾತ್ಮ ಮತ್ತು ಇವುಗಳ ಸಂಬಂಧದ ಪರಿಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಇಲ್ಲಿ ಅಗ್ನಿಗೆ ಹೋಲಿಸಿದೆ. ಈ ಅಗ್ನಿಯು ಎಲ್ಲ ಪಾಪ ಕರ್ಮಗಳ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳನ್ನು ಸುಟ್ಟುಹಾಕುವುದಲ್ಲದೆ ಎಲ್ಲ ಪುಣ್ಯ ಕರ್ಮಗಳನ್ನೂ ಸುಟ್ಟು ಬೂದಿ ಮಾಡುತ್ತದೆ. ಕರ್ಮದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳ ಹಲವು ಹಂತಗಳಿವೆ; ರೂಪಗೊಳ್ಳುತ್ತಿರುವ ಕರ್ಮದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ, ಫಲಿಸುತ್ತಿರುವ ಕರ್ಮದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ, ಆಗಲೇ ಸಾಧಿಸಿದ ಕರ್ಮದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ ಮತ್ತು ಕಾರಣಪೂರ್ವಕ ಕರ್ಮದ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆ. ಆದರೆ ಜೀವಿಯ ನಿಜಸ್ವರೂಪದ ಜ್ಞಾನವು ಎಲ್ಲವನ್ನೂ ಸುಟ್ಟು ಭಸ್ಮ ಮಾಡುವುದು. ಮನುಷ್ಯನಿಗೆ ಸಂಪೂರ್ಣ ಜ್ಞಾನವು ಲಭ್ಯವಾದಾಗ ಕರ್ಮಗಳ ಎಲ್ಲ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳೂ ಸುಟ್ಟುಹೋಗುತ್ತವೆ. ವೇದಗಳಲ್ಲಿ (ಬೃಹದಾರಣ್ಯಕ ಉಪನಿಷತ್ತು 4.4.22) **ಉಭೇ ಉಹ್ಯವೈಷ ಏತೇ ತರತ್ಯಮೃತಃ ಸಾಧ್ಯಸಾಧೂನೀ** ಎಂದರೆ ಮನುಷ್ಯನು ಧಾರ್ಮಿಕ ಮತ್ತು ಅಧಾರ್ಮಿಕ ಕರ್ಮಗಳ ಪ್ರತಿಕ್ರಿಯೆಗಳೆರಡನ್ನೂ ನಿವಾರಿಸಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ ಎಂದು ಹೇಳಿದೆ.

ಶ್ಲೋಕ - 38

ನ ಹಿ ಜ್ಞಾನೇನ ಸದೃಶಂ ಪವಿತ್ರಮಿಹ ವಿದ್ಯತೇ |

ತತ್ ಸ್ವಯಂ ಯೋಗಸಂಸಿದ್ಧಃ ಕಾಲೇನಾತ್ಮನಿ ವಿಂದತಿ ||೩೮||

ನ—ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ; ಹಿ—ಖಂಡಿತವಾಗಿಯೂ; ಜ್ಞಾನೇನ—ಜ್ಞಾನದೊಂದಿಗೆ; ಸದೃಶಮ್—ಸಮನಾದದ್ದು; ಪವಿತ್ರಮ್—ಪವಿತ್ರವಾದುದು; ಇಹ—ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ; ವಿದ್ಯತೇ—ಇರುತ್ತದೆ; ತತ್—ಅದನ್ನು; ಸ್ವಯಮ್—ಸ್ವತಃ; ಯೋಗ—ಭಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ; ಸಂಸಿದ್ಧಃ—ಪರಿಪಕ್ವನಾದವನು; ಕಾಲೇನ—ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ; ಆತ್ಮನಿ—ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ; ವಿಂದತಿ—ಅನುಭವಿಸುತ್ತಾನೆ.

ಅನುವಾದ

ಈ ಜಗತ್ತಿನಲ್ಲಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನದಷ್ಟು ಭವ್ಯವಾದದ್ದು ಮತ್ತು ಪರಿಶುದ್ಧವಾದದ್ದು ಬೇರೆ ಯಾವುದೂ ಇಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಜ್ಞಾನವು ಎಲ್ಲ ಅನುಭಾವದ ಪರಿಪಕ್ವ ಫಲ. ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಸೇವೆಯ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ ನಿಪುಣನಾದವನು ಕಾಲಕ್ರಮದಲ್ಲಿ ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಈ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಸವಿಯುವನು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ನಾವು ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕುರಿತು ಮಾತನಾಡಿದಾಗ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಅರಿವಿಗೆ ಸಂಬಂಧಿಸಿದಂತೆ ಮಾತನಾಡುತ್ತೇವೆ. ಆದುದರಿಂದ ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನದಷ್ಟು ಭವ್ಯವಾದದ್ದು ಮತ್ತು ಪರಿಶುದ್ಧವಾದದ್ದು ಬೇರೇನೂ ಇಲ್ಲ. ಅಜ್ಞಾನವೇ ನಮ್ಮ ಬಂಧನದ ಕಾರಣ. ಜ್ಞಾನವೇ ನಮ್ಮ ಮುಕ್ತಿಯ ಕಾರಣ. ಈ ಅರಿವು ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಸೇವೆಯ ಪರಿಪಕ್ವ ಫಲ. ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಯನ್ನು ಪಡೆದವನು ಶಾಂತಿಗಾಗಿ ಬೇರೆಲ್ಲೂ ಹುಡುಕಬೇಕಾಗಿಲ್ಲ. ಏಕೆಂದರೆ ಅವನು ತನ್ನಲ್ಲಿಯೇ ಶಾಂತಿಯನ್ನೂ

ಸವಿಯುತ್ತಾನೆ. ಇದನ್ನೇ ಬೇರೆ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಈ ಅರಿವೂ ಶಾಂತಿಯೂ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ತುತ್ತತುದಿಗೇರುತ್ತವೆ. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಲ್ಲಿ ಇದೇ ಕಡೆಯ ಮಾತು.

ಶ್ಲೋಕ - 39

ಶ್ರದ್ಧಾವಾನ್ ಲಭತೇ ಜ್ಞಾನಂ ತತ್ಪರಃ ಸಂಯತೇಂದ್ರಿಯಃ |
ಜ್ಞಾನಂ ಲಬ್ಧ್ವಾ ಪರಾಂ ಶಾಂತಿಮಚಿರೇಣಾದಿಗಚ್ಛತಿ ||೩೯||

ಶ್ರದ್ಧಾವಾನ್—ಶ್ರದ್ಧಾವಂತನು; ಲಭತೇ—ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ; ಜ್ಞಾನಮ್—ಜ್ಞಾನವನ್ನು; ತತ್ ಪರಃ—ಅದಕ್ಕೆ ಬಹು ಆಸಕ್ತನಾಗಿ; ಸಂಯತ—ನಿಯಂತ್ರಿತವಾದ; ಇಂದ್ರಿಯಃ—ಇಂದ್ರಿಯಗಳುಳ್ಳವನಾಗಿ; ಜ್ಞಾನಮ್—ಜ್ಞಾನವನ್ನು; ಲಬ್ಧ್ವಾ—ಪಡೆದು; ಪರಾಮ್—ದಿವ್ಯವಾದ; ಶಾಂತಿಮ್—ಶಾಂತಿಯನ್ನು; ಅಚಿರೇಣ—ಅತಿಶೀಘ್ರವಾಗಿ; ಅದಿಗಚ್ಛತಿ—ಪಡೆಯುತ್ತಾನೆ.

ಅನುವಾದ

ದಿವ್ಯಜ್ಞಾನಕ್ಕೆ ಮುಡಿಪಾದ ಮತ್ತು ಇಂದ್ರಿಯ ನಿಗ್ರಹ ಮಾಡಿದ ಶ್ರದ್ಧಾವಂತನಿಗೆ ಇಂತಹ ಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವ ಅರ್ಹತೆಯಿರುತ್ತದೆ. ಅದನ್ನು ಪಡೆದು ಅವನು ಶೀಘ್ರವಾಗಿ ಪರಮ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಶಾಂತಿಯನ್ನು ಪಡೆಯುವನು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಇಂತಹ ಜ್ಞಾನವನ್ನು, ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ದೃಢನಂಬಿಕೆಯಿರುವ ಶ್ರದ್ಧಾವಂತನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ. ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮ ಮಾಡಿದರೆ ಸಾಕು, ತಾನು ಉನ್ನತೋನ್ನತ ಪರಿಪೂರ್ಣತೆಯನ್ನು ಪಡೆಯಬಲ್ಲೆ ಎಂದು ಯೋಚಿಸುವವನೇ ಶ್ರದ್ಧಾವಂತ. ಈ ಶ್ರದ್ಧೆಯನ್ನು ಪಡೆದುಕೊಳ್ಳುವ ಮಾರ್ಗ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಸೇವೆಯನ್ನು ಮಾಡುವುದು ಮತ್ತು ಹರೇ ಕೃಷ್ಣ ಹರೇ ಕೃಷ್ಣ ಕೃಷ್ಣ ಕೃಷ್ಣ ಹರೇ ಹರೇ / ಹರೇ ರಾಮ ಹರೇ ರಾಮ ರಾಮ ರಾಮ ಹರೇ ಹರೇ ಎಂದು ನಾಮ ಸಂಕೀರ್ತನೆ ಮಾಡುವುದು. ಇದು ಹೃದಯದಲ್ಲಿನ ಐಹಿಕ ಕೊಳೆಯನ್ನೆಲ್ಲ ತೊಳೆದುಹಾಕುವುದು. ಇದಕ್ಕಿಂತ ಮುಖ್ಯವಾಗಿ ಮನುಷ್ಯನು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಿಸಬೇಕು. ಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ನಿಷ್ಠೆಯನ್ನಿಟ್ಟುಕೊಂಡು ಇಂದ್ರಿಯಗಳನ್ನು ನಿಯಂತ್ರಣ ಮಾಡಿದವನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಮತ್ತು ವಿಳಂಬವಿಲ್ಲದೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯ ಅರಿವಿನಲ್ಲಿ ಪರಿಪೂರ್ಣನಾಗುವನು.

ಶ್ಲೋಕ - 40

ಅಜ್ಞಾಶ್ರದ್ಧಧಾನಶ್ಚ ಸಂಶಯಾತ್ಮಾ ವಿನಶ್ಯತಿ |
ನಾಯಂ ಲೋಕೋಽಸ್ತಿ ನ ಪರೋ ನ ಸುಖಂ ಸಂಶಯಾತ್ಮನಃ ||೪೦||

ಅಜ್ಞಃ—ಪ್ರಮಾಣಿತ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳ ಜ್ಞಾನವಿಲ್ಲದ ಮೂಢನು; ಚ—ಮತ್ತು; ಅಶ್ರದ್ಧಧಾನಃ—ಅಪೌರುಷೇಯ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಲ್ಲದವನು; ಚ—ಕೂಡ; ಸಂಶಯಃ—ಸಂಶಯಗಳ;

ಆತ್ಮಾ—ವ್ಯಕ್ತಿಯು; ವಿನಶ್ಯತಿ—ಪತನಗೊಳ್ಳುತ್ತಾನೆ; ನ—ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ; ಅಯಮ್—ಈ; ಲೋಕಃ—ಜಗತ್ತು; ಅಸ್ತಿ—ಇದೆ; ನ—ಇಲ್ಲ; ಪರಃ—ಮುಂದಿನ ಜನ್ಮವೂ; ನ—ಇಲ್ಲ; ಸುಖಮ್—ಸುಖವು; ಸಂಶಯ—ಸಂದೇಹವುಳ್ಳ; ಆತ್ಮನಃ—ವ್ಯಕ್ತಿಗೆ.

ಅನುವಾದ

ಅಜ್ಞಾನಿಗಳೂ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಲ್ಲದವರೂ ಅಪೌರುಷೇಯ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಸಂಶಯಪಡುತ್ತಾರೆ. ಇಂತಹವರಿಗೆ ಭಗವಂತನ ಪ್ರಜ್ಞೆ ಲಭ್ಯವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರು ನಾಶ ಹೊಂದುವರು. ಸಂಶಯಾತ್ಮನಾದವನಿಗೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಿ ಸುಖವಿಲ್ಲ. ಮುಂದಿನ ಲೋಕದಲ್ಲಿಯೂ ಸುಖವಿಲ್ಲ.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಹಲವಾರು ಪ್ರಮಾಣ ಮತ್ತು ಅಧಿಕೃತ ಅಪೌರುಷೇಯ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯೇ ಶ್ರೇಷ್ಠವಾದದ್ದು. ಸ್ವಲ್ಪ ಹೆಚ್ಚು ಕಡಮೆ ಪ್ರಾಣಿಗಳಂತೆಯೇ ಇರುವವರಿಗೆ ಪ್ರಮಾಣ ಪೂರ್ವಕವಾದ ಅಪೌರುಷೇಯ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯೂ ಇಲ್ಲ, ಅವುಗಳ ತಿಳುವಳಿಕೆಯೂ ಇಲ್ಲ. ಕೆಲವರಿಗೆ ಅಪೌರುಷೇಯ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳ ತಿಳುವಳಿಕೆಯಿದೆ. ಅವರು ಅವುಗಳಿಂದ ಭಾಗಗಳನ್ನು ಉದ್ಧರಿಸಿ ಹೇಳಬಲ್ಲರು. ಆದರೆ ಈ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಅವರಿಗೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಲ್ಲ. ಇತರರಿಗೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯಂತಹ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳಲ್ಲಿ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿರುವುದು. ಆದರೆ ಅವರಿಗೆ ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ಶ್ರೀಕೃಷ್ಣನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆಯಿಲ್ಲ ಅಥವಾ ಅವನನ್ನು ಪೂಜಿಸುವುದಿಲ್ಲ. ಅಂತಹವರಿಗೆ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿ ಯಾವ ಸ್ಥಾನವೂ ಇಲ್ಲ. ಅವರು ನಾಶಹೊಂದುತ್ತಾರೆ. ಮೇಲೆ ಹೇಳಿದ ಜನರಲ್ಲಿ ಯಾರಿಗೆ ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಲ್ಲವೋ ಮತ್ತು ಸದಾ ಸಂಶಯದಲ್ಲಿರುವರೋ ಅವರು ಮುನ್ನಡೆಯುವುದೇ ಇಲ್ಲ. ಭಗವಂತನಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ಅವನು ತಿಳಿಸಿಕೊಟ್ಟ ಮಾತಿನಲ್ಲಿ ನಂಬಿಕೆ ಇಲ್ಲದಿರುವವರಿಗೆ ಈ ಲೋಕದಲ್ಲಾಗಲೀ ಮುಂದಿನ ಲೋಕದಲ್ಲಾಗಲೀ ಒಳ್ಳೆಯದಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಅವರಿಗೆ ಸುಖವೆಂಬುದೇ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಅಪೌರುಷೇಯ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥಗಳ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಶ್ರದ್ಧೆಯಿಂದ ಅನುಸರಿಸಬೇಕು; ಇದರಿಂದ ಜ್ಞಾನವೇದಿಕೆಗೆ ಏರಬಹುದು. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ತಿಳುವಳಿಕೆಯ ದಿವ್ಯವೇದಿಕೆಗೆ ಏರಲು ಈ ಜ್ಞಾನವು ಮಾತ್ರ ನೆರವಾಗುತ್ತದೆ. ಬೇರೆ ಮಾತುಗಳಲ್ಲಿ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಮುಕ್ತಿಯಲ್ಲಿ ಸಂಶಯಾತ್ಮರಿಗೆ ಸ್ಥಾನವೇ ಇಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಗುರುಶಿಷ್ಯ ಪರಂಪರೆಯಲ್ಲಿ ಬಂದ ಹಿರಿಯ ಆಚಾರ್ಯರ ಹೆಜ್ಜೆಗಳನ್ನು ಅನುಸರಿಸಿ ಯಶಸ್ಸನ್ನು ಪಡೆಯಬೇಕು.

ಶ್ಲೋಕ - 41

ಯೋಗಸನ್ಯಸ್ತಕರ್ಮಾಣಂ ಜ್ಞಾನಸಂಶಯಮ್ |

ಆತ್ಮವನ್ತಂ ನ ಕರ್ಮಾಣಿ ನಿಬದ್ಧಂತಿ ಧನಂಜಯ ||೪೧||

ಯೋಗ—ಕರ್ಮಯೋಗದಲ್ಲಿ ಭಕ್ತಿಸೇವೆಯಿಂದ; ಸನ್ಯಸ್ತ—ವಿರಕ್ತನಾದವನು; ಕರ್ಮಾಣಮ್—ಕರ್ಮಫಲಗಳುಳ್ಳ; ಜ್ಞಾನ—ಜ್ಞಾನದಿಂದ; ಸಂಶಯಮ್—ಕತ್ತರಿಸಿ; ಸಂಶಯಮ್—ಸಂಶಯಗಳುಳ್ಳ; ಆತ್ಮವನ್ತಮ್—ಆತ್ಮಸ್ಥಿತನಾದವನನ್ನು; ನ—ಎಂದಿಗೂ ಇಲ್ಲ; ಕರ್ಮಾಣಿ—ಕರ್ಮಗಳು; ನಿಬದ್ಧಂತಿ—ಬಂಧಿಸುತ್ತವೆ; ಧನಂಜಯ—ಧನಂಜಯನೇ.

ಅನುವಾದ

ಯಾರು ತನ್ನ ಕರ್ಮದ ಫಲಗಳನ್ನು ತ್ಯಜಿಸಿ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಸೇವೆಯಲ್ಲಿ ಕರ್ಮಮಾಡುವನೋ ಮತ್ತು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನದಿಂದ ಸಂಶಯಗಳನ್ನು ನಾಶ ಮಾಡಿರುವನೋ ಅವನು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಆತ್ಮದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಸಿರುತ್ತಾನೆ. ಧನಂಜಯ, ಇಂತಹ ಮನುಷ್ಯನನ್ನು ಕರ್ಮಫಲಗಳು ಬಂಧಿಸಲಾರವು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನಾದ ಭಗವಂತನೇ ಉಪದೇಶಿಸಿದ ರೀತಿಯಲ್ಲಿ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಬೋಧನೆಯನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವವನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನದ ಕೃಪೆಯಿಂದ ಎಲ್ಲ ಸಂಶಯಗಳಿಂದ ಮುಕ್ತನಾಗುತ್ತಾನೆ. ಭಗವಂತನ ವಿಭಿನ್ನಾಂಶವಾಗಿ ಆತನು ಸಂಪೂರ್ಣ ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯಲ್ಲಿರುತ್ತ ಆಗಲೇ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನದಲ್ಲಿ ನೆಲೆಗೊಂಡಿರುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ನಿಸ್ಸಂಶಯವಾಗಿ ಆತನಿಗೆ ಕರ್ಮಬಂಧನವಿಲ್ಲ.

ಶ್ಲೋಕ - 42

ತಸ್ಮಾದಜ್ಞಾನಸಮ್ಭೂತಂ ಹೃತ್ಕೃಂ ಜ್ಞಾನಾಸಿನಾತ್ಮನಃ |

ಭಿತ್ಯನಂ ಸಂಶಯಂ ಯೋಗಮಾತಿಷ್ಠೋತ್ತಿಷ್ಠ ಭಾರತ ||೪೨||

ತಸ್ಮಾತ್—ಆದ್ದರಿಂದ; ಅಜ್ಞಾನ ಸಮ್ಭೂತಂ—ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ಹುಟ್ಟಿದ; ಹೃತ್ಕೃಮ್ — ಹೃದಯಸ್ಥಿತವಾದ; ಜ್ಞಾನ—ಜ್ಞಾನದ; ಅಸಿನಾ—ಆಯುಧದಿಂದ; ಆತ್ಮನಃ—ತನ್ನ; ಭಿತ್ತ್ವಾ—ಕತ್ತರಿಸಿ; ಏನಮ್—ಈ; ಸಂಶಯಮ್—ಸಂದೇಹವನ್ನು; ಯೋಗಮ್—ಯೋಗದಲ್ಲಿ; ಆತಿಷ್ಠ—ನೆಲೆಸು; ಉತ್ತಿಷ್ಠ—ಹೋರಾಡಲು ಎದ್ದೇಳು; ಭಾರತ—ಭರತ ಕುಲದವನೇ.

ಅನುವಾದ

ಆದ್ದರಿಂದ ಅಜ್ಞಾನದಿಂದ ನಿನ್ನ ಹೃದಯದಲ್ಲಿ ಉದ್ಭವವಾಗಿರುವ ಸಂದೇಹಗಳನ್ನು ಜ್ಞಾನವೆಂಬ ಕತ್ತಿಯಿಂದ ಕತ್ತರಿಸು. ಅರ್ಜುನ, ಯೋಗದಿಂದ ಸನ್ನದ್ಧನಾಗಿ ಯುದ್ಧಕ್ಕೆ ಏಳು.

ಭಾವಾರ್ಥ

ಈ ಅಧ್ಯಾಯದಲ್ಲಿ ಉಪದೇಶಿಸಿರುವ ಯೋಗಪದ್ಧತಿಯನ್ನು ಸನಾತನ ಯೋಗ ಅಥವಾ ಜೀವಿಯು ಮಾಡುವ ನಿರಂತರ ಕಾರ್ಯಗಳು ಎಂದು ಕರೆಯುತ್ತಾರೆ. ಈ ಯೋಗದಲ್ಲಿ, ಯಜ್ಞಕಾರ್ಯದ ಎರಡು ಭಾಗಗಳಿವೆ — ಮೊದಲನೆಯದು ಮನುಷ್ಯನ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಸಂಪತ್ತಿನ ಯಜ್ಞ. ಇನ್ನೊಂದಕ್ಕೆ ಆತ್ಮಜ್ಞಾನವೆಂದು ಹೆಸರು. ಆತ್ಮಜ್ಞಾನಕ್ಕಾಗಿ ಮಾಡುವ ಯಜ್ಞವು ಸಂಪೂರ್ಣವಾಗಿ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕ್ರಿಯೆ. ಮನುಷ್ಯನ ಸಂಪತ್ತಿನ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರಕ್ಕೆ ಹೊಂದಿಸದಿದ್ದರೆ ಅಂತಹ ಯಜ್ಞವು ಪ್ರಾಪಂಚಿಕವೇ ಆಗುತ್ತದೆ. ಆದರೆ ಒಂದು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಗುರಿಯಿಂದ ಅಥವಾ ಭಕ್ತಿಪೂರ್ವಕ ಸೇವೆಯಾಗಿ ತನ್ನ ಪ್ರಾಪಂಚಿಕ ಸ್ವತ್ತನ್ನು ಯಜ್ಞಮಾಡುವವನು ಪರಿಪೂರ್ಣ ಯಜ್ಞವನ್ನು ಮಾಡುತ್ತಾನೆ. ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳ ವಿಷಯ ಹೇಳುವುದಾದರೆ ಇವು ಎರಡು

ಬಗೆಯವು — ಮೊದಲನೆಯದು ತನ್ನ ಆತ್ಮವನ್ನು ಅಥವಾ ಸಹಜಸ್ವರೂಪವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಎರಡನೆಯದು ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನನ್ನು ಕುರಿತ ಸತ್ಯವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುವುದು. ಭಗವದ್ಗೀತೆಯು ವಾಸ್ತವವಾಗಿ ಇರುವಂತೆ ಅದರ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸುವವನು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಜ್ಞಾನದ ಈ ಎರಡು ಭಾಗಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ಭಗವಂತನ ವಿಭಿನ್ನಾಂಶವಾಗಿ ಆತ್ಮದ ಪರಿಪೂರ್ಣಜ್ಞಾನವನ್ನು ಪಡೆಯುವುದು ಅವನಿಗೆ ಕಷ್ಟವಾಗುವುದಿಲ್ಲ. ಇಂತಹ ಅರಿವು ತುಂಬ ಉಪಯುಕ್ತವಾದದ್ದು. ಏಕೆಂದರೆ ಆತನು ಭಗವಂತನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಸುಲಭವಾಗಿ ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳಬಲ್ಲ. ಈ ಅಧ್ಯಾಯದ ಪ್ರಾರಂಭದಲ್ಲಿ ಭಗವಂತನೇ ತನ್ನ ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕ ಕಾರ್ಯಗಳನ್ನು ಚರ್ಚಿಸಿದ್ದಾನೆ. ಗೀತೆಯ ಉಪದೇಶವನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದವನು ಶ್ರದ್ಧಾಹೀನನು. ಭಗವಂತನು ಅವನಿಗೆ ನೀಡಿದ ಅಲ್ಪ ಸ್ವಾತಂತ್ರ್ಯವನ್ನು ದುರುಪಯೋಗ ಮಾಡಿಕೊಳ್ಳುತ್ತಿದ್ದಾನೆ ಎಂದು ಭಾವಿಸಬೇಕು. ಇಂತಹ ಉಪದೇಶವು ಲಭ್ಯವಿದ್ದರೂ, ಭಗವಂತನ ನಿಜಸ್ವರೂಪವು ನಿತ್ಯಜ್ಞಾನಾನಂದಕರವಾದ ದೇವೋತ್ತಮ ಪರಮ ಪುರುಷನೆಂದು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಳ್ಳದಿರುವವನು ಮೂರ್ಖರಲ್ಲಿ ಮೂರ್ಖನು. ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯ ತತ್ವಗಳನ್ನು ಕ್ರಮಕ್ರಮವಾಗಿ ಸ್ವೀಕರಿಸಿ ಅಜ್ಞಾನವನ್ನು ಕಳೆದುಕೊಳ್ಳಬಹುದು. ದೇವತೆಗಳಿಗೆ ಮಾಡುವ ವಿವಿಧ ಯಜ್ಞಗಳು, ಬ್ರಹ್ಮನಿಗೆ ಮಾಡುವ ಯಜ್ಞ, ಬ್ರಹ್ಮಚರ್ಯ ಯಜ್ಞ, ಕೌಟುಂಬಿಕ ಜೀವನದಲ್ಲಿ, ಇಂದ್ರಿಯನಿಗ್ರಹದಲ್ಲಿ, ಹಠಯೋಗದ ಆಚರಣೆಯಲ್ಲಿ, ತಪಸ್ಸಿನಲ್ಲಿ, ಐಹಿಕ ಸಂಪತ್ತನ್ನು ತ್ಯಜಿಸುವುದರಲ್ಲಿ, ವೇದಾಧ್ಯಯನದಲ್ಲಿ ಮತ್ತು ವರ್ಣಾಶ್ರಮಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ನಿರತನಾಗುವುದರಲ್ಲಿ— ಇವೆಲ್ಲವುಗಳಲ್ಲಿ ಮಾಡುವ ಯಜ್ಞ, ಇಂತಹ ವಿವಿಧ ರೀತಿಗಳ ಯಜ್ಞಗಳು ಕೃಷ್ಣಪ್ರಜ್ಞೆಯನ್ನು ಎಚ್ಚರಿಸುತ್ತವೆ. ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ಯಜ್ಞವೆಂದೇ ಹೆಸರು ಮತ್ತು ಇವೆಲ್ಲಕ್ಕೂ ನಿಯಂತ್ರಿತ ಕರ್ಮವೇ ಆಧಾರ. ಆದರೆ ಈ ಎಲ್ಲ ಕಾರ್ಯಗಳಲ್ಲಿ ಆತ್ಮಸಾಕ್ಷಾತ್ಕಾರವೇ ಮುಖ್ಯವಾದ ಅಂಶ. ಆ ಗುರಿಯನ್ನು ಅರಸುವವನೇ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ನಿಜವಾದ ವಿದ್ಯಾರ್ಥಿ. ಆದರೆ ಕೃಷ್ಣನ ಅಧಿಕಾರದಲ್ಲಿ ಸಂಶಯ ಪಡುವವನು ಪತನ ಹೊಂದುತ್ತಾನೆ. ಆದುದರಿಂದ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯನ್ನಾಗಲೀ ಬೇರೆ ಯಾವುದೇ ಧರ್ಮಗ್ರಂಥವನ್ನಾಗಲೀ ನಿಜವಾದ ಗುರುವಿನಿಂದ ಸೇವೆ ಮತ್ತು ಶರಣಾಗತಿಯ ಮನೋಧರ್ಮದಲ್ಲಿ ಕಲಿತುಕೊಳ್ಳಬೇಕೆಂದು ಸೂಚಿಸಲಾಗಿದೆ. ನಿಜವಾದ ಗುರುವು ಅನಾದಿಕಾಲದಿಂದ ಬಂದ ಗುರುಶಿಷ್ಯಪರಂಪರೆಗೆ ಸೇರಿರುತ್ತಾನೆ; ಲಕ್ಷಾಂತರ ವರ್ಷಗಳ ಹಿಂದೆ ಸೂರ್ಯದೇವನಿಗೆ ಉಪದೇಶಿತವಾಗಿ ಅವನಿಂದ ಭೂಲೋಕಕ್ಕೆ ಬಂದಿರುವ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಉಪದೇಶದಿಂದ ನಿಜವಾದ ಗುರುವು ತಪ್ಪಿಹೋಗುವುದಿಲ್ಲ. ಆದುದರಿಂದ ಗೀತೆಯಲ್ಲೇ ಅಭಿವ್ಯಕ್ತವಾಗಿರುವಂತೆ ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಮಾರ್ಗವನ್ನು ಅನುಸರಿಸಬೇಕು. ಸ್ವಾರ್ಥ ಆಕಾಂಕ್ಷೆಗಳಿಂದಾಗಿ ಇತರರನ್ನು ಸರಿಯಾದ ದಾರಿಯಿಂದ ತಪ್ಪಿಸುವವರ ವಿಷಯದಲ್ಲಿ ಎಚ್ಚರಿಕೆಯಿಂದಿರಬೇಕು. ನಿಶ್ಚಯವಾಗಿಯೂ ಭಗವಂತನೇ ಪರಮ ಪುರುಷ. ಅವನ ಕಾರ್ಯಗಳು ಆಧ್ಯಾತ್ಮಿಕವಾದವು. ಇದನ್ನು ಅರ್ಥಮಾಡಿಕೊಂಡ ಮನುಷ್ಯನು ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ ಅಧ್ಯಯನದ ಪ್ರಾರಂಭದಿಂದಲೂ ಮುಕ್ತನಾದವನು.

ಇಲ್ಲಿಗೆ ಶ್ರೀಮದ್ಭಗವದ್ಗೀತೆಯ "ದಿವ್ಯ ಜ್ಞಾನ" ಎಂಬ ನಾಲ್ಕನೆಯ ಅಧ್ಯಾಯದ ಭಕ್ತಿವೇದಾಂತ ಭಾವಾರ್ಥವು ಮುಗಿಯಿತು.